Restauratiefonds.

Samen van waarde

Jaarverslag 2025

Voorwoord →
Kerncijfers →
Ons verhaal →
Maatschappelijke impact →
Mens & Organisatie →
Raad van toezicht →
Wetgeving en gedragscodes →
Risicomanagement →
Financiële gegevens →
Jaarrekening →
Controleverklaring →

Voorwoord

Samen van waarde

Wat een bijzonder jaar was 2025 voor het Restauratiefonds. We vierden ons 40-jarig jubileum, een mijlpaal waar we samen met onze partners bij hebben stilgestaan. Het was een moment van terugkijken en vieren én een gelegenheid om te reflecteren op onze missie, onze waarden en de manier waarop wij al vier decennia bijdragen aan springlevende monumenten. Samen van waarde zijn, dat is waar het om draait.

Terugblik: beginjaren en durf
Tijdens ons jubileumevenement kwamen herinneringen tot leven. Onze oud-voorzitter professor mr. Pieter van Vollenhoven en oud-directeuren Ab Welgraven en Pieter Siebinga vertelden over de begindagen van het Restauratiefonds. In een tijd van schaarse middelen en vervallen monumenten wisten zij met slimme en soms innovatieve financieringsvormen rijksmonumentale woonhuizen nieuw leven in te blazen. Hun inzet legde de basis voor het Restauratiefonds van vandaag: een organisatie die financiert, kennis deelt, netwerken opbouwt en maatschappelijke impact maakt.

Waardecreatiemodel: zichtbaar maken van impact
In 2025 hebben we een belangrijke stap gezet: we introduceerden ons waardecreatiemodel. Een manier om te laten zien hoe het Restauratiefonds van betekenis is. Het model maakt concreet welke impact onze keuzes hebben.

Het helpt ons om scherp te blijven op wat belangrijk is: welke resultaten we willen bereiken, hoe we die continu meten en waar we moeten bijsturen om onze doelen te realiseren. Het is een leidraad voor leren en verbeteren. En een manier om te laten zien dat onze financiering, kennisdeling en samenwerking daadwerkelijk bijdragen aan een mooier Nederland met aantrekkelijke, duurzame en leefbare steden en dorpen. Voor mij persoonlijk benadrukt het waardecreatiemodel waarom we dit werk doen: monumenten beschermen en hun betekenis doorgeven aan de generaties na ons. Het maakt zichtbaar wat vaak verborgen blijft, maar wat precies de kern vormt van ons bestaan.

Veerkracht en veelzijdigheid

Kloosterdorp Steyl: veerkracht en toekomst
Het werkbezoek aan Kloosterdorp Steyl is voor mij een van de hoogtepunten van 2025. Het was een bezoek samen met toenmalig minister Eppo Bruins. Wandelend over het terrein voelde je de geschiedenis van generaties missionarissen die hier woonden en werkten. Ze leerden niet één vak, maar vele: van verpleegkunde en timmerwerk tot onderwijs en ambachtelijke vaardigheden. Hun veerkracht en veelzijdigheid vormden een inspiratiebron en boden een tijdloze les: breed leren en wendbaar zijn maakt je toekomstbestendig.

Datzelfde principe geldt voor monumenten vandaag de dag. Monumenten behouden betekent niet alleen stenen beschermen – het betekent ook anticiperen op toekomstige uitdagingen als klimaatverandering, energietransitie en maatschappelijke behoeften.

Tijdens het bezoek sprak ik met de minister over de urgente opgaven van grote rijksmonumenten. Zijn betrokkenheid was voelbaar. Hij erkende dat monumenten historische waarde hebben en daarnaast van sociale en culturele betekenis zijn voor hun omgeving. Dankzij de inzet van de minister en de aangekondigde extra investeringen kunnen eigenaren van grote rijksmonumenten ondersteuning krijgen om hun panden te restaureren en te verduurzamen.

Brabants Erfgoedfonds: erfgoed en innovatie
Het Brabants Erfgoedfonds liet zien hoe financiering en samenwerking monumenten toekomstbestendig maken. Samen met de provincie Noord-Brabant hebben we een fonds opgezet waarmee eigenaren van monumenten restauraties, verduurzaming, herbestemming en klimaatadaptatie kunnen realiseren. Bij de lancering van het fonds bezochten we Landgoed Zwijnsbergen, waar restauratie, verduurzaming, klimaatadaptatie en herbestemming samenvielen. Een deel van het monumentale pand wordt nu gebruikt door een Brabants bedrijf. Een krachtig voorbeeld van hoe erfgoed tegelijkertijd economische en maatschappelijke waarde creëert.

Erfgoed brengt identiteit, gemeenschap en toekomst samen

Park Zuiderhout en Kampen: duurzaam en maatschappelijk
Wat dit jaar voor mij zo bijzonder maakte, is dat we overal zien hoe erfgoed identiteit, gemeenschap en toekomst samenbrengt. In Kampen ondersteunt het Kamper Erfgoedfonds eigenaren van gemeentelijke monumenten met onze gunstige leningen voor restauratie en verduurzaming. In het Brabantse Teteringen maakten we de eerste maatschappelijke duurzaamheidslening mogelijk. Samen met het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) ondersteunen we hiermee monumenten met een maatschappelijke bestemming. Het Missiehuis in Park Zuiderhout wordt verbouwd tot 40 aanleunwoningen voor ouderen met dementie. Ingezamelde spijkerbroeken vormen daarbij het isolatie-materiaal. Een monument dat historische waarde behoudt en een duurzame toekomst krijgt.

Medewerkers: ons grootste kapitaal
Onze medewerkers zijn het hart van het Restauratiefonds. Dit jaar stond samenwerken centraal. Met onder meer speeddates, GROEI-gesprekken en een marktplaats met vraag en aanbod van meeloopstages bij collega's hebben we de betrokkenheid vergroot en een cultuur van eerlijke feedback gestimuleerd. Vitaliteit en werkplezier zijn essentieel, want energieke medewerkers maken spring-levende monumenten mogelijk.

Vooruitblik: sterke collectieve betrokkenheid
Vooruitkijkend zien we uitdagingen: in 2026 vervangen we ons financieringenplatform en onze klantportalen via het project Momentum financieringsplatform. Hiermee bouwen we aan soepel werkende processen en een actueel en verbeterd IT-architectuur-landschap. Ook uitdagend zijn de stijgende restauratiekosten, een groeiend aantal monumenten en toenemende vraag naar laagrentende leningen. Toch ervaar ik een sterke collectieve betrokkenheid van partners, eigenaren en sectorgenoten. Ik ben trots op wat we in 2025 samen hebben bereikt en dankbaar voor iedereen die hieraan heeft bijgedragen: eigenaren, partners en medewerkers. Samen beschermen we erfgoed en maken het toekomst-bestendig, zodat monumenten betekenisvol blijven. Nu en voor de generaties die volgen.

Op naar de volgende 40 jaar toekomstbestendige monumenten!

Uğur Özcan
directeur-bestuurder Restauratiefonds

Kerncijfers

Financieel

	2025	2024
(x EUR 1.000)	Bedrag	Bedrag
Saldo baten en lasten inclusief belasting	**4.778**	**8.658**
Balanstotaal	1.675.413	1.553.487
Totaal revolverende fondsen	722.940	653.670
Revolverende werking		
Revolverende werking Restauratiefonds-hypotheken	23.012	20.141
Revolverende werking Restauratiefondsplus-hypotheken	19.731	5.406
Revolverende werking Duurzame Monumenten-leningen	1.687	1.097
Revolverende werking Duurzame Monumentenplus-leningen	4.235	2.999
Revolverende werking Duurzame Monumentenplus-leningen maatschappelijk	13	0
Revolverende werking Opengestelde Monumenten-leningen	3.331	2.415
Portefeuille financieringen (na aftrek voorziening insolventie)	**1.061.687**	**1.020.850**
Productie (gepasseerde leningen)		
Leningen (in bedragen)	126.374	145.564
Uitbetaalde subsidies	144.417	145.314

Maatschappelijke impact

Revolverende fondsen

De eerste euro wordt voor de vierde of tweede keer uitgeleend.

Rijksfondsen

Cultuurfondsen voor Monumenten

Totale financieringsomvang

2,6 miljard euro
sinds de oprichting in 1985

2025

126,4 miljoen euro
inclusief 2,85 miljoen euro voor Caribisch deel van het Koninkrijk

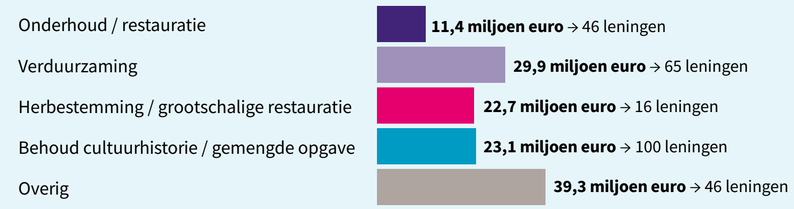
Aantal leningen
273

Totaalbedrag uitbetaalde subsidies
144 miljoen euro

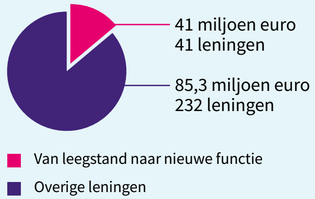
119
ambassadeurs
die bij het Restauratiefonds werken

>30 fondsen in beheer
totaal toevertrouwd vermogen:
1,4 miljard euro
inclusief revolverende werking

Bijdrage maatschappelijke opgave

Terugbrengen leegstand en vergroten leefbaarheid

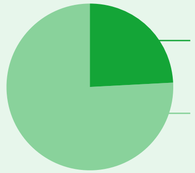

Bijdragen woningopgave

132 woningen toegevoegd

Duurzaamheid gefinancierd

29,9 miljoen euro
65 leningen

96,5 miljoen euro
208 leningen

Verduurzaming Overige leningen

Portefeuille verduurzaming
24%

Wegwijs- en kennisrol

2.670 afgenomen kennisdiensten

(Zelfscan Duurzaam Monument, DuMo-advies, Funderingsvergoeding en Ontzorgingsprogramma) waardoor eigenaren hun monument kwalitatief verduurzamen.

En we droegen bij aan:

Ons verhaal

Over creëren van duurzame en maatschappelijke waarde →

Ons verhaal over creëren van duurzame en maatschappelijke waarde

Het Nationaal Restauratiefonds is al ruim 40 jaar financier van de monumentenzorg. Het resultaat mag er zijn: in 2025 staat veel erfgoed er goed bij. Maar er zijn ook grote uitdagingen. Hoe gaan we daarmee om? In dit hoofdstuk leest u onze missie en strategie. Ook introduceren wij het waardecreatiemodel, dat ons helpt onze strategie en (investerings-)beslissingen te sturen.

Missie en strategie
Ieder monument springlevend: nu en in de toekomst. Dat is onze missie. Want in Nederland is de ruimte schaars. Tegelijkertijd zijn er grote opgaven, onder andere woningbouw, infrastructuur en waterberging. Hierdoor staan benutting en kwaliteit van de leefomgeving op gespannen voet. Wij maken kwalitatief behoud en herstel van monumenten financieel mogelijk. Daarbij gaat het om unieke gebouwen die vaak al eeuwen in gebruik zijn en mensen raken. Zo blijven onze dorpen, steden en regio's mooi en herkenbaar voor generaties van nu én na ons. Dit is van belang voor onze samenleving.

Wij ondersteunen bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij restauratie, verduurzaming en herbestemming van monumenten. Dat doen we door publiek geld zo optimaal mogelijk in te zetten, aanvullend op en in samenwerking met de markt. Op deze manier dragen we bij aan een aantrekkelijke, duurzame en gezonde leefomgeving, waarin monumenten worden benut, bewoond en beleefd. Dit doen we samen met het Rijk, provincies, gemeenten en private fondsen.

Toegang tot financiering, kennis en informatie
Het Restauratiefonds is dé financieringspartner voor duurzaam en kwalitatief behoud en herstel van monumenten in Nederland en het Caribisch deel van het Koninkrijk. Wij geloven dat monumenten en landschappen kunnen meebewegen met maatschappelijke transities zonder dat het authentieke karakter verloren gaat. Denk daarbij aan klimaatadaptatie, woningbouw en energietransitie.

Kwalitatief behoud en herstel van monumenten maken we haalbaar en betaalbaar. Dat doen we door financiële knelpunten op te lossen, kennis van onszelf en professionals te delen en netwerken te verbinden. Het is een proces dat om veel kennis vraagt. Wij zijn hierin een wegwijzer voor eigenaren die willen investeren in hun monument. Ons netwerk breiden we voortdurend uit en stellen dit ter beschikking aan eigenaren en partners in onze omgeving.

Wij stimuleren eigenaren de cultuurhistorische waarde van hun monument te herstellen en hun pand te laten meebewegen met maatschappelijke opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en woningbouw. Zo creëren we maximale maatschappelijke waarde.

Onze strategie

Onze missie vertaalden we in onze strategie langs drie pijlers:

Pijler 1: Financiering van monumenteigenaren
- We verstrekken (laagrentende) leningen en betalen subsidies uit aan eigenaren namens overheden en private fondsen.
- We benutten de revolverende werking: rente en aflossing vloeien terug in het fonds, waardoor dezelfde euro meerdere keren kan worden uitgeleend.
- We financieren monumenteigenaren in samenwerking met en in aanvulling op de markt.

Pijler 2: Kennisdeling en informatie
- We delen kennis van onszelf en partners over financiële en procesmatige aspecten van kwalitatief en duurzaam behoud en herstel van monumenten.
- We geven voorlichting aan monumenteigenaren.

Pijler 3: Samenwerking en netwerk
- We verbinden betrokkenen in de monumentensector en nauwverwante sectoren.
- We stimuleren innovatie en verbeteren de infrastructuur (samenwerking) in de monumentensector.
- We behouden en/of vergroten het draagvlak voor monumenten.

Waardecreatiemodel
In 2025 zijn we gestart met het waardecreatiemodel voor het Restauratiefonds. Dit is een toepassing van het algemene principe van waardecreatie om onze strategie en (investerings-)beslissingen te sturen. Het model helpt ons om maatschappelijke impact te meten door middel van de waardeketen.

Met dit model laten we zien hoe het Restauratiefonds de beschikbare middelen gebruikt om waarde te creëren met onze activiteiten (strategie) én hoe wij waarde toevoegen aan de samenleving. Ook laat het model zien welke aantoonbare effecten dit heeft op de maatschappij (impact).

Hoe passen wij dit model toe?
- **Strategische focus:** het model helpt ons om onze strategie aan te scherpen en te focussen op specifieke, meetbare resultaten.
- **Doorontwikkeling:** de uitkomsten van het model zijn een kapstok voor het behalen van vooraf gestelde doelen, waarmee resultaten continu gemeten kunnen worden.
- **Bijsturen:** het meten en rapporteren helpt ons onze investeringen en de strategie bij te sturen om de gewenste impact te realiseren.

Naar het waardecreatiemodel en de resultaten over 2025 →

Onze duurzaamheidsstrategie
Aanvullend aan onze strategie formuleerden wij een duurzaamheidsstrategie in lijn met de thema's Environmental, Social en Governance (ESG).
We formuleerden deze strategie aan de hand van een dubbele materialiteitsanalyse. Dit hielp ons te bepalen welke duurzame en maatschappelijke thema's de grootste werkelijke impact hebben. In deze paragraaf leest u wat de uitgangspunten van deze strategie zijn en hoe deze aansluiten bij de Sustainable Development Goals (SDG's). De impact die wij hiermee maken staat in het volgende hoofdstuk.

Waarde toevoegen aan de samenleving

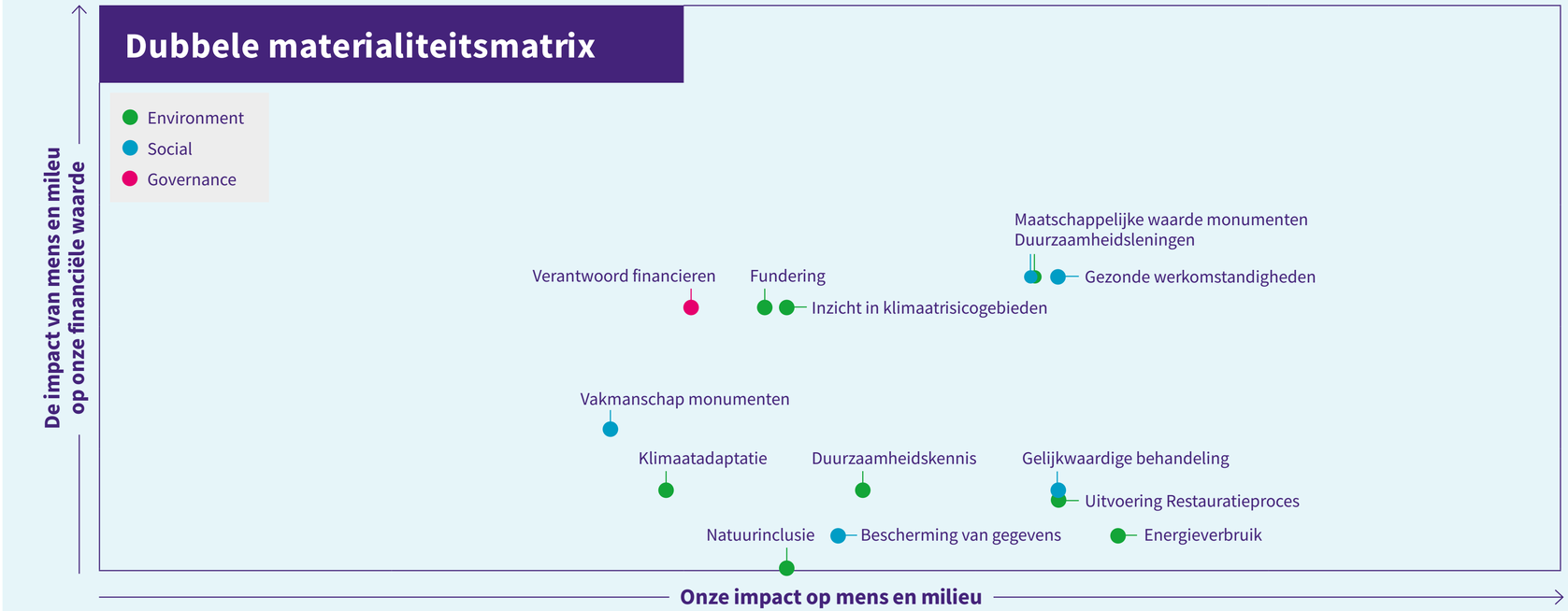
Wat is de dubbele materialiteitsanalyse?
Dit is een methode die organisaties gebruiken om te bepalen welke ESG-thema's werkelijk belangrijk of 'materieel' zijn voor henzelf en hun stakeholders, waaronder het klimaat en de maatschappij. Dubbele materialiteit is een kernprincipe van de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). Het kijkt naar twee perspectieven:

1. Financiële materialiteit
Hoe beïnvloeden duurzaamheids- en maatschappelijke factoren de organisatie? Bijvoorbeeld: klimaatrisico's die de waarde van monumenten beïnvloeden, of wetgeving die kosten verhoogt.

2. Impactmaterialiteit
Hoe beïnvloedt de organisatie het klimaat en de maatschappij? Denk aan de eigen CO_2-uitstoot, de impact van duurzaamheidsleningen en de werkomstandigheden van medewerkers.

Door naar beide kanten te kijken, ontstaat een compleet beeld van impact, risico's en kansen. Voor de organisatie, voor stakeholders, het klimaat en de maatschappij. De mate van materialiteit van een onderwerp wordt bepaald door de scope, de schaal en de omkeerbaarheid van de impact. Daaruit volgen materiële onderwerpen voor het klimaat (Environment), de mens en de maatschappij (Social) en voor de bedrijfsvoering van de organisatie (Governance).

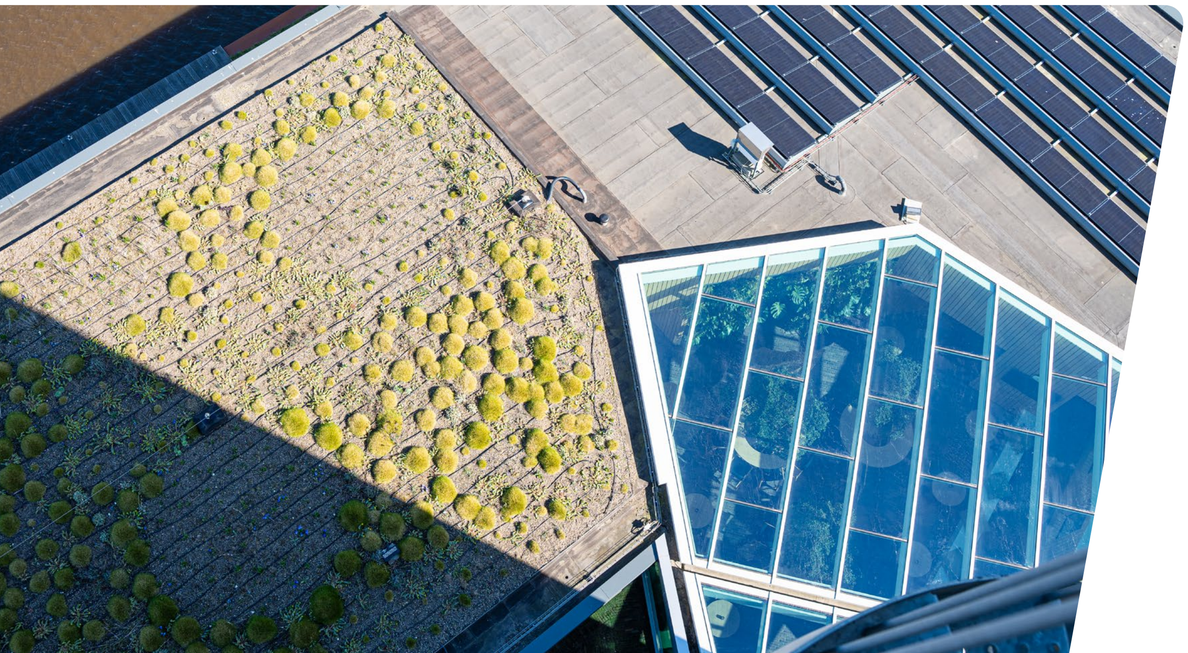
De geïdentificeerde onderwerpen uit de dubbele materialiteitsanalyse hebben wij besproken met verschillende stakeholders. Op basis daarvan zijn de belangrijkste thema's bepaald en weergegeven in de dubbele materialiteitsmatrix.

Deze thema's, waarbij de impact voor ons, het klimaat en de maatschappij het grootste is, bepalen de focus van onze duurzaamheidsstrategie. Deze strategie geeft invulling aan de geïdentificeerde materiële ESG-onderwerpen en sluit aan bij onze overkoepelende strategische pijlers: financieren, kennisdelen en samenwerken.

Onze duurzaamheidsstrategie per ESG-thema

Het klimaat (Environment)

40% CO_2-reductie in 2030 en 60% in 2040. Voor alle monumenten in Nederland. Aan deze ambitieuze doelstelling werken wij samen met de partners van de Routekaart Verduurzaming Monumenten, een samenwerking van de monumentensector om gezamenlijk bij te dragen aan het Klimaatakkoord. Verduurzaming van monumentale panden draagt substantieel bij aan de CO_2-reductie. Want monumenten verbruiken gezamenlijk 1% van het gasverbruik en 1,5% van het elektrisch verbruik in ons land.

En bij een duurzaam monument gaat het niet alleen om energiezuinigheid. Het gaat ook om het gebruik van duurzame, circulaire materialen en om het vergroten van de weerbaarheid tegen klimaatrisico's.

Zo zetten wij ons in voor verduurzaming
Wij zetten ons in voor de verduurzamingsopgave van monumenten door financiering, kennisdeling en samenwerking, zodat monumenten ook voor toekomstige generaties behouden blijven.

Verduurzaming door financiering

- Wij **verstrekken duurzaamheidsleningen en keren duurzaamheidssubsidies** uit namens overheden en private fondsen. Zo zetten wij ons blijvend in voor voldoende beschikbare financiële middelen om verduurzaming mogelijk te maken.

- Wij **streven naar een brede inzet van onze fondsen** op het gebied van verduurzaming. Dit doen wij door het sturen op aansluiting met actuele maatschappelijke thema's.

Daaronder vallen klimaatadaptatie, funderingsherstel, de wijze van uitvoering van het restauratieproces en natuurinclusie.

> Voldoende middelen om verduurzaming mogelijk te maken

Verduurzaming door kennisdeling

- **Het energieverbruik** van monumenten in onze portefeuille willen we verminderen. En die vermindering begint met inzicht. Dit realiseren wij door het meten van de CO_2-uitstoot van deze monumenten. Door de introductie van de label-plicht voor monumenten per mei 2026 optimaliseren wij onze producten en diensten.

- Wij **delen kennis en geven voorlichting** over duurzaamheid aan onze partners en monumenteigenaren. Dit doen wij met de Zelfscan Duurzaam Monument, de Gids Monumentaal wonen verduurzaming en andere duurzaamheidsinformatie – via onze websites en telefonisch via onze monumentencoaches.

Verduurzaming door samenwerking
Wij faciliteren **duurzaamheidssamenwerking** in de monumentensector en sectoren die hiermee verbonden zijn. Dit doen wij onder andere door de samenwerking met duurzame monument(DuMo)-adviseurs, de ontwikkeling en uitvoering van het Ontzorgingsprogramma en deelname aan de Routekaart Verduurzaming Monumenten.

Mens en maatschappij (Social)

In het behoud en herstel van monumenten hebben wij een **maatschappelijke rol**. Want monumenten hebben een belangrijke functie in onze samenleving. Ze zorgen voor een herkenbare leefomgeving, behoud van cultuurhistorische waarde, werkgelegenheid en huisvesting. Ook dragen ze bij aan de sociale verbinding in gemeenschappen. Monumenten bieden eigenaren een prettige woonomgeving of zijn een bron van inkomsten.

Daarnaast hebben wij de rol van **werkgever**. Onze medewerkers dragen iedere dag bij aan het mogelijk maken van onze missie. We vinden het daar belangrijk dat onze medewerkers duurzaam inzetbaar zijn en eerlijk worden behandeld.

Zorg voor mens en maatschappij

- We dragen bij aan het **vergroten van de maatschappelijke waarde van monumenten.** Dit doen wij door het behoud en herstel van monumenten via financieren, kennisdelen en samenwerken. Waar mogelijk sluiten wij aan bij maatschappelijke vraagstukken als (betaalbaar) wonen, steden weerbaar maken tegen klimaatverandering en het verder vergroten van de toegankelijkheid van monumenten.

- Wij **stimuleren vakmanschap** en monumentspecifieke kennis en kunde. Dit doen wij door het ondersteunen en stimuleren van vakmanschap bij restauraties, in samenwerking met de Vakgroep Restauratie. Want dit is een basisvoorwaarde voor kwalitatief behoud en herstel.

- Wij zorgen voor **gezonde werkomstandigheden en gelijkwaardige behandelin**g van onze medewerkers. Dat brengen wij in praktijk door gelijkwaardige beloningen, eerlijke kansen en dagelijkse aandacht voor vitaliteit.

- Wij zorgen voor **bescherming van onze klantgegevens**. Dit doen wij door goed databeheer en informatie-beveiliging van onze klantgegevens volgens de AVG. Meer hierover leest u in het hoofdstuk risicomanagement.

Goed bestuur (Governance)

Goed bestuur betekent een transparante, integere, verantwoordelijke, eerlijke en beheerste bedrijfsvoering. Het is de randvoorwaarde voor een effectieve strategie en staat aan de basis van een goed functionerende samenleving. Zonder goed bestuur kunnen inspanningen op het gebied van milieu, mens en maatschappij ondermijnd worden.

Integere bedrijfsvoering

- Wij **houden ons aan wet- en regelgeving en zorgen voor goed bestuur**. Dit doen wij met transparante en betrouwbare rapportages, een integere bedrijfscultuur en goede fraude- en risicobeheersing.

- Wij **financieren verantwoord en binnen de wet- en regelgeving.** Dit doen wij door adequaat beleid en processen en door onze Customer Due Diligence (CDD) volgens de Wwft.

Zo sluiten wij aan bij de Sustainable Development goals (SDG's)
Met onze duurzaamheidsstrategie dragen wij bij aan twee van de 17 SDG-doelen:

SDG 7
Betaalbare en duurzame energie

Een betere toegang tot betaalbare, betrouwbare en moderne energiediensten voor monumenteigenaren, een hoger aandeel hernieuwbare energie en een betere energie-efficiëntie van monumenten: daar dragen we aan bij. Dit doen wij door onze rol in het verduurzamen van monumenten, het verhogen van het inzicht in het energieverbruik van monumenten in onze portefeuille en onze bijdrage aan de Routekaart Verduurzaming Monumenten.

SDG 11
Duurzame steden en gemeenschappen

Ook dragen we bij aan inclusieve en duurzame ontwikkeling van steden en beschermen van cultureel erfgoed. Daarnaast zetten we ons in voor het verminderen van nadelige milieu-impact van steden en het voorzien in inclusieve en toegankelijke openbare ruimtes.

Dit doen wij door duurzaamheidsleningen te verstrekken, duurzaamheidskennis te delen en het verbreden van de inzet van onze fondsen, waaronder klimaatadaptatie.

Vooruitblik 2026: verbreden en verdiepen

In 2026 gaan wij de doelstellingen binnen onze duurzaamheidsstrategie verder implementeren en verdiepen. Ook onderzoeken we hoe we onze impact verder kunnen versterken in de gehele keten. Daarbij maken we gebruik van inzichten uit klimaatrisicogebieden voor bodemverzakking en overstromingsgevaar. Het inzicht hieruit gebruiken we onder meer voor onze bijdrage aan de opgave van funderingsherstel. Daarnaast zorgen we voor de ondersteunings-structuur van de Routekaart Verduurzaming Monumenten. De toetsing van onze dubbele materialiteitsanalyse breiden we uit naar meer-dere stakeholders.

Daarbij blijft onze duurzaamheidsstrategie persoonlijk, verantwoordelijk en wendbaar – met aandacht voor de situatie van de monument-eigenaar en onze rol in de duurzaamheids-opgave. En altijd aansluitend bij actuele thema's.

Maatschappelijke impact

Elke dag werken wij aan toekomstbestendige monumenten →

Onze maatschappelijke impact

Elke dag werken wij aan toekomstbestendige monumenten. Dat doen we door financieren, het delen van onze eigen kennis en van anderen, samenwerking en het delen van ons netwerk. Zo vergroten we de impact voor monument-eigenaren én de samenleving. Monumenten zijn klein in aantal, maar groot in betekenis voor mens, omgeving en erfgoed. Welke impact we maken en met wie, leest u in dit hoofdstuk. In cijfers, verhalen en voorbeelden van projecten die Nederland mooier en duurzamer maken. Rode draad daarbij is het waardecreatiemodel met onze drie strategische pijlers.

Waarde in

Financieel

- We zijn de financieel uitvoerder van > 30 laagrentende fondsen voor overheden en private partijen.
- Revolverende fondsen als duurzame investeringsstrategie.
- We verstrekken aanvullende leningen bovenop onze laagrentende leningen.
- We betalen subsidies uit.

Sociaal

- 82 trotse en betrokken medewerkers.
- Sterke banden met (kennis)partners, overheid, belangenorganisaties, eigenaren, ondernemers en andere stakeholders.

Intellectueel

- Kennis over financieren.
- Kennis over proces kwalitatief behoud en herstel van monumenten.

Natuurlijk kapitaal

- Monumenten (gebouwen, landgoederen, erfgoed).

Strategie

Missie

Ieder monument springlevend, nu en in de toekomst.

Strategische pijlers

Financiering van monumenteigenaren
We verstrekken (laagrentende) leningen en betalen subsidies uit.

Kennisdeling en informatie
We geven voorlichting en delen kennis over financiële en procesmatige aspecten voor kwalitatief behoud en duurzaam herstel van monumenten.

Samenwerking en netwerk
We verbinden betrokkenen, stimuleren innovatie, verbeteren de infrastructuur in de monumentensector en vergroten draagvlak.

Kernwaarden

- Persoonlijk
- Verantwoordelijk
- Wendbaar

Waarde uit

Financieel

Behoud van cultuurhistorie

126 miljoen euro aan nieuwe leningen en
144 miljoen euro aan uitbetaalde subsidies

1,4 miljard euro aan toevertrouwd vermogen in beheer.

39,3 miljoen euro aan aanvullende leningen om duurzaam herstel en behoud mogelijk te maken.

Wegwijs- en kennisrol

1.415.749
bezoeken aan monumenten.nl

10.863
on- en offline gidsen Monumentaal Wonen verspreid.

Waardering

8,2	8,6	8,2
partner-tevredenheid	klant-tevredenheid	werkbeleving medewerkers

Impact

Samen met onze partners financieren we maatschappelijke transities met behoud van onze cultuurhistorie. Zo dragen we bij aan een mooier Nederland met aantrekkelijke, duurzame en leefbare steden en dorpen.

In 2025 realiseerden we:

Duurzaamheid
65 leningen en **29,9 miljoen euro**. Verstrekte leningen, **24%** van de hele portefeuille.

Terugbrengen leegstand
41 miljoen euro naar nieuwe functie: **41 leningen**.

Bijdrage woningopgave
132 nieuwe woningen toegevoegd.

Wegwijs- en kennisrol
2.670 afgenomen kennisdiensten (Zelfscan Duurzaam Monument, DuMo-advies, Funderingsvergoeding en Ontzorgingsprogramma) waardoor eigenaren hun monument kwalitatief verduurzamen.

En we droegen bij aan:

Veertig jaar fondsmanagement
Een mooi en herkenbaar Nederland: daar zetten wij ons samen met onze partners voor in. Iedere dag, al veertig jaar – sinds de oprichting door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). We versnellen ruimtelijke transities als de energietransitie en dragen bij aan de klimaat- en woningopgave en brede welvaart.
Zo leveren we samen met onze partners een bijdrage aan het behoud, verduurzamen en toekomstbestendig maken van monumenten.

Meer impact met dezelfde euro

Ook minimaal in de komende 40 jaar blijven we graag van toegevoegde waarde om deze prachtige gebouwen voor generaties van nu en later te behouden. Daarom kijken we verder dan vandaag en maken soms het onmogelijke mogelijk.

Dagelijks houden we ons bezig met het opzetten en beheren van fondsen en het uitbetalen van subsidies voor onze partners: de Rijksoverheid, provincies, gemeenten en private fondsen. Elke euro die wij uitlenen, komt terug en lenen we opnieuw uit voor nieuwe projecten. Zo vergroten we onze impact zonder extra belasting voor de samenleving. Voor aanvullende investeringen kunnen eigenaren ook bij ons terecht. Juist de combinatie van een laagrentende lening en deze aanvullende marktconforme lening maakt de financiering van de totale instandhoudingsopgave mogelijk.

Fondsen Rijk

Revolving Fund Woonhuismonumenten

Eén van de belangrijkste troeven van het Restauratiefonds is het Revolving Fund voor onderhoud en restauratie van woonhuismonumenten. Dit is ons langst bestaande fonds. Inmiddels wordt dezelfde euro beleidsgeld voor de vierde keer uitgezet. Tot en met 2025 is 175 miljoen euro onttrokken uit het fonds voor het stimuleren van andere beleidsthema's, zoals grootschalige restauratie en verduurzaming van rijksmonumenten. Dit kostte de Rijksoverheid geen extra belastinggeld.

Druk op laagrentende leningen woonhuismonumenten

De behoefte aan laagrentende leningen voor rijksmonumentale woonhuizen is toegenomen. Door de introductie van de Woonhuissubsidie (38% van de instandhoudingskosten) kozen eigenaren die een eigen bijdrage kunnen betalen afgelopen jaren bijna automatisch voor de subsidie. Hierdoor konden we de revolverende werking daar inzetten waar de behoefte aan financiële ondersteuning het grootst is. Maar dat kan niet oneindig. We merken dat eigenaren van een woonhuismonument die de eigen bijdrage niet rondkrijgen, juist weer meer kiezen voor de zekerheid van een laagrentende lening. Dit heeft ook te maken met de hogere marktrente. Deze eigenaren konden wij in 2025 lang niet allemaal ondersteunen.

Behoefte aan nieuwe middelen Rijksfondsen

De middelen vanuit het Revolving Fund Woonhuis-monumenten zijn niet langer toereikend voor het voeden van onze fondsen voor andere doeleinden. Bijvoorbeeld grootschalige restauratie en verduurzaming van niet-woonhuismonumenten. En voor monumenteigenaren binnen het Caribisch deel van het Koninkrijk. Zij hebben niet of nauwelijks toegang tot financiering, en subsidiemogelijk-heden zijn er niet. Hylkema Erfgoed en Fenicks B.V. hebben in 2024 onderzoek gedaan naar de restauratie-behoefte onder alle rijksmonumenten (exclusief woonhuizen) in Nederland. Dit deden zij in opdracht van het ministerie van OCW. De komende 10 jaar is 770 miljoen euro nodig voor het terugbrengen van de restauratieopgave tot 10% van de totale monumentenvoorraad (strategisch beleidsdoel Rijk). Dit wijst op een enorme financieringsopgave.

De hoge marktrente en inflatie, als gevolg van stijgende bouw- en energiekosten, vergroten de behoefte aan nieuwe middelen nog eens extra. Het versterken van de Rijksfondsen is noodzakelijk om te grote afhankelijkheid van het Revolving Fund Woonhuismonumenten tegen te gaan en te kunnen voorzien in de financieringsbehoefte van eigenaren van rijksmonumenten.

Decennialange samenwerking ministerie van OCW en Nationaal Restauratiefonds met 5 jaar verlengd

Barbera Wolfensberger, directeur-generaal Cultuur en Media bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Uğur Özcan, directeur-bestuurder van het Nationaal Restauratiefonds, zetten op 18 december hun handtekening onder het verlengde Koepelcontract. Dat deden zij tijdens een bezoek aan de Van Gendt Hallen in Amsterdam. Hiermee bekrachtigen ze hun partnerschap en zijn de kaders voor de periode 2026 – 2030 vastgesteld.

> *'Het Nationaal Restauratiefonds is een succesvol voorbeeld van een revolverend fonds, waarbij dezelfde publieke euro meerdere keren kan worden ingezet voor de instandhouding van monumenten. Het ministerie van OCW is blij met het voortzetten van deze mooie samenwerking.'* **Barbera Wolfensberger**

Totstandkoming huidig fondsvermogen rijksfondsen

	Ontwikkeling tot 2025			Ontwikkeling in 2025		Stand Rijksfondsen
	Dotatie verleden	Fondsaangroei	Overheveling	Dotatie	Overheveling	Eind 2025
RFH	270	104	-145*	0	-30	199
RFH+	133	16	55	10	20	234
DML	10	0,5	27,5	0	0	38
DML+	39,5	2	52,5	5	10	109
DML+ (M)	0	0	0	25	0	25

** Vanuit RFH is 10 miljoen euro overgeheveld naar het Rijksfonds Caribisch deel van het Koninkrijk en 135 miljoen euro naar RFH+, DML en DML+*

Fondsen verduurzaming van niet-woonhuis-rijksmonumenten
De fondsen voor verduurzaming van niet-woonhuis-monumenten lopen tegen hun grenzen aan. Daarom investeerden de ministeries van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) 50 miljoen euro in de Duurzame Monumentenplus-Lening (DML+) van het Restauratiefonds. VRO stelde begin 2025 25 miljoen euro beschikbaar. Het ministerie van OCW stort haar aandeel tot en met 2029 via jaarlijkse bijdragen.

Eerste maatschappelijke duurzaamheidslening

Maatschappelijke bestemming: zorginstelling Park Zuiderhout
De middelen van het ministerie van VRO zijn specifiek voor verduurzaming van rijksmonumenten met (deels) een maatschappelijke bestemming. Zorginstelling Park Zuiderhout in het Brabantse Teteringen ontving de eerste maatschappelijke duurzaamheidslening in zomer 2025. Dit gebeurde tijdens een gezamenlijk werkbezoek door het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO), het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en het Nationaal Restauratiefonds. Het Missiehuis in Park Zuiderhout wordt verduurzaamd en verbouwd tot 40 aanleunwoningen voor ouderen met dementie.

De directeuren Jan van Beuningen van het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO), Christianne Mattijssen van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Ugur Özcan van het Nationaal Restauratiefonds overhandigen de lening aan Camiel Hoek van Park Zuiderhout.

Bij de start van de verbouwing van Het Missiehuis in Park Zuiderhout gaven de aanwezigen een oude spijkerbroek aan de directeur van de zorginstelling, Camiel Hoek. De ingezamelde spijkerbroeken worden vermalen en dienen als isolatiemateriaal bij de verbouwing. Zo toont Park Zuiderhout een mooie combinatie van slimme verduurzaming en respect voor monumentale waarde.

Nieuwe leenfaciliteit grote rijksmonumenten
Er gaat 15 miljoen euro van het ministerie van OCW naar een leenfaciliteit voor eigenaren van grote rijksmonumenten in beheer bij het Restauratiefonds. In het financieringsstelsel komen grote rijksmonumenten namelijk onvoldoende aan bod – terwijl ze juist bepalend zijn voor het karakter van een stad, dorp of streek. We verwachten ten minste 30 miljoen euro bij reguliere banken (ongeborgd) aan te kunnen trekken voor het opzetten van deze nieuwe leenfaciliteit – een fonds ter grootte van circa 45 miljoen euro.

Deze leenfaciliteit is vooral gericht op grote restauraties waarbij ook verduurzaamd wordt. Dit zijn complexe restauraties die vaak lang duren en vragen om maatwerk. De rente zal naar verwachting marktconform zijn, maar wel stimulerend. Reguliere banken zijn vaak niet bereid dergelijke projecten te financieren.

Herstel van grote rijksmonumenten: Kloosterdorp Steyl
Tijdens een werkbezoek in Limburg werd de urgentie van het behoud en herstel van grote rijksmonumenten benadrukt. Het werkbezoek aan Kloosterdorp Steyl, een enorm rijksmonumentaal complex, vond plaats ter ere van het veertigjarig bestaan van het Restauratiefonds. Eppo Bruins was aanwezig, voormalig minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, en daarnaast de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en diverse medewerkers van zijn beleidsdirectie in het kloosterdorp. Steyl is een uitzonderlijke enclave van katholiek erfgoed, zoals er in Nederland geen ander te vinden is. Eigenaar BOEi ondersteunen we in de fasen van behoud en herstel van het grote aantal rijksmonumenten op het terrein.

Bekijk de video
Bezoek aan Kloosterdorp Steyl met minister Eppo Bruins

Een enorme, niet zichtbare opgave

Funderingsherstel monumenten
Funderingsproblematiek leidt tot fysieke schade en brengt vaak stress en financiële zorgen met zich mee. Het is niet alleen een probleem van de inwoners: het vereist een integrale aanpak op nationaal niveau onder regie van het Rijk, in samenwerking met provincies, waterschappen en gemeenten, de financiële sector, de bouwsector en de gebouweigenaren. Een goede fundering zorgt ervoor dat mensen goed kunnen wonen. Daarom investeren we ook in de bestaande voorraad, waaronder monumenten, en zorgen voor opschalen en versnellen van noodzakelijk funderingsherstel. Het is een enorme, niet zichtbare opgave.

Het Restauratiefonds heeft ook een vergoedingsregeling waarbij funderingsonderzoeken voor (Rijks)monumenten deels vergoed kunnen worden. Hierbij wordt samengewerkt met diverse funderingsonderzoeksbureaus.

Kijk op Funderingsonderzoek | Restauratiefonds →

Nationale aanpak
In het voorjaar presenteerde ABDTOPconsult het Adviesrapport ‘Olifant onder de Kamer’. Wij leverden input voor dit rapport voor de benodigde aanpak voor monumenten. Dat deden we in samenwerking met en op verzoek van het ministerie van OCW. Het rapport stelt een nationale aanpak voor die is opgebouwd vanuit acht bouwstenen, waaronder bouwsteen 3: ‘Financiering van onderzoek en herstel door eigenaren’. Gerichte maatregelen kunnen financiering haalbaar maken. Eén van de genoemde acties is het vergroten van het Nationaal Restauratiefonds voor herstel van cultureel erfgoed.

Fonds Caribisch deel van het Koninkrijk veelvuldig gebruikt

In het Fonds op het Caribisch deel van het Koninkrijk is ruim 20 miljoen euro beschikbaar. Inmiddels is meer dan 16 miljoen euro uitgezet of wordt binnenkort uitgezet. In oktober is de hypotheekakte van Pasture Piece gepasseerd op Sint Maarten. Een uniek houten monumentaal huis van eigenaar Natasha Richardson waarin een klein familiemuseum met B&B is gehuisvest. Richardson ontving tijdens de viering van ons 40-jarig bestaan het Restauratiefondscompliment. Dit is een jaarlijks terugkerende prijs die we toekennen aan organisaties die zich hebben ingezet voor de monumentenzorg. Monumentenbehoud op Sint Maarten gaat gepaard met grote uitdagingen. Denk bijvoorbeeld aan het versterken van monumenten tegen de gevolgen van orkanen.

Fondsen provincies en gemeenten

Ook provincies en gemeenten zijn belangrijke partners waarvoor we revolverende fondsen opzetten. Deze fondsen zijn bedoeld voor monumenteigenaren van onder meer gemeentelijke monumenten om lokaal erfgoedbeleid te ondersteunen. We werken samen met de provincies Noord-Holland, Drenthe, Gelderland en met de gemeenten Amsterdam, Hilversum, Deventer, Leeuwarden, Moerdijk, Rotterdam, Utrecht, Dordrecht en Schiedam. Ook in 2025 dragen bestaande en nieuwe fondsen bij aan belangrijke maatschappelijke veranderingen. Denk daarbij aan de energietransitie, het inclusiever maken van de samenleving en het klaarmaken van monumenten voor de toekomst.

Verduurzaming steeds meer prioriteit in erfgoedzorg
De meeste regionale fondsen verstrekken inmiddels ook laagrentende leningen voor verduurzaming en herbestemming. In 2025 voerden we de volgende vernieuwingen door met onze regionale partners om samen meer maatschappelijke impact te maken:

- De samenwerkingen met **Rotterdam** en **Hilversum** zijn in 2025 vernieuwd. Eigenaren kunnen nu niet alleen restaureren, maar ook verduurzamen uit het Rotterdams en Hilversums fonds. Hilversum heeft hiervoor 800.000 euro extra beschikbaar gesteld.

- **Kampen** stelde 1,5 miljoen euro beschikbaar voor het stimuleren van verduurzaming en restauratie van haar gemeentelijke monumenten en karakteristieke panden. Hiertoe is het Kamper Erfgoedfonds opgericht.

- **Leeuwarden** stortte 1 miljoen euro extra in het Leeuwarder Restauratiefonds vanwege de grote restauratieopgave.

- De provincie **Gelderland** stelde 10 miljoen euro beschikbaar binnen de 45 miljoen euro eerder toegekende middelen voor het succesvolle Gelders Monumentenfonds.

Steeds vaker restaureren én verduurzamen

Utrecht maakt toegankelijke monumenten mogelijk
Monumenten beter toegankelijk maken voor mensen met een fysieke beperking. Met dat doel ondersteunt Utrecht eigenaren van monumenten met een gunstige lening. Utrecht is met dit initiatief de eerste gemeente in Nederland. Het gaat om een uitbreiding van het Utrechts Restauratiefonds, dat al aangesproken kon worden voor de restauratie van monumentale panden en het nemen van energiebesparende maatregelen. Dit draagt bij aan een inclusievere samenleving en daarmee aan SDG 11 (Duurzame Steden en gemeenschappen) en de ‘S’ (Social) van ESG.

> *‘In Utrecht houden en maken we ons erfgoed beleefbaar voor huidige en toekomstige generaties. Dit geldt voor iedereen, dus ook voor mensen met een beperking. Het verbeteren van de toegankelijkheid van monumenten met een openbare functie kan vrijwel altijd met respect voor de monumentale waarden van de panden. Ik ben dan ook erg blij met deze uitbreiding van het Utrechts Restauratiefonds.’* **wethouder Rachel Streefland**

Brabants Erfgoedfonds: Klimaatbestendig erfgoed

Monumenten zijn kwetsbaar voor extreme weersomstandigheden, wateroverlast en hitte. Toch krijgen we hier steeds vaker mee te maken, vanwege het veranderende klimaat. Hoe zorgen we dat deze bijzondere plekken van onze geschiedenis ook in de toekomst behouden blijven?

Het antwoord ligt in innovatie en samenwerking. Al jaren financieren we energiebesparende en -opwekkende maatregelen, maar de opgave is groter: klimaatadaptatie wordt onmisbaar.

Nieuwe maatschappelijke opgaven financieren is pionieren. De provincie Brabant is koploper. In 2025 is het eerste klimaatbestendig monumentenfonds opgericht: het Brabants Erfgoedfonds van 50 miljoen euro. Het is het eerste regionale fonds dat klimaatadaptieve maatregelen ondersteunt, naast restauratie, verduurzaming en herbestemming. Denk aan groene daken, reguleren van waterstanden en het gebruik van biobased materialen.

Voor het ontwikkelen van dit nieuwe fonds is afstemming geweest met diverse waterschappen. Met dit fonds maken we erfgoed weerbaar en veerkrachtig in tijden van klimaatverandering.

> *‘Dit fonds biedt naast bestaande provinciale- en Rijksregelingen een extra kans om waardevol erfgoed voor toekomstige generaties te behouden én toegankelijk te houden. De aflossing van leningen wordt teruggestort in het monumentenfonds. Zo ontstaat een doorlopend en duurzaam fonds met geld dat steeds opnieuw kan worden uitgeleend voor nieuwe projecten.’*
> **Bas Maes, gedeputeerde Erfgoed provincie Noord-Brabant**

Bekijk de video
Brabants Erfgoedfonds

Cultuurfondsen voor Monumenten: publiek-private samenwerking
Met het landelijke Cultuurfonds hebben we een duurzame financiële relatie: de Cultuurfondsen voor Monumenten. Dit initiatief van het Cultuurfonds met negen provincies is meer dan twintig jaar geleden gestart. Hierdoor kunnen eigenaren van gemeentelijke monumenten en andere lokaal beschermde panden de restauratie, verduurzaming en herbestemming van hun pand financieren tegen een gunstig rentepercentage. De Cultuurfondsen voor Monumenten zijn belangrijk. Want voor niet-rijksmonumenten is er geen landelijk financieel instrument, terwijl de behoefte aan ondersteuning voor restauratie en verduurzaming bij eigenaren groot is. Bij de oprichting waren negen provincies en talloze private schenkers betrokken.

Wij danken de provincie Friesland voor de extra financiële bijdrage van 1 miljoen euro aan het Cultuurfonds voor Monumenten in Friesland, die per 1 januari 2025 beschikbaar is gesteld voor nieuwe aanvragen.

Werkbezoeken watertoren en zeilschool

Watertoren Bollenstreek krijgt een tweede leven. Het monument wordt herbestemd tot een plek waar historie en nieuwe functies samenkomen. De historische **Zeilschool Het Molenhuis Woudsend** wordt duurzaam gerestaureerd, zodat jong en oud er nog jarenlang kunnen genieten van het water en het erfgoed.

In 2025 bezocht Uğur Özcan, directeur-bestuurder van het Nationaal Restauratiefonds, beide projecten. Bij de markante watertoren ontmoette hij de gedeputeerde Meindert Stolk van Zuid-Holland, samen met vertegenwoordigers van de provincie, gemeente en betrokken fondsen. Ook in Fryslân ontmoette Uğur Özcan de gedeputeerde Eke Folkerts. Samenwerking stond centraal: lokale partners, de provincie, het Cultuurfonds en het Restauratiefonds bundelen hun krachten om het karakter van de zeilschool te behouden.

Bekijk hier de films van de werkbezoeken

Watertoren Bollenstreek

Zeilschool Het Molenhuis

Private fondsen

We ondersteunen ook private fondsen bij het realiseren van hun specifieke maatschappelijke doelstelling. Zo werken we samen met:

- **Fonds 1818** via het Monumentenfonds 1818 in de regio Den Haag. Het fonds ondersteunt bij het restaureren, verduurzamen en herbestemmen van maatschappelijke projecten als kerken.

- **Fonds Schiedam Vlaardingen e.o.** via het Maassteden Monumentenfonds. Herbestemmingsprojecten in eeuwenoude steden als Schiedam, Vlaardingen en Maassluis krijgen dankzij de financiering een kans.

Onze impact per strategische pijler

In het hoofdstuk Ons verhaal over creëren van duurzame en maatschappelijke waarde las u over onze strategische pijlers. Welke impact wij langs onze drie strategische pijlers maken, leest u hiernaast in cijfers en beeld.

Pijler 1

Financiering van monumenteigenaren

Samen maatschappelijke transities financieren
Wat betekent erfgoed in een tijd van woningnood, verduurzaming en een grote behoefte aan financiële ondersteuning? Monumenten voegen waarde en ruimtelijke kwaliteit toe en zijn vaak een aanjager voor gebiedsontwikkeling. Deze bijzondere plekken met unieke verhalen versterken de identiteit en de sociale samenhang van gemeenschappen. We financieren niet alleen restauratie, maar ook verduurzaming, klimaatadaptatie en herbestemming. Daarmee lossen we leegstand op en voegen woningen toe in bestaande gebouwen. En dat vergroot de leefbaarheid en vitaliteit van regio's, steden en dorpen. Onze financieringen dragen bij aan duurzame en leefbare steden en gemeenschappen door:

- **Het behoud van cultuurhistorie.** Monumenten vertellen het verhaal van Nederland en zijn unieke steden en dorpen. Deze verhalen kunnen mensen sinds 2025 vertellen op de website Monumenten.nl. Eigenaren, oud-eigenaren, omwonenden, professionals en monumentenliefhebbers kunnen hier hun verhaal en beelden over een monument eenvoudig delen. Hiermee verrijken we de kennis over het verleden en heden van monumenten.

- **Hergebruik van ruimte en bestaande materialen** bij restauratie, verduurzaming en herbestemming van bestaande bebouwing. Dit draagt bij aan de circulaire economie en een lagere CO_2-uitstoot.

- **Transformatie van bestaande gebouwen** die langdurig leegstaan, zoals fabrieken, kerken en boerderijen. Het ombuigen naar nieuwe functies als woningen zorgt voor versterking van lokale economie en leefbaarheid. In 2025 realiseerden we circa 130 woningen uit transformatie van bestaande gebouwen.

Monumenten voegen waarde en ruimtelijke kwaliteit toe

Meer impact: hefboom door subsidies en co-financiering
Het effect van onze laagrentende leningen aan monumenteigenaren is groter dan de hoofdsom per lening. De investering is bijna altijd groter dan dat. Door onze financiering zijn ook vaak andere financiers bereid om mee te financieren. Zo ontstaat co-financiering. En dan zijn er nog de subsidies en de inbreng van eigen geld. Dit alles zorgt ervoor dat de totale investering groter is dan alleen de financiering van het Restauratiefonds.

Luister de podcast

In een zesdelige podcastserie 'Al 40 jaar samen hart voor monumenten' gaan we in gesprek met beleidsmakers en experts over de kansen van en dilemma's over actuele maatschappelijke thema's. Want monumenten gaan niet alleen over het verleden, maar zijn ook een motor voor de toekomst. Erfgoed is actueler dan ooit.

> ***Podcast 'Sterk in de regio':*** *'Erfgoed is een startpunt en ondersteuner van ruimtelijke kwaliteit en ontwikkeling.'*
> **Jelle Langeland, erfgoedambtenaar provincie Drenthe.**

> ***Podcast 'Rijksmonumenten en ruimtelijke transities':*** *'Een grote stolpboerderij kun je transformeren in meerdere woningen. Of een erf waar een boer is gestopt met grote schuren. Daar kunnen ook 20 starterswoningen in.'*
> **Susan Lammers, directeur Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.**

Listen on Spotify Listen on Podcasts

Gefinancierde monumenten 2025:
maatschappelijke impact naar regio en opgave

Totaalbedrag uitbetaalde subsidies
144 miljoen euro

273
eigenaren

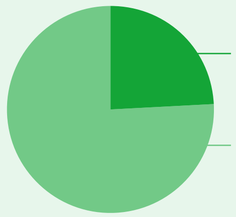
165
gemeenten

Totaalbedrag aanvullende leningen om de totale opgave voor restauratie, verduurzaming of herbestemming te realiseren
39,3 miljoen euro

126,4 miljoen euro
Totale financieringsomvang

Duurzaamheid gefinancierd

- Verduurzaming
- Overige leningen

29,9 miljoen euro
65 leningen

96,9 miljoen euro
208 leningen

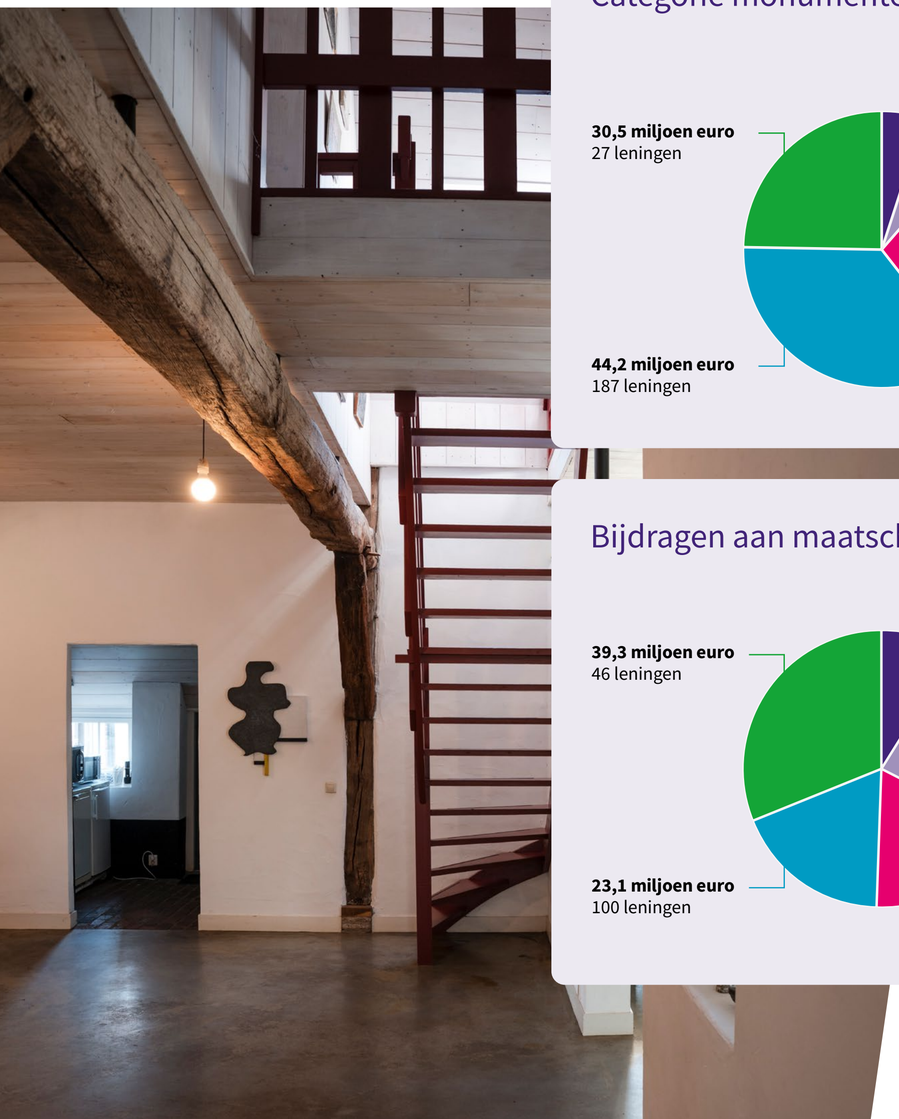
Portefeuille verduurzaming
24%

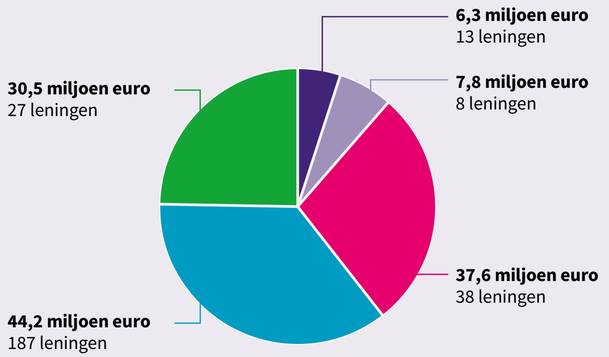
X Aantal leningen

Drenthe	2,5 miljoen euro
Friesland	4,5 miljoen euro
Gelderland	23,1 miljoen euro
Groningen	1,6 miljoen euro
Limburg	10,2 miljoen euro
Noord-Brabant	19 miljoen euro
Noord-Holland	24,9 miljoen euro
Overijssel	7,5 miljoen euro
Utrecht	6,5 miljoen euro
Zuid-Holland	23,8 miljoen euro
Caribisch deel	2,8 miljoen euro

Totaal leningen 273
126,4 miljoen euro

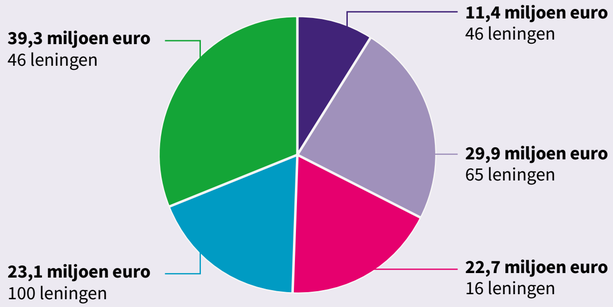

Categorie monumenten

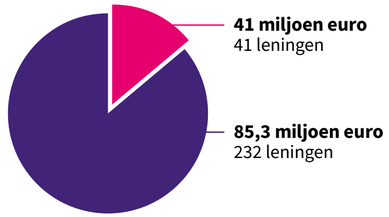
- Agrarisch erfgoed
- Religieus erfgoed
- Industrieel erfgoed en zakelijk
- Woningen
- Overig waaronder kastelen, vestingwerken, horeca, scholen en het Caribische deel

Bijdragen aan maatschappelijke opgave

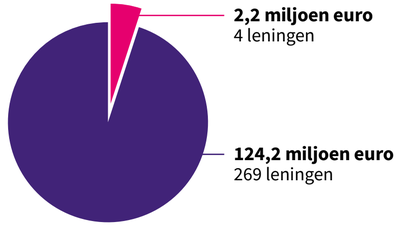
- Onderhoud en restauratie
- Verduurzaming
- Herbestemming en grootschalige restauratie
- Behoud cultuurhistorie en gemengde opgave
- Aanvullend om totale opgave te realiseren

Bijdragen aan terugbrengen leegstand en vergroten leefbaarheid

- Van leegstand naar nieuwe functie
- Overige leningen

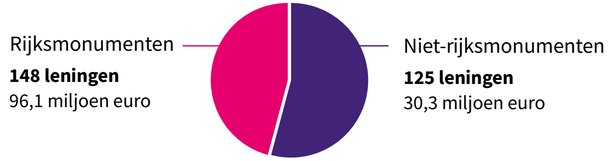
Bijdragen aan woningopgave

- Transformatie van monumenten zonder woonfunctie naar woningen
- Overige leningen

Iedere woning telt: **132 woningen toegevoegd**

Aantal financieringen per soort monumenten

Impactverhalen in beeld
Onze bijdragen aan de SDG's worden gemeten en gevisualiseerd in een pilot met in totaal vijf projecten die we in 2024 zijn begonnen met Social Handprint By MAEX. Het creëert bewustzijn bij monumenteigenaren voor hun bijdrage aan de Sustainable Development Goals (SDG's), de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties. Ook laat de pilot de eigenaren zien waar ontwikkelkansen liggen om hun impact te vergroten binnen de activiteiten en bedrijfsvoering. Bekijk op de volgende pagina's de uitkomsten van Generaal de Bonskazerne in Grave en de Willemshoeve in Soest.

Ontwikkelkansen om impact te vergroten

Meer impactverhalen lezen? Dat kan!

Lees onze impact verhalen | Restauratiefonds →

Herenboerderij draagt bij aan natuur en maatschappij

Het verhaal van Herenboerderij Willemshoeve begint in 2016. Henk Vroom ziet op het journaal hoe de eerste Herenboerderij van Nederland in Boxtel van start gaat. Dát wil hij ook. Hij vindt medestanders in Ronald van der Vight en Jeroen Meeder. Tien jaar later is hun droom werkelijkheid en runnen ze Herenboerderij Willemshoeve. De locatie is gemeentelijk monument Willemshoeve in Soest met 20 hectare landbouwgrond.

Een Herenboerderij is een moderne, kleinschalige coöperatieve boerderij gerund door een groep burgers (in dit geval 500 mensen) die samen grond pachten en een professionele boer in loondienst nemen om voedsel te produceren. Door het monument – dat rond 1834 werd gebouwd in opdracht van Koning Willem II - te kopen en herbestemmen, houden de drie initiatiefnemers cultureel erfgoed springlevend. En met de exploitatie ervan voegen ze ook nog eens waarde toe aan de omgeving. Om die waarde concreet te maken, werkt het Nationaal Restauratiefonds sinds 2024 samen met Social Handprint By MAEX.

Die toont de positieve impact van een organisatie op de samenleving. Zowel in euro's als in bijdrage aan de 17 Sustainable Development Goals (SDG's), de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties. De Willemshoeve is een van pilotprojecten die meegedaan heeft. In euro's uitgedrukt is de waarde van alle activiteiten die op en rond de Willemshoeve gebeuren: 1.440.000 euro.

> *We beschermen het ecosysteem en behouden natuur.*
> **Ronald van der Vight**

Leven op het land

Op de 20 hectare grond die bij Willemshoeve hoort, wordt natuurinclusief geboerd. De drie boeren die er in loondienst zijn en voedsel verbouwen voor de 500 aangesloten leden, houden in alles wat ze doen rekening met flora en fauna. 'We beschermen het ecosysteem en behouden natuur. Dat doen we bijvoorbeeld door het toevoegen van bomen en insectvriendelijke planten, het plaatsen van nestkasten en het natuurlijk beheren van het grasland', zegt Van der Vight. 'Daarom scoren we hoog op SDG 15, Leven op het land.'

Duurzame steden en gemeenschappen

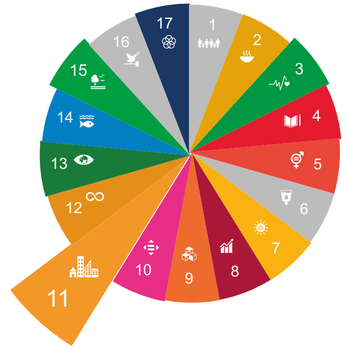
De bijdrage van Willemshoeve aan SDG 11, duurzame steden en gemeenschappen, is volgens de impactmeting ook groot. 'Dat heeft te maken met de grote hoeveelheid mensen die mee kunnen genieten van de rust, ruimte en natuur van de Herenboerderij. We leiden schoolklassen rond om hen bewust te maken van natuurinclusief boeren en een duurzame leefomgeving, maar liefst 500 mensen zijn aangesloten als lid, waarvan een groot deel hier ook als vrijwilliger actief is. Variërend van mensen die helpen op het land tot iemand die juridisch onderlegd is en helpt met regelzaken. Willemshoeve zorgt op meerdere manieren voor sociale cohesie', zegt Van der Vight.

Ongelijkheid verminderen

Passend bij het sociale karakter van Willemshoeve staat ook gelijkheid hoog op de agenda. 'De drie boeren worden alle drie betaald conform de cao, op basis van opleiding en ervaring. Dat betekent dat onze vrouwelijke boer Maja en ik hetzelfde verdienen en dat Wout, die bovendien bedrijfsleider is, iets meer verdient.' Ook Dagbeleving Willemshoeve voor mensen met dementie, die wordt gerund door Jeroen Meeder, draagt bij aan gelijkheid. 'Enerzijds doordat mensen met dementie onderdeel uitmaken van de Herenboerderij en hier dus midden in deze mini-maatschappij staan. Anderzijds geeft het feit dat zij hier dagen doorbrengen vrijheid aan hun familieleden die normaliter voor hen zorgen. Die hebben daardoor even de handen vrij en dat maakt dat ze net als mensen die niet zorgen voor een ander, mee kunnen doen in de maatschappij', legt Meeder uit.

Samen van waarde

De ondernemers zijn enthousiast over de impactmeting. 'Ons motto is: samen van waarde. Dat we waarde leveren, blijkt nu uit deze meting. Het laat zien dat we onze voornemens waargemaakt hebben', zegt Meeder. Met voornemens doelt hij op het bidbook dat het drietal maakte om de koninklijke familie ervan te overtuigen de boerderij aan hen te verkopen.

'We hebben daarin laten zien wat we ermee wilden en dat er een hele community profijt van zou hebben', zegt Van der Vight. 'Het heeft hen overtuigd; ze hebben het in 2021 aan ons gegund.' Ook hun financiers overtuigden ze met hun weldoordachte, toekomstbestendige plan: voor de restauratie, verduurzaming en herbestemming van het monument ontvingen ze een Cultuurfonds-hypotheek, een samenwerking tussen het Restauratiefonds en het Cultuurfonds voor Monumenten Utrecht. Daarnaast was er ondersteuning van het Jan Wolleswinkel Fonds, het Boerderijenfonds en een particulier.

Nieuwe ideeën dankzij meting

De Social Handprint heeft de heren ook op nieuwe ideeën gebracht. 'Bij het invullen van de meting stonden we aan de hand van de 17 SDG's bij allerlei aspecten stil. Ook dingen waaraan we anders niet direct hadden gedacht', zegt Meeder. 'Daardoor zijn we nu bezig met het aanstellen van een vertrouwenspersoon voor de community van de Herenboerderij. Dat tilt de community naar een hoger niveau.'

Kazerne vol geschiedenis vervult opnieuw een rol voor de gemeenschap

‘Betrokken wonen, betrokken werken.’ Dat is het motto van de mini-samenleving die is gerealiseerd op de voormalige militaire kazerne in het Noord-Brabantse Grave. In de 15 gebouwen op het 20.000 vierkante meter grote terrein zijn woningen, kantoren, een filmhuis en horeca gerealiseerd. Er is ook plek voor onderwijs aan anderstaligen.
De woningen bieden plaats aan diverse groepen woning-zoekenden: van betaalbare koopwoningen tot sociale huurwoningen. En van een Knarrenhof voor senioren tot studio’s voor statushouders.

BOEi werkt sinds 2014 als erfgoedontwikkelaar en eigenaar aan de nieuwe bestemming voor de Generaal De Bons Kazerne die in 1938 werd gebouwd vanwege de toen dreigende oorlog. BOEi richt zich op restauratie en herbestemming van erfgoed. ‘Gebouwen en complexen die anderen niet aandurven, pakken wij wel op’, zegt Sandra Labree, Ontwikkelingsmanager BOEi. ‘Sinds onze oprichting in 1995 hebben we 250 projecten herbestemd. Ons doel is telkens om er opnieuw een betekenisvolle plek van te maken.’

Impactmeting
De betekenis die BOEi toevoegt of teruggeeft aan een gebouw, willen ze graag aantonen. ‘Wij zijn een non-profitorganisatie en willen aan onze aandeelhouders en de samenleving kunnen verantwoorden wat onze maatschappelijk meerwaarde is. We hebben op het gebied van duurzaamheid al een maatregelenkaart/CO_2-dashboard ontwikkeld. Maar de sociale meerwaarde aantonen, is veel ingewikkelder. Toen het Nationaal Restauratiefonds aanbood een impact-meting te doen volgens de methode Social Handprint, waren we direct enthousiast.’

Een formulier met maar liefst 322 regels vulde Labree in om de sociale impact te laten berekenen. ‘Dat was wel even een klus’, zegt Labree met een lach. ‘Maar we weten nu op welke gebieden de kazerne scoort.’ Zowel in euro’s als in bijdrage aan de 17 Sustainable Development Goals (SDG’s), de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties.

Betaalbare en duurzame energie
Op SDG 7, Betaalbare en duurzame energie, scoort de kazerne het hoogst. ‘Betaalbaar wonen vinden we belangrijk. Bovendien willen we zorgvuldig met energie omgaan’, zegt Labree. ‘We hebben een systeem vergelijkbaar met stadsverwarming. Het begint met een pelletketel centraal op het terrein. Daar wekken we 600.000 kwh op uit biomassa. Daarmee worden alle gebouwen verwarmd. Dankzij slimme meters weet ieder huishouden zijn verbruik.’

> *De Social Handprint helpt onze maatschappelijke waarde in beeld brengen.* **Sandra Labree**

Industrie, innovatie en infrastructuur
‘Organisaties en bedrijven die bij ons huren, hebben ook hart voor dit rijksmonument’, zegt Labree. ‘Andersom denken wij ook graag met hen mee. Het Filmcafé twijfelde of ze hun nieuwe filmzaal op de kazerne wilden vestigen; ze zitten hier 1,5 kilometer van het centrum van Grave. Maar het leek ons zó tof om een filmhuis in de voormalige theaterzaal te hebben. De oplossing is als volgt: de eerste jaren zitten ze hier ‘om niet’. Hetzelfde geldt voor de horeca. Zodra ze inkomsten krijgen, gaan ze huur betalen.’ Met deze creatieve oplossing scoort de kazerne op SDG 9, Industrie, innovatie en infrastructuur.

Duurzame steden en gemeenschappen
De kazerne herbergt bijna honderd jaar Nederlandse geschiedenis en levert daarmee een belangrijke bijdrage aan de gemeenschap (SDG 11, Duurzame steden en gemeenschappen).

‘In de Tweede Wereldoorlog vielen de Duitsers Nederland binnen en namen zij het complex over. Daarna hebben er nog meerdere eenheden gelegerd gezeten. Van 1997 tot 2016 is hier een asielzoekersopvang geweest’, vertelt Labree.
‘De geschiedenis willen we levend houden. Dat doen we met culturele activiteiten, waaronder Gluren bij de buren, Open Monumentendag en het Erfgoedspektakel.’ Oorspronkelijke details zijn gerestaureerd. Zoals het monument bij de ingang van de kazerne, gemaakt ter ere van generaal Andreas de Bons. ‘Zo houden we de kazerne springlevend’, zegt Labree.

Maatschappelijke waarde in beeld
Voor BOEi smaakt de impactmeting naar meer. ‘Deze Social Handprint was gericht op de Generaal De Bons Kazerne’, zegt Labree. ‘De volgende willen we richten op het totaal van onze projecten. Ik ben blij met een initiatief als de Social Handprint, dat helpt om onze maatschappelijke waarde in beeld te brengen.’

Pijler 2

Kennisdeling en informatie

Kwalitatieve instandhouding en behoud van vakmanschap door eigenaren wegwijs te maken en kennis te delen
Restaureren en verduurzamen van monumenten vraagt om maatwerk, respect voor cultuurhistorische waarden en kennis van traditionele en innovatieve technieken. Daarom werken wij samen met partners als ERM (Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg), de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Bouwkundige Bureaus, Duurzame Monumentenzorg adviseurs (DuMo-adviseurs) en brancheorganisaties.

Samen maken we monumenteigenaren wegwijs en ondersteunen we hen bij een zorgvuldige planvorming en kwalitatieve uitvoering. Dat doen we door kennis te delen op onze online platforms, erfgoedspecialisten en eigenaren bij elkaar te brengen in de monumenten-community en duurzaamheids- en funderingshersteladviezen te vergoeden. Zo stimuleren we vakmanschap, zetten we in op restauratie-kwaliteit en geven we erfgoed een toekomst waarin monumenten hun verhaal blijven vertellen.

Dit realiseerden we in 2025 samen met onze kennispartners:

- **Start vergoeden van funderingsadvies**
  Funderingsproblematiek is een gevolg van klimaatverandering. Het ontstaat door bodemdaling en zeespiegelstijging. We startten daarom in 2025 met het vergoeden van funderingsadvies. Dit doen we in samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Stichting ERM (Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg).
  Eigenaren kunnen hierdoor adviseurs inzetten die kwalitatief funderingsonderzoek uitvoeren. Meer inzicht in de problematiek geeft immers houvast in het zoeken naar oplossingen en de bekostiging daarvan.

- **Doorontwikkeling van Zelfscan Duurzaam Monument**
  De Zelfscan is samen met de Groene Grachten vernieuwd. Er zijn onder meer kerken en musea toegevoegd. Ook is nu nog inzichtelijker wat verschillende maatregelen inhouden. De scan maakt eigenaren beter wegwijs tijdens hun eerste stappen in verduurzaming en laat zien welke specifieke maatregelen er zijn voor hun type pand.

2.426 zelfscan **Duurzaam Monument** afgerond

160 eigenaren van rijksmonumenten kozen voor het Ontzorgingsprogramma Verduurzaming Monumenten. In dit traject krijgt de eigenaar een duurzaamheidsadvies en vervolgens ontzorging om van planvorming naar uitvoering te gaan.

Een monument verduurzamen, hoe doet u dat?
geraadpleegd door **17.743** gebruikers
monumenten.nl

70 monumenteigenaren uitbetaald voor vergoeding duurzaamheidsadvies
€ 47.404

13 monumenteigenaren uitbetaald voor vergoeding funderingsadvies
€ 22.636

1.132 bedrijven in de Specialistenwijzer op Monumenten.nl

184 ERM gecertificeerd
(Erkende Restauratie-kwaliteit Monumentenzorg)

Monumenten-coach-gesprekken
3.053

Downloads whitepapers
343
herbestemming.nl

Eén community-bijeenkomst waar **30 eigenaren en erfgoedprofessionals** kennis deelden

4.778
bezoeken op de pagina: Monumentenregelingen
monumenten.nl

Bezoeken websites Restauratiefonds
1.733.359
herbestemming.nl
restauratiefonds.nl
monumenten.nl

Leden Monumenten Community **2.381**

> *'Nagenoeg alle monumenteigenaren die deelnamen aan het Eigenarenonderzoek verwachten dat zij, naast investeringen in verduurzaming, de komende 5 jaar moeten investeren in onderhoud en restauratie van het monument.'*
> **Inzicht uit het Eigenarenonderzoek**

ErfgoedAcademie: erfgoedprofessionals van de toekomst
Voor het behoud van ons erfgoed zijn goed toegeruste erfgoedprofessionals onmisbaar. Met het cursusaanbod van de ErfgoedAcademie vergroten we de kennis en trainen we vaardigheden van overheden, bedrijven en andere organisaties. Zowel fysiek als online. Samen met kennis-partners in alle erfgoeddomeinen zorgt de ErfgoedAcademie voor een brede deskundigheid. Zo vergroten we kennis en bewustzijn, ook bij erfgoedprofessionals en beleidsmakers. In 2025 volgden 410 deelnemers een cursus bij de Erfgoed-Academie. In totaal hebben 1.295 deelnemers meegedaan aan een webinar (19 webinars in totaal). Het gemiddelde rapportcijfer van het cursusjaar 2025 is een 8,2.

Pijler 3

Samenwerking en netwerk

Waardevol netwerk:
draagvlak vergroten en de sector versterken

Impact maken doen we niet alleen. We brengen partijen samen, nemen drempels weg en stimuleren samenwerking. Hiermee vergoten we onze impact op de kortere én op de langere termijn binnen de monumentenzorg.
Daarom werken we nauw samen met diverse partners uit de monumentensector. Ook ondersteunen we initiatieven die het draagvlak in de maatschappij voor het behoud van monumenten vergroten en de sector versterken.
Denk daarbij aan Stichting Nederland Monumentenland, Nationale Monumentenorganisatie, Erfgoedplatform Kunsten '92, Routekaart Verduurzaming Monumenten en het Nationaal Renovatie Platform.

Dit realiseerden we in 2025 met onze netwerkpartners:

- **Start ondersteuningsstructuur Routekaart Verduurzaming Monumenten** We ontwikkelen met en voor de sector een ondersteuningsstructuur voor de Routekaart Verduurzaming Monumenten. Deze structuur helpt de sector om samen vooraf gedefinieerde doelen te realiseren voor een lagere CO_2-uitstoot en verminderd energieverbruik in 2030 en 2050. Het Restauratiefonds faciliteert deze structuur.

- Tijdens de **Week van het Duurzaam Erfgoed** is de **Erfgoed Duurzaamheidsprijs** uitgereikt. Deze keer in het verduurzaamde theater Veerensmederij in Amersfoort. De prijs ging naar vijf projecten: *De Meppel* in Den Haag, de *Van Loghem-woning* in Haarlem, *Huize Polak* in Hilversum, de *Martinikerk* in Sneek en *Museum Kruithuis* in Den Bosch. Het gerestaureerde en getransformeerde Museum Kruithuis in Den Bosch ontving de publieksprijs. Het publiek bracht in totaal meer dan 5.600 stemmen uit.

- Samen met De Groene Grachten en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed zijn wij partner van deze week. De Erfgoed Duurzaamheidsprijs is beschikbaar gesteld door Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Nederland Monumentenland en Nationaal Restauratiefonds. Ook organiseerden we samen met het ministerie van VRO een werksessie over de omgang met en het belang van de energielabelplicht voor monumenten per mei 2026.

- Samen met de Triodos Bank organiseerden we een sessie 'Meer doen met dezelfde euro' tijdens het **Nationaal Monumentencongres**, dat dit jaar plaatsvond in het Kloosterdorp Steyl in Limburg. Het thema was '150 jaar monumentenzorg'.

- Tijdens **Open Monumentendag** organiseerden we een verhalenactie voor klanten die hun monument openstelden. Trotse eigenaren kregen de kans het verhaal van hun monument te delen via Monumenten.nl.

Samen met onze netwerkpartners droegen we bij aan:

326 deelnemers
Monumentencongres
Thema: 150 jaar monumentenzorg

Open Monumentendag
1,8 miljoen bezoekers

Duurzaam Erfgoed Congres
319 deelnemers

Samen met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed organiseerden wij de **Erfgoed Duurzaamheidsprijs.**

29 eigenaren van verduurzaamde monumenten meldden zich aan voor de prijs.

5 projecten waren de winnaars van de Erfgoed Duurzaamheidsprijs.

Zo onderbouwen we onze impact

Sinds onze oprichting in 1985 dragen we bij aan diverse maatschappelijke vraagstukken. De resultaten en impact van onze financieringen, kennisdiensten en activiteiten willen we zo goed mogelijk in beeld brengen, volgen en delen. Dit doen we via onderzoeken, om kwantitatieve inzichten te verkrijgen van monumenteigenaren in de Routekaart Verduurzaming Monumenten en het eigenarenonderzoek. De resultaten en de impact delen we met onze partners in de sector.

Bijdragen aan maatschappelijke vraagstukken

Impact meten is steeds in ontwikkeling en gaat stap voor stap. Deze stappen zetten we de afgelopen jaren:

- Onze partners voorzien we van **relevante impactdata** als CO_2-reductiecijfers, waarmee we bijdragen aan hun maatschappelijke opgaves en duurzaamheidsdoelen. De CSRD-rapportageverplichting is niet van toepassing op het Restauratiefonds, maar we willen hier wel op voorbereid zijn als een partner (in de keten) hierom vraagt. Daarom hebben we afgelopen jaar de CO_2-emissies in beeld gebracht van onze leningenportefeuille.
- De **Monitor Routekaart Verduurzaming Monumenten** is een jaarlijks onderzoek onder monumenteigenaren dat sinds 2019 de verduurzaming van monumenten in Nederland monitort. Hierin meten we de impact van de verduurzaming van monumenten rondom interesse en behoeften, type duurzaamheidsmaatregelen, motivatie, effecten op het gas- en elektriciteitsverbruik, toekomstplannen, investeringsbereidheid en informatievoorziening.
- In 2025 voerden we het **monumenteigenarenonderzoek** uit dat we deelden met de sector.

  Bekijk het volledige onderzoek. →
- **Pilotprojecten om de impact op de SDG's te meten** en zo inzicht te geven aan monumenteigenaren en onze partners. Dit helpt bij het ontwikkelen van een meetmethode van onze impact en het verbeteren van de impactdata. In 2024 zijn we gestart met vijf pilotprojecten waarvan er twee in 2025 zijn opgeleverd. Hiervoor werken we samen met Social Handprint By MAEX. Social Handprint volgt verschillende duurzaamheidsrichtlijnen om de impact van maatschappelijke initiatieven te meten en te rapporteren. De belangrijkste richtlijnen en methoden die ze gebruiken zijn Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), EU Taxonomy en Partnership for Carbon Accounting Financials (PCAF).
- De leningenportefeuille en de kennisdiensten brengen we in beeld op basis van een aantal **impactindicatoren**, zie cijfers naar regio en opgave. Dit jaar zijn er een aantal impactindicatoren aan de strategische pijler kennis toegevoegd, zoals het aantal monumentencoachgesprekken. Het aantal nieuwe leden voegden we toe aan de specialistenwijzer op monumenten.nl.

Mens & Organisatie

Onze medewerkers zijn van onschatbare waarde →

De waarde van onze mensen

Onze medewerkers zijn van onschatbare waarde. Een waarde die niet zich niet in cijfers uit laat drukken. Even moeilijk te meten, maar net zo waardevol, is samenwerken. Want goede samenwerking maakt werken leuker en leidt tot persoonlijke groei en mooie prestaties. Daarom kozen we in 2025 samenwerken als dé organisatiecompetentie. Een jaar lang hadden we hier extra aandacht voor. Hoe we dit invulden, leest u hieronder.

Van speeddates tot marktplaats
Elkaar goed kennen maakt samenwerken makkelijker. Daarom organiseerden we speeddates tussen collega's. In een paar minuten ontdekten zij verrassende, persoonlijke weetjes die het contact makkelijker en leuker maken. Ook gingen we het gesprek aan tijdens een interactieve presentatie met het thema 'Aangaan van het ongemak'. We leerden hoe oprechte nieuwsgierigheid en eerlijke feedback de basis vormen voor sterke samenwerking. Een marktplaats met vraag en aanbod van meeloopstages bij collega's zorgde ervoor dat we bij elkaar in de keuken konden kijken. Nu begrijpen we beter wat de ander doet en weten we nog beter wie je waarvoor kunt benaderen.

Oprechte nieuwsgierigheid en eerlijke feedback

Communicatiemedewerkers keken mee bij een financieringsspecialist, onze manager Mens & Organisatie kreeg uitleg van een monumentencoach en een secretaresse bezocht samen met een accountmanager monument-eigenaren. Deze uitwisselingen versterken de samenwerking en de binding met elkaar, ons werk én het Restauratiefonds.

GROEI-gesprekken: van beoordelen naar ontwikkelen
In 2025 vormden we onze traditionele gesprekscyclus met jaarlijkse beoordeling om tot GROEI-gesprekken met als doel: meer betrokkenheid, werkplezier en ruimte voor ontwikkeling.

Leidinggevenden en medewerkers bespraken bijvoorbeeld vragen als 'hoe werken we samen?', 'wat heb jij nodig om het beste uit jezelf te halen?', 'hoe kunnen we samen jouw prestaties versterken?' Ook waardering voor inzet en resultaten blijft een belangrijk onderdeel.

Deze manier van gespreksvoering verlegt de focus van beoordelen naar ontwikkelen. En dat maakt gesprekken minder beladen. De gesprekken zijn nu open, gelijkwaardig en gericht op groei – precies waar we als organisatie voor staan.

- **G** Gesprek over
- **R** resultaten,
- **O** ontwikkeling,
- **E** energie en
- **I** in verbinding zijn

Vitaliteit: zorgen voor ons belangrijkste kapitaal
Onze mensen zijn ons grootste kapitaal. En dus zorgen we goed voor hen. In 2025 boden we diverse vitaliteitsactiviteiten aan, van kickboksen en stoelmassages tot mindfulness, padel en golf. Deze activiteiten zijn een investering in onze mensen en in de toekomst. Gezonde, energieke medewerkers ervaren meer werkplezier, zijn productiever en minder vaak ziek. Bovendien versterken deze gezamenlijke activiteiten het teamgevoel en de betrokkenheid. Zo bouwen we samen aan duurzame inzetbaarheid en een organisatie die aantrekkelijk blijft voor talent.

Het ziekteverzuimpercentage over 2025 is 4,5%. Enkele collega's waren langdurig ziek, maar gelukkig zijn de meesten weer aan het werk.

Open en gelijkwaardige gesprekken, gericht op groei

Verlof: ruimte voor wat belangrijk is
Onze verlofregeling verruimden we in 2025. We willen dat iedere collega vrij kan nemen op (feest)dagen die voor hem of haar belangrijk zijn. Daarvoor hebben we extra, vrij te besteden verlofdagen toegevoegd. Onze arbeidsvoorwaarden bewegen zo mee met de tijd en met de behoeften van onze mensen.

Daarnaast hebben we mantelzorgverlof opgenomen in onze regeling, zodat collega's ruimte krijgen om te zorgen voor dierbaren als dat nodig is.

De basis op orde
Sommige investeringen zijn niet direct zichtbaar, maar wel cruciaal om de organisatie op orde te hebben. Zo zorgen we voor een solide basis – onzichtbaar misschien, maar essentieel voor continuïteit. In 2025 deden we deze aanpassingen:

» De **functionaliteiten in ons personeelsinformatiesysteem** zijn verbeterd: er zijn workflows voor het indiensttredingsproces toegevoegd en medewerkers kunnen nu zelf hun keuzebudget beheren. Ook wordt het GROEI-gesprek vastgelegd in het systeem.

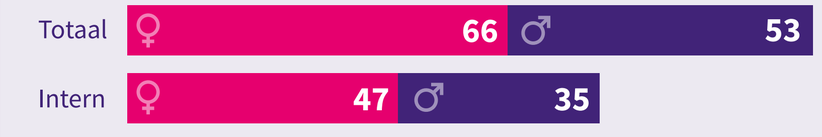
» Alle **functiebeschrijvingen** zijn gemoderniseerd: minder nadruk op taken, meer focus op resultaten.

» We publiceerden een **aankondiging van een aanbesteding** voor het inkopen van tijdelijk personeel. Dat deden we omdat deze inkoop Europees moet worden aanbesteed. Het doel is het sluiten van raamovereenkomsten met enkele (detacherings)bureaus medio 2026.

» Met instemming van de ondernemingsraad start per 1 januari een regeling die voldoet aan de nieuwe wet. Onze **pensioenregeling** pasten we aan aan de Wet Toekomst Pensioenen.

» Onze **arbeidsongeschiktheidsverzekeringen** zijn herzien: de WGA-hiaatverzekering is omgezet naar een WGA-uitgebreid (WGA staat voor Wet Werkhervattingsregeling Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten). Zo zijn medewerkers verzekerd van uitkering, ook als zij hun niet meer hetzelfde werk kunnen doen.

Verdeling man en vrouw

Gemiddelde leeftijd

44 Totaal

46 Intern

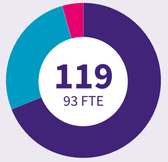
5 interne en **2 externe** nieuwe collega's

11 interne en **9 externe** collega's namen afscheid

Een groot deel van de externe medewerkers werkte mee aan de vervanging van ons financieringensysteem of verving vaste collega's die bij dit project betrokken waren.

Actieve medewerkers

Actief van waarde voor het Restauratiefonds in 2025

- In dienst - 82
- Extern - 32
- Raad van toezicht - 5

Raad van toezicht

Verslag raad van toezicht →

Verslag raad van toezicht

De raad van toezicht houdt toezicht op het bestuur en het beleid van het Restauratiefonds. Zij overlegt met het bestuur en geeft gevraagd en ongevraagd advies. De raad van toezicht kijkt tevreden terug op 2025. De organisatie heeft veel bereikt: in het bijzonder de groei van fondsen, voortgang bij de vervanging van IT-systemen en besluitvorming over huisvesting. Wat de raad heeft besproken en welke acties zij heeft uitgevoerd, leest u in dit verslag.

Thema's 2025
De raad van toezicht vergadert vier keer per jaar over reguliere zaken. Eén keer per jaar is er een verdiepend overleg over langetermijnonderwerpen inclusief strategie. Hieronder vindt u de belangrijkste thema's die zijn besproken in 2025.

Aanvullen beschikbare fondsen
Begin 2025 waren sommige rijksfondsen aanzienlijk uitgeput. De raad van toezicht volgde het succesvolle proces tot aanvulling van de fondsen, inclusief de communicatie en de wijziging in voorwaarden. Bij de voorwaarden ging het vooral om de manier waarop het Restauratiefonds de beschikbare rijksfondsen aan monumenteneigenaren alloceert en de revolverende werking kan versnellen.

Vervangen IT-systemen
In 2025 waren de ontwikkelingen rondom de IT-systemen regelmatig onderwerp van gesprek. Daarbij ging het vooral over de vervanging van het financieringsplatform, de klantportalen en het subsidiebeheerplatform. In 2025 zijn de tenders van de eerste twee systemen afgerond en de drie implementatiefases zijn gestart. Het nieuwe subsidiebeheerplatform is afgerond. De raad van toezicht heeft deze ontwikkelingen besproken en de definitieve projectbegroting goedgekeurd. Ook spraken we over de risico's van het in de lucht houden van huidige systemen en van de nieuwe systemen in relatie tot processen en medewerkers. Zo houden we naast de technische kant ook oog voor de menselijke kant: wat betekenen de wijzigingen voor de medewerkers, en hoe kunnen zich het nieuwe systeem eigen maken? We keken diverse keren naar de manier waarop het projectteam inhoud geeft aan verandermanagement. Onze interne auditpartner heeft in 2025 het oordeel 'voldoende' gegeven over de opzet en uitvoering van dit project.

Afspraken Caribisch deel van het Koninkrijk
Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) stelt middelen beschikbaar waarmee het Restauratiefonds actief is op de zes eilanden van het Caribisch deel van het Koninkrijk. De raad van toezicht heeft zich in 2025 laten informeren over deze activiteiten en de samenwerkingspartners. Ook de risico's kwamen aan bod, specifiek het valutarisico doordat hypothecaire zakelijke leningen niet worden verstrekt in euro. De raad is tevreden over de afspraken die zijn gemaakt met het ministerie van OCW over het aanvullen van dit fonds.

Verbeteren Customer Due Dilligence (CDD)
Bij elke reguliere vergadering sprak de raad van toezicht over het project tot verbeteren van de CDD-informatie bij leningen. De raad van toezicht constateerde dat de organisatie wat betreft dit onderwerp grote stappen heeft gezet in 2025. CDD van de particuliere dossiers is helemaal bij. Ook stond in de jaardoelstellingen dat de zakelijke dossiers in 2025 werden afgerond. Dit gaat niet lukken: de verwachting is nu afronding aan het eind van het eerste kwartaal van 2026. Daarom zijn hier nieuwe afspraken over gemaakt.

Het Restauratiefonds gaf de raad van toezicht een presentatie over het CDD-proces en het systeem dat het fonds daarbij gebruikt.

Nieuwe huisvesting
Het Restauratiefonds gaat begin 2027 verhuizen naar De Nieuwe Stad in Amersfoort. De raad heeft goedkeuring gegeven aan het verbouwen van dit kantoorpand. Verduurzaming is belangrijk daarbij: de raad heeft hierop toegezien.

Overige onderwerpen
- missie, visie en strategie inclusief meerjarenbegroting 2025 - 2028
- bespreken kwartaalrapportages.
- goedkeuring verlenen aan jaarverslag en jaarrekening 2024
- goedkeuring verlenen aan Jaarplan 2026, Begroting 2026, Treasury-jaarplan 2026, Interne audit-jaarplan 2026
- zelfevaluatie van de raad van toezicht in juni 2025 met externe ondersteuning

Dilemma's van de raad van toezicht in 2025
De raad van toezicht kreeg in 2025 met enkele dilemma's te maken:
- Op het Caribisch deel van het Koninkrijk zijn wij actief tegen hoge kosten zoals compliance, hoge risico's zoals valutarisico en lage opbrengsten. We verstrekken alleen maar laagrentende leningen. Deze mix is niet optimaal. Toch ondersteunt de raad van toezicht deze activiteiten, doordat dit op verzoek van het ministerie van OCW is en Restauratiefonds in totaliteit deze risico's kan dragen.

- Bij grote investeringen heeft het Restauratiefonds de plicht tot Europees aanbesteden. En dat leidt soms tot dilemma's. Zoals bij het vervangen van de huidige IT-systemen die in gebruik zijn voor financieringen en subsidieprocessen: welke keuzen maken we?

- Het anticiperen op de ontwikkelingen binnen het CDD-project. Dilemma's waren er bijvoorbeeld over het niet altijd tijdig of compleet aanleveren van informatie door klanten. Welke consequenties verbinden we daaraan? Dit geldt ook voor de vertraging in de afronding van dit project.

Thema's binnen de commissies
De raad van toezicht heeft twee commissies. Hieronder leest u wat hun taken zijn en welke thema's zij bespraken in 2025.

Auditcommissie
De auditcommissie bereidt de besluitvorming van de raad van toezicht voor over:
- de integriteit en kwaliteit van de financiële verslaggeving.
- de effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen van het Restauratiefonds.

In 2025 sprak de auditcommissie naast de reguliere onderwerpen specifiek over risico's inclusief valutarisico, IT-systemen, CDD. Daarnaast was de voortgang van informatiebeveiliging regelmatig onderwerp van gesprek. Ook besprak de commissie de zelfevaluatie risicobeheersing gemaakt door het bestuur. Tot slot was een financiële vergelijking met andere organisaties onderwerp van gesprek.

Selectie/remuneratiecommissie
De taak van de remuneratiecommissie is het voorbereiden van:
- besluitvorming van de raad van toezicht over de selectie, benoeming en beloning van de bestuurder en leden van de raad van toezicht.
- overige bevoegdheden die aan haar zijn toegekend of gedelegeerd.

Daarnaast sprak de commissie over het functioneren van de directeur, het bepalen van de doelstellingen 2026 en de voortgang in de doelstellingen 2025.

De voortgang van de doelstellingen bewaken

Bezoldiging raad van toezicht
De beloning van de leden van de raad van toezicht ging omhoog in 2025. De indexatie was 5,35% ten opzichte van 2024 (in 2024 was dit 5,3%). Dit is hetzelfde percentage als de salarisstijging van de directeur/bestuurder en van onze medewerkers. De beloning van de leden van de raad van toezicht voldoet aan de Wet normering topinkomens.

Aantreden en aftreden binnen de raad van toezicht
In 2025 zijn geen leden afgetreden of herbenoemd.

Rico Niesten volgde per 1 januari 2025 Mirjam Nouwen op als lid raad van toezicht en lid auditcommissie.

Tamim Chebti werd per 1 januari 2025 benoemd tot voorzitter van de auditcommissie.

Leden raad van toezicht 2025

Mevrouw F.A. (Floor) Felten
Voorzitter
Eerste benoeming: 25 april 2023
Herbenoeming: 1 april 2027
Functie: Directeur Infra, Heijmans Infra B.V.
Nevenfunctie: geen

De heer R. (Rico) Niesten
Lid auditcommissie
Eerste benoeming: 1 januari 2025
Aftreden: 1 januari 2029
Functie: Lid Raad van Bestuur, Finance & IT, Total Care B.V.
Nevenfunctie: Lid Raad van Commissarissen, Parktheater Eindhoven N.V.

De heer T. (Tamim) Chebti
Lid auditcommissie
Eerste benoeming: 1 april 2020
Herbenoeming: 1 april 2024
Functie: Head of Financial Management, NN Bank
Nevenfunctie: geen

De heer B.N.W. (Boudewijn) de Bont
Lid
Eerste benoeming: 1 september 2022
Herbenoeming: 1 september 2026
Functie: Directievoorzitter bij Aannemingsbedrijf Nico de Bont BV en Hazenberg Bouw BV
Nevenfuncties: Lid RvT Nationaal Monument Kamp Vught

Mevrouw C. (Christel) Portegies
Lid
Eerste benoeming: 25 april 2023
Herbenoeming: 1 april 2027
Functie: Eigenaar en zelfstandig adviseur Portegies van Zanten Consultancy
Nevenfuncties:
- Interim programma-manager Erfgoed Den Helder (tot 1 juli 2025)
- Lid Raad van Commissarissen Kennemer Wonen
- Voorzitter Raad van toezicht MEE & de Wering
- Vicevoorzitter Raad van toezicht Klein Alkmaar en
- Bestuurslid Cultuurfonds Noord-Holland
- Lid Raad van toezicht Theater De Vest, Grote Kerk Alkmaar

Wetgeving en gedragscodes

Wetgeving en toezicht voor de financiële dienstverlening →

Wetgeving en gedragscodes

Wetgeving en toezicht voor de financiële dienstverlening worden al jaren aangescherpt. Zeker op het gebied van informatiebeveiliging en de omgang met persoonsgegevens. Deze onderwerpen komen zeker terug binnen ons risicomanagement. Hoe wetgeving, gedragscode en toezicht er verder uitzagen in ons 40-jarig jubileumjaar leest u hieronder.

Wetgeving en externe toezichthouders
Het Restauratiefonds staat onder toezicht van de AFM en DNB.

Van de **Autoriteit Financiële Markten (AFM)** hebben wij een Wft-vergunning voor het aanbieden van hypothecair krediet.

Wat doen wij?
- Wij voldoen aan de wettelijke eisen die aan onze vergunning verbonden zijn.
- Wij treffen in de lijn van de Digital Operational Resilience Act (DORA) maatregelen op het gebied van informatiebeveiliging. Ook scherpen we de IT-gerelateerde contractuele afspraken daarop aan. DORA is een Europese verordening met als doel dat financiële organisaties weerbaarder worden voor IT-risico's.

Wat willen we nog doen?
- Wij zorgen voor een verdere inbedding van de DORA-vereisten, zowel voor het Restauratiefonds als voor onze IT-dienstverleners. Het Restauratiefonds is formeel bezien niet verplicht om DORA te implementeren maar heeft wel de ambitie om dit op proportionele wijze te doen.

De DNB houdt toezicht op de juiste uitvoering van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft).

Voorbereidingen voor de nieuwe wetgeving in 2027

Wat doen wij?
- Wij lichten al onze verstrekte leningen nog eens door om deze waar nog nodig Wwft-compliant te krijgen. Eind 2025 is deze aanpak voor de particuliere klanten voor 100% afgerond en voor de zakelijke klanten voor 81%.
- Wij verbeteren ons CDD-beleid, dat hiervoor de basis vormt.

Wat willen we nog doen?
- Wij treffen voorbereidingen om in juli 2027 klaar te zijn voor nieuwe wetgeving Anti-Money Laundering Regulation (AMLR).

Autoriteit Persoonsgegevens
Wat doen wij?
- De AVG blijft de basis voor onze omgang met persoonsgegevens. In 2025 vonden er vier incidenten plaats waarbij persoonsgegevens van vijf klanten op een verkeerde plek terecht zijn gekomen. De incidenten hadden geen grote impact. Uiteraard hebben we ze wel gemeld aan de toezichthouder.

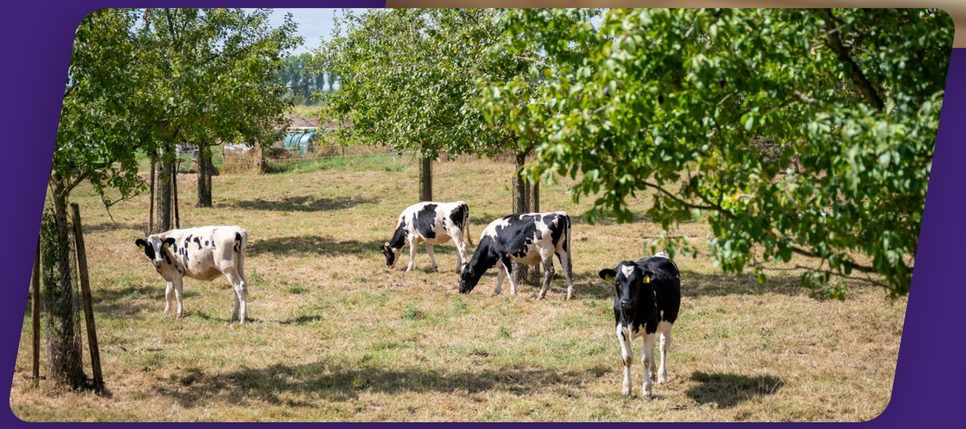
De interne Gedragscode
Intern hanteert het Restauratiefonds een bindende Gedragscode.

Wat doen wij?
- Iedereen in onze organisatie volgt verplicht een aantal modules van onze awareness-training. Deze modules bespreken naast informatiebeveiliging nu ook het thema integriteit.
- In drie gevallen schakelden medewerkers de interne vertrouwenspersonen in. Er is dit jaar geen beroep gedaan op de externe vertrouwenspersoon. De meldingen zijn op passende wijze opgepakt.
- Meerdere medewerkers vroegen en kregen toestemming voor nevenfuncties en uitnodigingen om eventuele conflicterende belangen voor te zijn.

Wat willen we nog doen?
- Blijvende aandacht geven aan integriteit en onze kernwaarden. Ook blijven we trainingen aanbieden over dit thema.

Risico-management

Zo beheersen wij risico's →

Risicomanagement

Door AI is de wereld het afgelopen jaar razendsnel veranderd. Dit brengt ons nieuwe kansen. Maar ook nieuwe risico's. Vooral cyberrisico's zijn hierdoor toegenomen. Daarnaast stijgen de klimaatrisico's. Waarde creëren betekent voor ons ook: deze en andere risico's herkennen, beheersen en waar nodig vermijden. In dit hoofdstuk laten wij u zien hoe wij dit aanpakken.

Zo beheersen wij risico's

Stap 1 Bepalen van onze doelstellingen die wij willen bereiken en de risicobereidheid.

Stap 2 Risico's en kansen in beeld brengen die van invloed zijn op onze doelstellingen. Dit doen wij vanuit de dagelijkse bedrijfsvoering (de eerste lijn), ieder kwartaal en per afdeling. De risico's leggen wij vast in riskregisters per afdeling.

Daarbij onderscheiden wij vier typen risico's:
- strategische risico's
- tactische risico's
- operationele risico's
- compliancerisico's

Stap 3 De risico's beoordelen op kans en impact, inclusief de bestaande beheersmaatregelen. De zwaarstwegende risico's komen in ons algemene riskregister, aangevuld met organisatiebrede risico's. Het leiderschapsteam bespreekt dit register ieder kwartaal.

Stap 4 Nieuwe beheersmaatregelen opstellen voor risico's die buiten onze risicobereidheid vallen. Dit kan een aanscherping of toevoeging zijn van een eerste- of tweedelijns controle, een beleidsstuk, werkinstructie, activiteit en/of project.

Stap 5 De voortgang van de beheersmaatregelen monitoren. Dit doen wij elk kwartaal. Jaarlijks evalueren wij ons risk- en interne auditbeleid en passen dit aan waar nodig.

Elk jaar evalueren wij ons risk- en interne auditbeleid

Risicobereidheid
Wij hebben een maatschappelijke verantwoordelijkheid. Daarom hanteren wij een lage risicobereidheid.
Dat betekent dat wij risico's zoveel mogelijk willen beheersen. Is dit niet mogelijk? Dan proberen we ze te vermijden. Een uitzondering vormen risico's bij krediet-verstrekking. Daar is onze risicobereidheid juist hoog, omdat dit aansluit bij onze kerntaak: het behoud van monumenten. Het bestuur en het leiderschapsteam stellen jaarlijks onze risicobereidheid vast.

Onze rapportages
Wij hanteren deze rapportages op het gebied van risicomanagement:

Riskmonitor
De riskmonitor bevat 16 belangrijke risico-indicatoren met bijbehorende risicolimieten en risicobereidheid. Elk kwartaal bespreken het bestuur en het leiderschapsteam de uitkomsten. Als een indicator buiten de risicolimieten valt, ondernemen wij waar nodig actie.

Risk & Compliance- rapportage
De auditcommissie ontvangt elk kwartaal een overzicht van:
- toprisico's en genomen maatregelen
- trends in tweedelijns controles
- uitgevoerde audits
- opvolging van aanbevelingen
- informatiebeveiligingsactiviteiten en incidenten

Auditrapportages
De interne auditfunctie stelt voor iedere audit een auditrapport op met bevindingen en aanbevelingen. Het bestuur, leiderschapsteam en de auditcommissie ontvangen deze rapporten. De riskmanager bewaakt de opvolging.

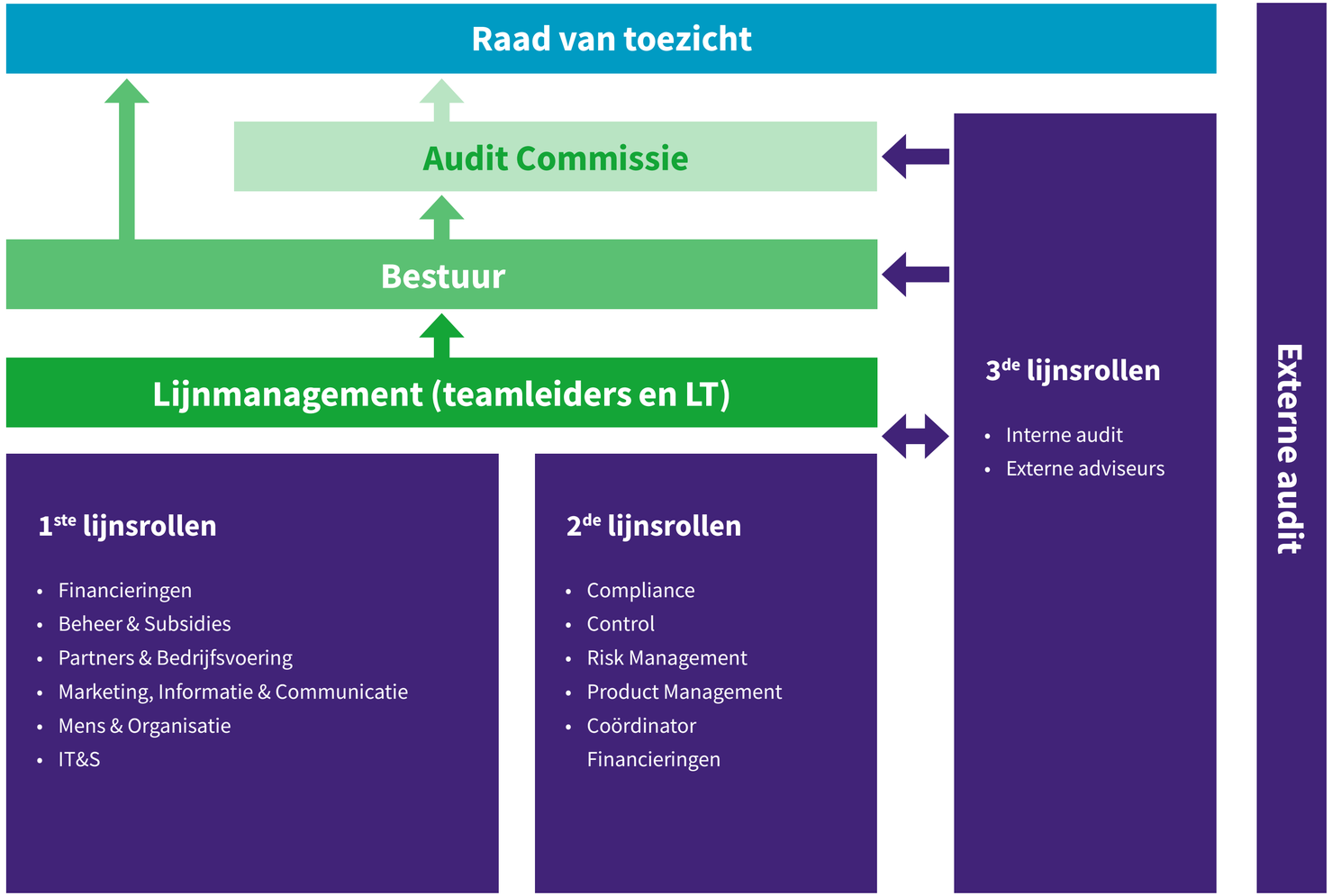
Het Three Lines Model

Wij werken volgens het ‘Three Lines model’ van het Institute of Internal Auditors (IIA). Dit model helpt ons om verantwoordelijkheden helder te verdelen.

De eerste lijn bestaat uit afdelingsmanagers en operationele functies. Zij zijn verantwoordelijk voor het beheersen van risico’s en het uitvoeren van interne controles binnen de dagelijkse bedrijfsvoering.

De tweede lijn ondersteunt managers met kaders, advies en monitoring. Dit zijn de riskmanager en een aantal tweedelijns functies die risicogestuurde periodieke controles uitvoeren op basis van ons controleraamwerk.

De derde lijn is de interne auditfunctie. Deze biedt onafhankelijke zekerheid over de effectiviteit van ons risicomanagement en voert audits uit op basis van een risicogestuurd auditjaarplan.

Figuur 1: het Three Lines model van het Restauratiefonds

De grootste risico's van 2025

Elk kwartaal wegen wij risico's aan de hand van kans en impact.
De zwaarstwegende risico's van 2025 buiten onze risicobereidheid vindt u hier toegelicht.

Risicomanagement volgens het Three Lines Model

Informatiebeveiliging
Informatiebeveiliging is het veiligstellen van de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van gegevens. Dit betekent dat er geen sprake is van kwaadaardige of onbevoegde toegang, verlies of het gebruik van onjuiste gegevens. AI heeft dit risico vergroot.

Maatregelen

Wat doen wij?

- Wij hanteren een informatiebeveiligingsmanagement-systeem (ISMS) volgens de principes van de ISO 27001-norm. Dit betekent dat wij:
  - een actueel informatiebeveiligingsbeleid hebben
  - informatiebeveiligingsrisico's in kaart brengen
  - periodieke controles en audits uitvoeren
- Ons multidisciplinaire IB/BCM-team stelt richtlijnen op, monitort risico's, bespreekt relevante ontwikkelingen en scherpt beheersmaatregelen aan. Twee leden van het leiderschapsteam zijn lid van het team.
- Wij creëren bewustwording via:
  - digitale trainingen (91% van de aangeboden trainingen zijn gevolgd)
  - phishingtests
  - communicatie via intranet, posters en bijeenkomsten

Verdere beheersing

Wat willen wij nog doen?

- Meer capaciteit voor informatiebeveiliging.
- Aanvullende controles uitvoeren.
- Toegangsbeheer verder aanscherpen.

Zie ook de maatregelen bij leveranciers-en keten-afhankelijkheid, cybercrime en databeheer.

Leveranciers- en ketenafhankelijkheid
Als relatief kleine organisatie besteden wij veel van onze IT en kantoorautomatisering uit. Dat brengt uitbestedingsrisico's met zich mee, zoals afhankelijkheid van leveranciers voor informatiebeveiliging en bedrijfscontinuïteit. Deze risico's zijn groot omdat het eind van de samenwerking met de huidige leverancier van het financieringsplatform nadert. In 2025 hebben wij dan ook veel tijd besteed aan het vinden van geschikte leveranciers voor ons financieringsplatform, klantportaal en subsidiebeheerplatform.

Maatregelen

Wat doen wij?

- Wij zijn een nieuwe samenwerking gestart voor ons subsidieportaal.
- Wij stelden aanvullende inkoopvoorwaarden op voor informatiebeveiliging van onze leveranciers.
- Wij hebben een brondocument opgesteld over leveranciers en sub-leveranciers, in lijn met de Digital Operational Resilience Act.
- Wij hebben een calamiteitenplan opgesteld voor uitval van belangrijke leveranciers.
- Wij simuleren potentiële calamiteiten van leveranciers.

Verdere beheersing

Wat willen wij nog doen?

- Fall-backplannen opstellen voor onze belangrijkste leveranciers.
- De samenwerking met nieuwe leveranciers van het financieringsplatform en klantportaal succesvol starten.

Cybercrime en bedrijfscontinuïteit
Cyberaanvallen vormen een serieus risico voor onze bedrijfscontinuïteit. Dit risico hangt sterk samen met leveranciersafhankelijkheid en informatiebeveiliging. Een incident bij één partij in de keten kan direct gevolgen hebben voor ons en onze klanten.

Maatregelen

Wat doen wij?
Zie de maatregelen onder informatiebeveiliging en leveranciers- en ketenafhankelijkheid. Overige maatregelen zijn:

- Wij hanteren een bedrijfscontinuïteitsmanagementsysteem (BCMS) volgens de principes van de ISO 22301.
  Dit betekent dat wij:
  - een actueel bedrijfscontinuïteitsbeleid hebben
  - calamiteitenplannen hebben opgesteld voor enkele materiële scenario's
  - deze calamiteitenplannen periodiek testen
- Wij eisen ISO 27001-certificering of gelijkwaardig van onze leveranciers.
- Wij voeren penetratietesten en audits uit, zowel intern als bij leveranciers.
- Wij gebruiken een tool om kwetsbaarheden op te sporen en te monitoren.
- Wij hebben onze gedragscode en informatiebeveiligingsbeleid aangescherpt voor AI-gebruik.

Verdere beheersing

Wat willen wij nog doen?
Zie de aanvullende maatregelen onder informatiebeveiliging en leveranciersafhankelijkheid.

Databeheer
Goed databeheer is essentieel voor informatiebeveiliging. Niet alle data zijn even gevoelig, maar persoonsgegevens vragen extra bescherming. Wij volgen hierbij de AVG. Daarnaast biedt goed databeheer kansen voor inzicht en ontwikkeling. De datakwaliteit binnen onze organisatie is echter nog niet overal op het gewenste niveau.

Maatregelen

Wat doen wij?

- Wij hebben ons retentie- en privacybeleid aangescherpt.
- Wij hebben persoonsgegevens verwijderd die niet langer nodig waren.
- Wij hebben data-eigenaren aangewezen.
- Wij hebben een datawarehouse gebouwd.
- Wij voeren data privacy assessments (DPIA's) uit voor nieuwe systemen.
- Wij hebben de digitalisering van ons fysieke archief afgerond.

Verdere beheersing

Wat willen wij nog doen?

- Verdere ontwikkeling van het datawarehouse.
- Herijking van ons CRM-systeem.

Structurele risico's

Sommige risico's zijn blijvend en nooit volledig te beheersen. Wij nemen maatregelen om de kans en impact zoveel mogelijk te beperken. Zo blijven ze binnen onze risicobereidheid. De belangrijkste risico's lichten wij hieronder toe.

Klimaatverandering leidt tot financiële verliezen

Klimaat
Klimaatverandering leidt tot overstromingen, hittestress, bosbranden en verzakkingen. Dit kan monumentenbehoud in gevaar brengen en leiden tot financiële verliezen voor onszelf en monumenteigenaren. Wij willen bijdragen aan het tegengaan ervan én ons voorbereiden op de gevolgen. Dit doen wij door verduurzaming door financieren, kennisdelen en samenwerken. Hierover leest u meer in de paragraaf over onze duurzaamheidsstrategie.

Maatregelen

Wat doen wij?

- Extra middelen van het Rijk voor de duurzame monumentenleningen.
- Klimaatadaptatie in het Brabants Erfgoedfonds
- Meten van het CO_2-verbruik van monumenten in onze portefeuille.
- Zelfscan Verduurzaming Monumenten.
- Ontwikkeling en uitvoering Ontzorgingsprogramma.
- Deelname aan de Routekaart Verduurzaming Monumenten.
- Invulling geven aan de ondersteuningsstructuur Routekaart Verduurzaming Monumenten.

Verdere beheersing

Wat willen wij nog doen?

- Verbreding van klimaatadaptatie, natuurinclusie en circulariteit in fondsen.
- Optimaliseren van onze producten en diensten ter voorbereiding op de introductie van energie labelplicht voor monumenten per mei 2026.
- Gebruikmaken van het inzicht in klimaatrisicogebieden.

Fraude en integriteit

Fraude kan onze reputatie ernstig schaden en grote financiële gevolgen hebben. Als financiële instelling lopen wij risico op verschillende vormen van fraude. Zoals declaratiefraude, hypotheekfraude, identiteitsfraude, procesfraude, internetfraude en onjuiste omgang met arbeidstijd. Ook integriteitsrisico's als witwassen via onze financieringen vragen onze aandacht.

Maatregelen

Wat doen wij?

Ons uitgangspunt bij dit risico zijn de drie elementen van de fraudedriehoek: gelegenheid, rechtvaardiging en druk.

Op basis daarvan nemen wij deze maatregelen:

- Wij stimuleren een integere organisatiecultuur. Dit doen wij via screening van medewerkers bij indiensttreding en na vijf jaar, een gedragscode, klokkenluidersregeling en een moreel ethische verklaring.
- Wij zorgen voor heldere processen en strakke eerstelijns-controles. Zo beperken wij de gelegenheid tot fraude.
- Wij voeren tweede- en derdelijns controles uit gericht op gedrag en cultuur en uitgaande betalingen. De interne auditfunctie voert periodiek een audit uit op governance en cultuur.
- Wij houden persoonlijk contact met medewerkers. Vanuit Mens & Organisatie en Compliance signaleren wij tijdig situaties waarin druk of rechtvaardiging een rol speelt. Dit onderwerp staat ook regelmatig op de agenda van het leiderschapsteam.
- Wij zorgen voor goede informatiebeveiliging en bewust-wording van cybercrime. Zie hiervoor het onderdeel informatiebeveiliging en cybercrime eerder in dit hoofdstuk.
- Wij screenen onze klanten volgens de Wwft-principes van Customer Due Diligence (CDD).

Verdere beheersing

Wat willen wij nog doen?

- Onze processen en controles opnieuw inrichten voor de nieuwe systemen.
- De screening van al onze klanten afronden.
- Het toegangsbeheer verder aanscherpen.

Heldere processen en strakke eerstelijnscontroles

IT-beheersing

IT-beheersing draait om betrouwbare, veilige en ondersteunende IT-systemen en leveranciers. Wij willen onze weerbaarheid op dit gebied vergroten en onze afhankelijkheden inzichtelijk maken en waar mogelijk verkleinen.

Maatregelen

Wat doen wij?

- Het bestuur is eindverantwoordelijk voor IT-beheersing.
- De afdeling IT, onder leiding van de manager IT, ondersteunt hierbij.
- Wij bespreken IT-risico's en beheersmaatregelen elk kwartaal.
- De raad van toezicht houdt toezicht, met voorbesprekingen in de auditcommissie.
- Inrichting en naleving van Informatiebeveiliging (IB) en bedrijfscontinuïteit (BCM) is belegd bij een multidisciplinair IB/BCM-team.
- Het subsidieplatform is vervangen via het project Momentum.

Verdere beheersing

Wat willen wij nog doen?

- Updaten van een IT-beleid en processen.
- Financieringsplatform en klantportaal vervangen in 2026 via het project Momentum ten behoeve van een verbeterd en actueel IT-landschap.

Valutarisico

Het valutarisico is beperkt, omdat onze leningenportefeuille eind 2025 voor 99,3% in euro is verstrekt. Het resterende deel gaat om leningen in US-dollars in het Caribisch deel van het Koninkrijk.

Valutawinsten en -verliezen worden volledig toegerekend aan het fonds Caribisch deel van het Koninkrijk. Voor dit fonds hebben wij geen terugbetalingsplicht. Hierdoor kan een negatieve ontwikkeling van de US-dollar in jaren met lage winsten of verliezen een relatief grote impact hebben op het jaarresultaat.

Maatregelen

Wat doen wij?

- Wij dekken het US-dollar valutarisico niet af vanwege de hoge beheerskosten en de complexiteit van de benodigde financiële instrumenten, mede door de lange looptijden van deze leningen.
- Valutaverliezen worden in het Caribisch fonds aangevuld conform de koepelovereenkomst.

Verdere beheersing

Wat willen wij nog doen?

- Wij evalueren jaarlijks de risicobereidheid voor het valutarisico. Wijzigt de risicobereidheid? Dan stellen wij verdere beheersmaatregelen op.

Vooruitblik

De risico's die wij in dit hoofdstuk hebben besproken, zijn langdurig. Sommige zijn nooit helemaal te beheersen, andere pas op de lange termijn. Ook in 2026 blijven deze risico's en bijbehorende maatregelen bestaan. We blijven ons inzetten voor het verduurzamen van monumenten, het beschermen van onze klantgegevens en het bijdragen aan maatschappelijke impact. Ook in 2026 en verder doen we er alles aan om de risico's die dit doel belemmeren actief te beheersen. Zo creëren we ook minimaal in de komende 40 jaar waarde voor en door springlevende monumenten.

Zelfevaluatie risicobeheersing bestuur

Het bestuur heeft op basis van een inhoudelijke beoordeling een mening gevormd over de opzet en effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen. Deze beoordeling bestaat uit de evaluatie van rapportages, beleid, risk registers, het controleraamwerk en het periodieke overleg met de riskmanager en de interne auditfunctie.

De mening van het bestuur is dat de opzet en effectiviteit van de risicobeheersings- en controlesystemen in 2025 werkten in een mate die het bestuur passend vindt. Ze zijn in lijn met de risicobereidheid en omvang van het Restauratiefonds, rekening houdend met inherente beperkingen.

Het bestuur heeft hierbij deze punten geconstateerd:

» Het Three Lines model wordt proportioneel en risicogestuurd toegepast.
» De riskregisters zijn actueel en bevatten materiële risico's.
» Risico's buiten de risicobereidheid en verdere beheersmaatregelen hiervoor zijn in beeld.
» Wet- en regelgeving wordt nageleefd.
» Controles zijn passend en proportioneel rekening houdend met de beschikbare interne capaciteit.
» Er is aandacht voor cultuur door middel van soft controles.
» Interne audits zijn passend en proportioneel. In 2025 waren er geen auditrapportages met het eindoordeel 'onvoldoende'.
» De auditcommissie en de raad van toezicht zijn volledig en adequaat geïnformeerd.

Financiële gegevens

Financieel resultaat →

Financiële gegevens

Financieel resultaat
Over 2025 is het bedrijfsresultaat na belasting uitgekomen op 4,8 miljoen euro. In 2024 was dit 8,7 miljoen euro. Het resultaat na mutatie bestemmingsfonds en -reserve is uitgekomen op 3,7 miljoen euro. In 2024 was dit 5,4 miljoen euro.

Bedrijfsopbrengsten
Het **renteresultaat** is uitgekomen op 13,8 miljoen euro (2024: 14,1 miljoen euro). Dit is een daling van 0,3 miljoen euro ten opzichte van 2024. Enerzijds zijn de rentebaten toegenomen met 2,0 miljoen euro tot 20,6 miljoen euro, aan de andere kant zijn de rentelasten toegenomen met 2,3 miljoen euro.
De stijging van de rentelasten wordt veroorzaakt doordat de interest voor het aantrekken van leningen afgelopen jaren significant is toegenomen. Zo zijn er bijvoorbeeld in 2020 nog meerdere leningen aangetrokken met een negatieve interest. Daarna is de gemiddelde interest voor het aantrekken van leningen toegenomen. Dit zorgt voor een stijging van de rentelasten.

De **behandelingskosten** zijn met 0,1 miljoen euro afgenomen tot 1,1 miljoen euro (2024: 1,2 miljoen euro). Deze daling wordt veroorzaakt doordat de gerealiseerde productie in 2025 lager is dan in 2024. De overige baten zijn met 3,0 miljoen euro afgenomen, voornamelijk vanwege lagere rente (- 2,0 miljoen euro) die ontvangen is op banktegoeden en deposito's. Daarnaast is er in 2025 een koersverlies op de portefeuille van het Caribisch deel van het Koninkrijk van 0,9 miljoen euro vanwege aanzienlijke verzwakking in de US dollar koers, terwijl er in 2025 nog een koerswinst was van 0,4 miljoen euro.

De **totale bedrijfsopbrengsten** in 2025 bedragen 24,5 miljoen euro. In 2024 was dit 27,9 miljoen euro.

Verstrekte leningen
In 2025 is voor 126,4 miljoen euro aan leningen verstrekt. Dit bedrag is 19,2 miljoen euro lager dan in het voorgaande jaar. De gerealiseerde productie ligt in lijn met de begrote productie 2025 (120,0 miljoen euro), in 2024 was de productie uitzonderlijk hoog. De aanvullende leningen zijn in 2025 met 10,7 miljoen euro afgenomen. Daarnaast zijn de laagrentende leningen ook met 8,5 miljoen euro afgenomen. Aan het begin van het jaar was er een tekort in de rijksfondsen. Gedurende het jaar zijn deze weer aangevuld, zodat we uiteindelijk iets boven begroting zijn uitgekomen.

Bedrijfslasten
De **bedrijfslasten** zijn in 2025 gestegen tot 18,1 miljoen euro. In 2024 was dit 16,3 miljoen euro.

De **personeelslasten** zijn vergelijkbaar uitgekomen. Ondanks de grote projecten is per saldo geen vervanging van personeel op dagelijkse functies geweest. In 2025 is er een dotatievoorziening gedaan van 1,0 miljoen euro met betrekking tot de lening portefeuille. In 2024 is er een vrijval geweest van de voorziening insolventie van 35 duizend euro. Deze dotatie ligt in lijn met de begroting. De totale voorziening per 31 december 2025 is 12,2 miljoen euro ofwel 1,1 procent van de jaareinde-portefeuille. In 2024 was dit 11,3 miljoen euro.

De **overige lasten** zijn ten opzichte van 2024 met 0,9 miljoen euro toegenomen tot 7,1 miljoen euro. Hiervan heef 2,2 miljoen euro betrekking op de projectkosten (2024: 1,2 miljoen euro). Deze kosten zijn vooral toe te rekenen aan de vervanging van het financieringsplatform, waarvan de implementatie medio 2025 is begonnen. Daarnaast hebben we ook een start gemaakt met de implementatie van een datawarehouse.

Mutatie bestemmingsfonds en -reserve
De totale mutatie is 1,1 miljoen euro. Er is een dotatie gedaan van 1,5 miljoen euro aan de bestemmingsreserve verbouwing kantoor. Ook is er een dotatie van 1,5 miljoen euro vanwege het valutarisico in verband met het revolverend fonds Caribisch deel van het Koninkrijk. Deze dotatie geldt voor het huidige boekjaar en eventuele toekomstige valutaverliezen. Door het koersverlies in 2025 is er ook direct een onttrekking van 0,9 miljoen euro gedaan uit de bestemmingsreserve koersverlies Caribisch deel van het Koninkrijk. Tot slot heeft er een onttrekking plaatsgevonden vanuit de bestemmings-reserve vervanging financieringsplatform voor 1,0 miljoen euro voor projectkosten die niet op de balans mogen worden opgenomen onder de vooruitbetaalde kosten.

Subsidies
Naast het verstrekken van leningen betaalt het Restauratiefonds ook subsidies uit. In 2025 ging het om deze subsidies:
» 74,0 miljoen euro aan Sim-subsidies. In 2024 was dit 68,5 miljoen euro.

» 70,0 miljoen euro aan overige rijkssubsidies. In 2024 was dit 60,0 miljoen euro. De overige rijkssubsidies bestaan uit de Subsidieregeling restauratie rijksmonumenten, Herbestemming, Woonhuisregeling en Iconische monumenten.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen is aanzienlijk toegenomen (+70,4 miljoen euro) vanwege:
» Resultaatverdeling over de revolverende fondsen van 3,7 miljoen euro.

» Kapitaalstorting van het ministerie van VRO voor het verduurzamen van rijksmonumentale gebouwen van 25,0 miljoen euro voor het revolverend fonds Duurzame Monumentenplus-Lening (maatschappelijk).

» Kapitaalstorting van het ministerie van OCW van 25,6 miljoen euro voor het revolverend fonds Duurzaamheids-Leningen Rijksmusea.

» Kapitaalstorting van het ministerie van OCW van 10,0 miljoen euro voor het revolverend fonds Restauratiefonds-hypotheken.

» Kapitaalstorting van het ministerie van OCW van 5,0 miljoen euro voor het revolverend fonds Duurzame Monumentenplus-Leningen.

» Er is in totaal 30 miljoen euro overgeheveld uit de bestemmingsreserve Restauratiefonds-hypotheken: 20 miljoen euro naar de Restauratiefonds-plushypotheken en 10 miljoen euro naar de Duurzame Monumentenplus-leningen.

» Dotatie bestemmingsreserve verbouwing kantoor van 1,5 miljoen euro.

» Dotatie bestemmingsreserve koersverlies Caribisch deel van het Koninkrijk van 1,5 miljoen euro.

» Onttrekking bestemmingsreserve koersverlies Caribisch deel van het Koninkrijk van 0,9 miljoen.

» Onttrekking bestemmingsreserve vervanging financieringsplatform van 1,0 miljoen euro.

Revolverende werking fondsen

Een van de belangrijkste factoren voor de werking van een revolverend fonds is het aflossingspatroon van de kredietnemers, zowel regulier als additioneel.
Op pagina 55 van dit jaarverslag is in de tabel ‘Financiële vaste activa’ per revolverend fonds de aflossing in 2024 en 2025 opgenomen.

Revolverende fondsen 2025

Revolving Funds 2025 In miljoenen euro	**Revolving Fund**	**Verstrekt excl. voorziening**	**Beschikbaar**
Restauratiefonds-hypotheken	197.746	190.145	7.601
Kerken Nevenfunctie-Leningen	1.644	344	1.300
Caribisch deel van het Koninkrijk	24.008	8.385	15.623
Cultuurfonds voor Monumenten	8.340	7.708	632
Varend Erfgoed-Leningen	269	0	269
Opengestelde Monumenten-Leningen *	42.016	37.908	4.108
Restauratiefondsplus-hypotheken	235.945	195.877	40.067
Duurzaamheidsleningen Rijksmusea	39.016	0	39.016
Duurzame Monumenten-Leningen	38.868	35.086	3.782
Duurzame Monumentenplus-Leningen	110.087	95.981	14.107
Duurzame Monumentenplus-Leningen Maatschappelijk	25.000	9.936	15.064
Totaal revolverende Cultuurfondsen voor Monumenten	**722.940**	**581.370**	**141.570**
Bestemmingsreserve pilot BES-eilanden	1.000		
Bestemmingsreserve vervanging financieringsplatform	3.108		
Bestemmingsreserve verbouwing kantoor	1.500		
Bestemmingsreserve valutaverlies CdK	585		
Totaal Eigen Vermogen	**729.133**	**581.370**	**141.570**

** Van het Opengestelde Monumenten-Leningen Fund is 546 duizend euro verstrekt in het Caribisch deel van het Koninkrijk.*

Jaarrekening

6.1 Balans per 31 december 2025 (na resultaatverdeling)

(x EUR 1.000)	2025	2024
ACTIVA		
Financiële vaste activa		
01. Portefeuille leningen	1.061.687	1.020.850
02. Voorgefinancierd garantiefonds	162	197
	1.061.849	**1.021.047**
Materiële vaste activa		
03. Verbouwingen	139	33
04. IT Hardware	231	282
05. Inventaris	55	64
	425	**379**
Langlopende overlopende activa		
06. Vooruitbetaalde kosten vervanging financieringsplatform	735	0
	735	**0**
Vlottende activa		
07. Vorderingen	89.630	119.829
08. Liquide middelen	522.773	412.232
	612.404	**532.061**
Stand per 31 december	**1.675.413**	**1.553.487**

(x EUR 1.000)	2025	2024
PASSIVA		
Eigen vermogen		
09. Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheken	232.007	262.776
10. Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheken	235.945	203.707
11. Revolving Fund Duurzame Monumenten-Leningen	38.868	38.434
12. Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen	110.087	93.703
13. Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen Maatschappelijk	25.000	0
14. Revolving Fund Duurzaamheidsleningen Rijksmusea	39.016	13.431
15. Revolving Fund Opengestelde Monumenten-Leningen	42.016	41.619
16. Bestemmingsreserve pilot BES-eilanden	1.000	1.000
17. Bestemmingsreserve vervanging financieringsplatform	3.108	4.100
18. Bestemmingsreserve verbouwing kantoor	1.500	0
19. Bestemmingsreserve koersresultaat Caribisch deel van het Koninkrijk	585	0
	729.133	**658.770**
Langlopende schulden		
20. Onderhandse leningen o/g	344.750	352.000
21. Regionale Restauratiefondsen	138.577	103.225
22. Provinciale Cultuurfondsen voor Monumenten	39.945	38.589
23. Subsidie-op-termijn	1.987	2.565
	525.259	**496.379**
Kortlopende schulden		
24. Onderhandse leningen o/g	66.250	56.750
25. Sim-subsidies	152.879	119.752
26. Overige kortlopende schulden	201.892	221.837
	421.021	**398.339**
Stand per 31 december	**1.675.413**	**1.553.487**

6.2 Staat van baten en lasten over 2025

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2025	Begroting 2025	Gerealiseerd 2024
Rentebaten	20.629	19.580	18.597
Rentelasten	-6.840	-6.076	-4.503
27. Renteresultaat	**13.789**	**13.504**	**14.094**
28. Ontvangen behandelingskosten	1.081	950	1.155
29. Overige baten en lasten	9.671	5.545	12.679
Som der bedrijfsopbrengsten	**24.541**	**19.999**	**27.927**
30. Personeelslasten	-10.014	-10.669	-10.089
31. Mutatie voorziening insolventie	-1.004	-1.000	35
32. Overige bedrijfslasten	-7.096	-5.867	-6.223
Som der bedrijfslasten	**-18.113**	**-17.536**	**-16.277**
Saldo baten en lasten exclusief belasting	**6.427**	**2.463**	**11.650**
33. Vennootschapsbelasting	-1.650	-616	-2.992
Saldo baten en lasten inclusief belasting	**4.778**	**1.847**	**8.658**
34. Bestemmingsfonds en -reserve onttrekking	1.907	0	870
35. Bestemmingsfonds en -reserve dotatie	-3.000	0	-4.106
Saldo baten en lasten na mutatie bestemmingsfonds- en reserve	**3.685**	**1.847**	**5.422**

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2025	Gerealiseerd 2024
Verdeling saldo baten en lasten na mutatie bestemmingsfonds en -reserve		
Onttrekking Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheken	-770	5.422
Dotatie Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheken	2.238	0
Dotatie Revolving Fund Duurzame Monumenten-Leningen	435	0
Dotatie Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen	1.385	0
Dotatie Revolving Fund Opengestelde Monumenten-Leningen	397	0
Totaal	**3.685**	**5.422**

In de toelichting onder het eigen vermogen wordt toegelicht hoe de verdeling van het saldo baten en lasten na mutatie bestemmingsfonds en -reserve tot stand komt.

6.3 Kasstroomoverzicht over 2025

Kasstroomoverzicht volgens de indirecte methode

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2025	Gerealiseerd 2024
Saldo baten en lasten inclusief belasting	4.778	8.658
Mutaties niet kas gerelateerd		
Mutatie voorziening voor insolventie	889	-190
Mutatie voorgefinancierd garantiefonds	35	43
Mutatie rente Subsidie-op-termijn	98	138
Koersverschillen	915	-354
Afschrijving immateriële vaste activa	0	963
Afschrijving materiële vaste activa	108	97
Totaal mutaties niet kas gerelateerd	**2.054**	**697**
Mutaties Eigen Vermogen		
Onttrekkingen Eigen Vermogen	-30.000	-37.564
Dotaties Eigen Vermogen	95.585	27.331
Totaal mutaties Eigen Vermogen	**65.585**	**-10.233**
Mutaties werkkapitaal		
Mutatie overige vorderingen	29.464	-23.624
Mutatie overige kortlopende schulden	-19.505	4.079
Totaal mutaties werkkapitaal	**9.959**	**-19.545**
Operationele kasstroom		
Uitgezette leningen	-126.374	-145.564
Ontvangen aflossingen	104.482	74.316
Mutaties bouwdepot	-19.835	19.378
Ontvangen subsidies	177.104	150.926
Uitbetaalde subsidies	-144.417	-137.646
Uitbetaalde Subsidie-op-termijn	-675	-1.315
Totaal operationele kasstroom	**-9.715**	**-39.904**

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2025	Gerealiseerd 2024
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investeringen in materiële vaste activa	-162	-133
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten	**-162**	**-133**
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Aflossingen langlopende schulden	-56.750	-61.950
Aangetrokken langlopende schulden	59.000	97.000
Dotaties fondsen derden	37.678	11.623
Onttrekkingen fondsen derden	-970	-641
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten	**38.958**	**46.032**
Netto kasstroom	**111.456**	**-14.428**
Liquide middelen per 1 januari	**412.232**	**426.306**
Mutatie liquide middelen	111.456	-14.428
Koersverschillen	-915	354
Liquide middelen per 31 december	**522.773**	**412.232**
Niet vrij beschikbare liquide middelen per 31 december	-48.059	-68.741
Vrij beschikbare liquide middelen per 31 december	**474.714**	**343.491**

6.4 Waarderingsgrondslagen

Bedrijfsactiviteiten
De activiteiten van de Stichting Nationaal Restauratiefonds (KvK nr. 41181555), statutair gevestigd in Amersfoort en kantoorhoudend aan de Utrechtseweg 12 in Amersfoort, bestaan voornamelijk uit: het financieren van monumentaal (on)roerend goed, het uitvoeren van subsidieregelingen voortvloeiend uit het stelsel voor monumentenzorg, het geven van voorlichting en advies binnen de relevante beleidsvelden vanuit een financieel-economisch kader.

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening
De jaarrekening is opgesteld volgens de in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen voor financiële verslaggeving, inclusief Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' van de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ 640) en bepalingen krachtens de Wet Normering Topinkomens (WNT). De jaarrekening is opgesteld volgens het principe van going concern.

De historische kostprijs is de algemene grondslag voor de waardering van de activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen de nominale waarde.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's. Alle financiële informatie is afgerond op het dichtstbijzijnde duizendtal. Door deze afronding kunnen minimale afrondingsverschillen in tellingen ontstaan. De afrondingsverschillen zijn niet materieel voor inzicht in balans en resultaat. Indien nodig voor het inzicht, zijn de vergelijkbare cijfers aangepast.

Gebruik van oordelen en schattingen
Bij het opstellen van de jaarrekening worden door het management oordelen gevormd alsmede schattingen en veronderstellingen gemaakt die van invloed zijn op de toepassing van de grondslagen en de gerapporteerde waarde van de activa, passiva, baten en lasten.
De feitelijke resultaten kunnen afwijken van de schattingen. De schattingen en veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

De volgende waarderingsgrondslagen vereisen schattingen en veronderstellingen:

- Inschattingen die worden gedaan ter bepaling van het verwachte verloop van de leningen op portefeuilleniveau om zodoende de financiële risicopositie vast te stellen. Het verwachte verloop wordt geschat op basis van het contractuele verloop van de portefeuille inclusief de offertes minus de geschatte aflossingen, zowel regulier als additioneel.

- Inschattingen en aannames die worden gedaan ter bepaling van de voorziening voor insolventie.
  Dit betreft met name inschattingen van het kredietrisico over leningen die voor rekening en risico van het Restauratiefonds aan monumenteigenaren zijn verstrekt.

Kasstroomoverzicht
Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen.

Vreemde valuta
Transacties in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de geldende wisselkoers op transactiedatum. In vreemde valuta luidende activa en passiva worden per balansdatum omgerekend in euro's tegen de wisselkoers op balansdatum. De optredende koersverschillen bij omrekening worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

Financiële instrumenten
Onder financiële instrumenten worden zowel primaire financiële instrumenten (onder vorderingen en schulden) als financiële derivaten verstaan. Voor de grondslagen van primaire financiële instrumenten wordt verwezen naar de behandeling per balanspost.

Derivaten
Het Restauratiefonds past kostprijs hedge-accounting toe conform RJ Richtlijn 290 'Financiële derivaten' op basis van generieke hedge documentatie, zoals beschreven in het Treasury Statuut. Het Restauratiefonds documenteert de wijze waarop de hedgerelaties passen in de doelstellingen van het risicobeheer, de hedgestrategie en de verwachting van de effectiviteit van de hedge.
Per balansdatum wordt de effectiviteit van de hedge bepaald. Binnen het Restauratiefonds wordt conform RJ Richtlijn 290 'Financiële derivaten' de effectiviteitsmeting primair uitgevoerd op basis van kwalitatieve kritische kenmerken. Het effectieve deel van financiële derivaten die zijn toegewezen voor kostprijs hedge accounting wordt tegen kostprijs gewaardeerd. Het eventuele ineffectieve deel wordt tegen reële waarde gewaardeerd. De veranderingen van de reële waarde van het ineffectieve deel worden direct in de staat van baten en lasten verwerkt.

Activa
Financiële vaste activa
De onder financiële vaste activa vallende posten worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de nominale waarde. Voorzieningen voor het kredietrisico worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering. Vervolgens worden de financiële vaste activa na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De post voorgefinancierd garantiefonds wordt gewaardeerd tegen netto contante waarde.

Immateriële vaste activa
De immateriële vaste activa (geactiveerde implementatiekosten IT) worden bij de eerste verwerking opgenomen tegen de historische kostprijs. Deze kostprijs bestaat uit de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en overige kosten. Op deze waarde worden lineaire afschrijvingen toegepast op basis van de geschatte economische levensduur.

Indien van toepassing worden ook bijzondere waardeverminderingen verwerkt. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname.

Uitgaven voor ontwikkelingsprojecten worden geactiveerd als onderdeel van de vervaardigingsprijs als het waarschijnlijk is dat het project economische voordelen gaat behalen en de kosten betrouwbaar kunnen worden vastgesteld. Kosten van onderzoek worden verwerkt in de winst- en verliesrekening.

Materiële vaste activa
De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- prijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen op basis van de geschatte economische levensduur.

Langlopende overlopende activa
Vooruitbetaalde kosten die betrekking hebben op toekomstige perioden worden opgenomen onder de (langlopende) overlopende activa tegen verkrijgingsprijs. Alleen de initiële implementatiekosten die noodzakelijk zijn om de SaaS-dienst in gebruik te nemen worden geactiveerd; overige kosten worden direct in de resultatenrekening verantwoord. De vooruitbetaalde kosten worden lineair aan de resultatenrekening toegerekend over de verwachte gebruiksduur van de onderliggende dienst; voor het nieuwe SaaS-financieringssysteem bedraagt deze 5 jaar.

Vlottende activa
De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde en staan ter vrije beschikking van het Restauratiefonds, tenzij anders vermeld.

Passiva
Kortlopende schulden en langlopende schulden
De onder kort- en langlopende schulden vallende posten worden bij de eerste verwerking opgenomen tegen de nominale waarde. Transactiekosten die direct toe te rekenen zijn aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen.

Vervolgens worden de schulden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Dit is het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten.

De portefeuille Belegde Subsidie-op-termijn is gewaardeerd tegen de nominale waarde van de schuldrest(en) per balansdatum, vermeerderd met de nog bij te schrijven rente per balansdatum.

Eigen Vermogen
Het Eigen Vermogen wordt gewaardeerd tegen nominale waarde. Onder het Eigen Vermogen vallen:
- het Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheek
- het Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheek
- het Revolving Fund Duurzame Monumenten-Lening
- het Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Lening
- het Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Lening Maatschappelijk
- het Revolving Fund Opengestelde Monumenten-Leningen
- het Revolving Fund duurzaamheidsleningen Rijksmusea
- de bestemmingsreserve vervanging financieringsplatform
- de bestemmingsreserve pilot BES-eilanden
- de bestemmingsreserve verbouwing kantoor
- de bestemmingsreserve koersresultaat Caribisch deel van het Koninkrijk.

Het Revolving Fund bestaat uit een bestemmingsfonds, ontstaan door stortingen van het ministerie van OCW, en een algemene reserve, ontstaan door toevoegingen van het resultaat.

Voorziening insolventie
Een voorziening voor kredietverliezen wordt in overeenstemming met de geldende verslaggevingsregels gevormd. Voor kredieten waar sprake is van een objectieve aanwijzing voor een bijzondere waardevermindering is de realiseerbare waarde bepaald. Indien de realiseerbare waarde lager is dan de boekwaarde, is een bijzondere waardevermindering verantwoord.

Resultaat
Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de som der bedrijfsopbrengsten (baten) en alle hiermee verbonden, aan het verslagjaar toe te rekenen bedrijfslasten. De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor vermelde waarderingsgrondslagen.

Baten en lasten worden toegekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover deze op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen, die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen als die voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn.

Rentemarge
De rentebaten en -lasten worden op basis van het toerekeningsbeginsel verantwoord in de staat van baten en lasten voor alle rentedragende instrumenten.

Ontvangen behandelingskosten
De ontvangen behandelingskosten zijn kosten die aan de geldnemers in rekening worden gebracht voor de verstrekking van financieringen. Deze worden als opbrengst verantwoord op het moment van het passeren van de (hypotheek)akte.

Vennootschapsbelasting
De vennootschapsbelasting wordt berekend tegen het geldende tarief over het resultaat voor belastingen van het boekjaar.

Daarbij wordt rekening gehouden met permanente en tijdelijke verschillen tussen de commerciële en de fiscale winstberekening. De tijdelijke verschillen zijn ontstaan door in de commerciële winstberekening af te wijken van de fiscale winstberekening.

Financiële vaste activa

6.5 Toelichting op de balans (na aftrek voorziening)

		Bedrag	Bedrag
(x EUR 1.000)		2025	2024
1.	Portefeuille leningen		
a.	Restauratiefonds-hypotheken	194.955	207.142
b.	Restauratiefondsplus-hypotheken	193.518	190.858
c.	Duurzame Monumenten-Leningen	35.086	32.271
d.	Duurzame Monumentenplus-Leningen	94.259	87.090
e.	Duurzame Monumentenplus-Leningen Maatschappelijk	9.935	0
f.	Opengestelde Monumenten-Leningen	34.296	37.516
g.	Regionale Restauratiefonds-hypotheken	88.396	71.226
h.	Cultuurfonds-hypotheken	43.430	39.991
i.	Overige leningen	352	144
j.	Aanvullende leningen	439.463	446.450
Stand per 31 december		**1.133.690**	**1.112.688**
Totaal bouwdepot		-72.003	-91.838
Portefeuille leningen incl. bouwdepot		**1.061.687**	**1.020.850**

0.1 Portefeuille leningen

	Jaar	Stand per 1-1	Verstrekte leningen	Aflossingen	Stand excl. voorziening per 31-12	Voorziening	Stand incl. voorziening per 31-12
1a. Restauratiefonds hypotheken	2024	214.507	13.719	-17.787	210.439	-3.297	207.142
	2025	210.439	8.423	-20.744	198.118	-3.163	194.955
	Δ	**-4.068**	**-5.296**	**-2.957**	**-12.321**	**134**	**-12.187**
1b. Restauratiefonds plus-hypotheken	2024	170.859	27.485	-5.406	192.938	-2.080	190.858
	2025	192.938	22.670	-19.731	195.877	-2.359	193.518
	Δ	**22.079**	**-4.815**	**-14.325**	**2.939**	**-279**	**2.660**
1c. Duurzame Monumenten-Leningen	2024	24.593	8.786	-1.097	32.282	-11	32.271
	2025	32.282	4.492	-1.688	35.086	0	35.086
	Δ	**7.689**	**-4.295**	**-590**	**2.804**	**11**	**2.815**
1d. Duurzame Monumentenplus-Leningen	2024	65.809	24.614	-2.999	87.424	-333	87.091
	2025	87.424	12.542	-4.235	95.731	-1.472	94.259
	Δ	**21.615**	**-12.072**	**-1.236**	**8.307**	**-1.139**	**7.168**
1e. Duurzame Monumentenplus-Leningen Maatschappelijk	2024	0	0	0	0	0	0
	2025	0	9.948	-13	9.935	0	9.935
	Δ	**0**	**9.948**	**-13**	**9.935**	**0**	**9.935**
1f. Opengestelde Monumenten Leningen	2024	43.558	0	-2.415	41.143	-3.628	37.515
	2025	41.143	0	-3.331	37.812	-3.516	34.296
	Δ	**-2.415**	**0**	**-916**	**-3.331**	**112**	**-3.219**
1g. Regionale Restauratiefonds-hypotheken	2024	58.681	15.937	-3.392	71.226	0	71.226
	2025	71.226	23.065	-5.895	88.396	0	88.396
	Δ	**12.544**	**7.128**	**-2.503**	**17.169**	**0**	**17.170**
1h. Cultuurfonds-hypotheken	2024	37.261	5.022	-2.292	39.991	0	39.991
	2025	39.991	5.665	-2.226	43.430	0	43.430
	Δ	**2.730**	**644**	**66**	**3.440**	**0**	**3.439**
1i. Overige leningen	2024	205	0	-61	144	0	144
	2025	144	250	-42	352	0	352
	Δ	**-61**	**250**	**19**	**208**	**0**	**208**
1j. Aanvullende leningen	2024	437.261	50.001	-38.867	448.395	-1.945	446.450
	2025	448.395	39.319	-46.577	441.137	-1.673	439.463
	Δ	**11.134**	**-10.682**	**-7.710**	**-7.258**	**272**	**-6.987**
Totaal excl. bouwdepot	2024	1.052.734	145.564	-74.316	1.123.982	-11.294	1.112.688
Totaal excl. bouwdepot	2025	1.123.982	126.374	-104.482	1.145.873	-12.183	1.133.690
Totaal excl. bouwdepot	**Δ**	**71.248**	**-19.190**	**-30.166**	**21.891**	**-889**	**21.002**
Totaal bouwdepot	2024	-72.460					-91.838
Totaal bouwdepot	2025	-91.838					-72.003
Totaal	**Δ**	**-19.738**					**19.835**
Portefeuille incl. bouwdepot	2024	968.790					1.020.850
Portefeuille incl. bouwdepot	2025	1.020.850					1.061.687
Totaal incl. bouwdepot	**Δ**	**52.060**					**40.512**

De voorziening insolventie is in 2025 met 0,9 miljoen euro toegenomen tot 12,2 miljoen euro. Er is een dotatie voorziening insolventie Duurzame Monumentenplus-Leningen (1,1 miljoen euro) en een dotatie voorziening insolventie Restauratiefondsplus-hypotheek leningen (0,3 miljoen euro). Daarnaast is er een vrijval voorziening insolventie aanvullende leningen (0,3 miljoen euro), een afname voorziening insolventie Opengestelde Monumenten-Leningen (0,1 miljoen euro) en een afboeking van de voorziening insolventie Restauratiefonds-hypotheek (0,1 miljoen euro).

Restauratiefonds-hypotheken
De Restauratiefonds-hypotheek is een lening voor restauraties en onderhoud aan rijksmonumenten. Deze rijksmonumenten kunnen zowel vallen onder de categorie woonhuizen als niet-woonhuizen. De gemiddelde resterende looptijd van deze portefeuille is 14 jaar (2024: 14 jaar). De Restauratiefonds-hypotheken worden verstrekt op basis van hypothecaire zekerheid, waarbij het recht van de eerste of hogere hypotheek wordt gevestigd op het onderpand. Deze zijn meegenomen in de bepaling van de voorziening voor insolventie. De hoogte van de voorziening voor insolventie van de leningenportefeuille Restauratiefonds-hypotheken is afgenomen in vergelijking met voorgaand jaar. De gemiddelde rente over de Restauratiefonds-hypotheken bedraagt 1,3% (1,4% in 2024).

Restauratiefondsplus-hypotheken
De Restauratiefondsplus-hypotheek is een lening specifiek voor restauraties en herbestemmingsprojecten in de categorie niet-woonhuizen, die worden verstrekt vanuit het Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheken. Deze leningen kennen veelal een hoger risicoprofiel dan de Restauratiefonds-hypotheken vanwege de lagere verhandelbaarheid van de te financieren monumenten en doordat de onderliggende verdienmodellen nog vaak moeten worden bewezen. De gemiddelde resterende looptijd van deze portefeuille is 24 jaar (2024: 24 jaar). De Restauratiefondsplus-hypotheken worden verstrekt op basis van hypothecaire zekerheid, waarbij het recht van de eerste of hogere hypotheek wordt gevestigd op het onderpand. Deze zijn meegenomen in de bepaling van de voorziening voor insolventie. De gemiddelde rente over de Restauratiefondsplus-hypotheken bedraagt 1,5% (1,5% in 2024).

Duurzame Monumenten-Leningen
De Duurzame Monumenten-Lening is een lening specifiek voor duurzame maatregelen in een rijksmonument. Deze leningen worden sinds 2017 verstrekt uit het Revolving Fund Duurzame Monumenten-Leningen. De gemiddelde resterende looptijd van deze portefeuille is 25 jaar (2024: 26 jaar). De Duurzame Monumenten-Leningen worden verstrekt op basis van hypothecaire zekerheid, waarbij het recht van de eerste of hogere hypotheek wordt gevestigd op het onderpand. De gemiddelde rente over de Duurzame Monumenten-Leningen bedraagt 1,4% (1,5% in 2024).

Duurzame Monumentenplus-Leningen
De Duurzame Monumentenplus-Leningen zijn leningen specifiek voor de kosten van verduurzaming bij projecten in de categorie niet-woonhuizen, die worden verstrekt vanuit het Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen. De gemiddelde resterende looptijd van deze portefeuille is 26 jaar (2024: 27 jaar). De Duurzame Monumentenplus-Leningen worden verstrekt op basis van hypothecaire zekerheid, waarbij het recht van de eerste of hogere hypotheek wordt gevestigd op het onderpand. Deze zijn meegenomen in de bepaling van de voorziening voor insolventie. De gemiddelde rente over de Duurzame Monumentenplus-Leningen bedraagt 1,5% (1,5% in 2024).

Duurzame Monumentenplus-Leningen Maatschappelijk
De Duurzame Monumentenplus-Leningen (maatschappelijk) zijn leningen specifiek voor de kosten van verduurzaming bij projecten in de categorie niet-woonhuizen, die worden verstrekt vanuit het Revolving Fund Duurzame Monumenten-plus-Leningen (maatschappelijk). Het moet gaan om rijksmonumenten met (deels) een maatschappelijke bestemming, zoals panden waarbij meer dan 50% van het vloeroppervlak bestemd is voor woningen met gereguleerde (sociale) huur en/of zorgwoningen. De gemiddelde resterende looptijd van deze portefeuille is 21 jaar. De Duurzame Monumentenplus-Leningen (maatschappelijk) worden verstrekt op basis van hypothecaire zekerheid, waarbij het recht van de eerste of hogere hypotheek wordt gevestigd op het onderpand. De gemiddelde rente over de Duurzame Monumentenplus-Leningen Maatschappelijk bedraagt 1,5%.

Opengestelde Monumenten-Leningen
De Opengestelde Monumenten-Leningen worden zonder zekerheden verstrekt. Deze zijn meegenomen in de bepaling van de voorziening voor insolventie.

De gemiddelde resterende looptijd van deze portefeuille is 11 jaar (2024: 11 jaar). De gemiddelde rente over de Opengestelde Monumenten-Leningen bedraagt 1,0% (1,0% in 2024).

Regionale Restauratiefonds-hypotheken
De Regionale Restauratiefonds-hypotheken zijn verstrekte leningen uit de Regionale Restauratiefondsen. Deze leningen worden verstrekt onder het recht van hypotheek en meestal voor risico van de desbetreffende gemeenten, provincies of fondsen. Deze zijn meegenomen in de bepaling van de voorziening voor insolventie. De gemiddelde resterende looptijd van deze portefeuille is 18 jaar (2024: 18 jaar). De gemiddelde rente over de Regionale Restauratiefonds-hypotheken bedraagt 1,5% (1,5% in 2024).

Cultuurfonds-hypotheken
De Cultuurfonds-hypotheken zijn verstrekte leningen uit deels de provinciale Cultuurfondsen voor Monumenten en deels uit het Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheken. Deze leningen worden verstrekt onder het recht van hypotheek en voor risico van het Cultuurfonds.

Deze zijn meegenomen in de bepaling van de voorziening voor insolventie. De gemiddelde resterende looptijd van deze portefeuille is 20 jaar (2024: 20 jaar). De gemiddelde rente over de Cultuurfonds-hypotheken bedraagt 1,5% (1,5% in 2024).

Overige leningen

De overige leningen hebben betrekking op de Kerken Nevenfunctie-Lening. De gemiddelde looptijd voor de overige leningen is 5 jaar (2024: 3 jaar). De gemiddelde rente over de overige leningen bedraagt 1,5% (1,5% in 2024).

Aanvullende leningen

Onder aanvullende leningen vallen de verstrekte leningen aan monumenteigenaren tegen marktconforme rentetarieven in de vorm van annuïteiten-, lineaire- en aflossingsvrije leningen. De gemiddelde resterende looptijd van deze portefeuille is 23 jaar (2024: 23 jaar). De gemiddelde rente over de aanvullende leningen bedraagt 3,2% (3,0% in 2024).

Als zekerheid voor bijna alle verstrekte leningen verkrijgt het Restauratiefonds het recht van hypotheek. De leningen betreffen veelal een tweede (of hogere) hypotheek. Voor een beperkt aantal overige leningen is in het verleden geen recht van hypotheek verkregen. Verder is een deel van de leningen onder borgstelling of garantie, zoals gemeentegarantie verstrekt.

02. Voorgefinancierd garantiefonds

(x EUR 1.000)	Bedrag 2025	Bedrag 2024
Stand per 1 januari	**197**	**240**
Af: mutatie	-35	-43
Stand per 31 december	**162**	**197**

In het verleden zijn hypothecaire leningen verstrekt waarop een garantie is afgegeven voor rekening en risico van diverse gemeenten. Het Restauratiefonds heeft de stortingen in het garantiefonds voorgefinancierd, berekend op basis van de netto contante waarde op basis van een gewogen rente van 2,48% (2024: 2,47%). De netto contante waarde per 31 december 2025 bedraagt 0,2 miljoen euro.

Materiële vaste activa

03. Verbouwingen

(x EUR 1.000)	Bedrag 2025	Bedrag 2024
Stand per 1 januari	**33**	**48**
Bij: onderhanden werk	125	0
Af: afschrijving	-11	-15
Af: desinvestering	-8	0
Stand per 31 december	**139**	**33**

De verbouwingen betreft de inrichting en verbouwingen ten behoeve van de kantoorruimte. De geactiveerde verbouwingskosten worden in vijf jaar afgeschreven. Het onderhanden werk betreft een aanbetaling op de verbouwingskosten voor het nieuwe kantoorpand. De desinvestering heeft betrekking op de studio, deze wordt sinds 2025 niet meer gebruikt door wateroverlast en is volledig afgeboekt.

04. IT Hardware

(x EUR 1.000)	Bedrag 2025	Bedrag 2024
Stand per 1 januari	**282**	**254**
Bij: investering	26	94
Af: afschrijving	-77	-66
Stand per 31 december	**231**	**282**

De IT Hardware betreft investeringen in IT Hardware zoals laptops en mobiele telefoons.

05. Inventaris

(x EUR 1.000)	Bedrag 2025	Bedrag 2024
Stand per 1 januari	**64**	**42**
Bij: investering	11	39
Af: afschrijving	-20	-17
Stand per 31 december	**55**	**64**

De inventaris betreft de geactiveerde aankopen voor kantoorinrichting. De geactiveerde inventaris wordt na ingebruikname in vijf jaar afgeschreven.

Langlopende overlopende activa

06. Vooruitbetaalde kosten vervanging financieringsplatform

(x EUR 1.000)	Bedrag 2025	Bedrag 2024
Stand per 1 januari	**0**	**0**
Bij: vooruitbetaalde kosten	735	0
Stand per 31 december	**735**	**0**

De vooruitbetaalde kosten hebben betrekking op de initiële kosten voor het financieringsplatform en portalen die als SaaS applicatie worden afgenomen.

De vooruitbetaalde kosten hebben betrekking op diensten die in toekomstige perioden worden geleverd. Deze kosten worden opgenomen onder (langlopende) overlopende activa en tijdsevenredig ten laste van het resultaat gebracht zodra de betreffende diensten worden ontvangen. Het gedeelte dat binnen één jaar wordt verbruikt is opgenomen onder de vlottende activa; het overige deel onder de langlopende overlopende activa. Omdat het intellectueel eigendom voor het financieringsplatform en portalen niet van het Restauratiefonds is, kwalificeren deze uitgaven niet als immaterieel vast actief maar als vooruitbetaalde dienstverlening conform de RJ richtlijnen.

Vlottende activa

07. Vorderingen

(x EUR 1.000)	Bedrag 2025	Bedrag 2024
a. Overige vorderingen	11.269	7.082
b. Overlopende activa	3.034	3.747
c. Deposito's	75.000	109.000
d. Vennootschapsbelasting	327	0
Stand per 31 december	**89.630**	**119.829**

7a. Overige vorderingen
Rekeningen-courant met kredietrelaties, terug te ontvangen subsidies, nog te ontvangen overige rentebaten, het kortlopende deel vooruitbetaalde bedragen en overige vorderingen.

7b. Overlopende activa
De overlopende activa bestaan voornamelijk uit nog te ontvangen rentebaten, overige opbrengsten en vooruitbetaalde bedragen.

7c. Deposito's
Betreft aangetrokken deposito's bij de Rabobank (75,0 miljoen euro). De deposito's hebben een looptijd <1 jaar.

7d. Vennootschapsbelasting
De vennootschapsbelasting bestaat uit het verschil tussen de vooruitbetaling van de voorlopige aanslag en de berekende belastingverplichting.

08. Liquide middelen

(x EUR 1.000)	Bedrag 2025	Bedrag 2024
Bank	3.273	853
Ministerie van Financiën	356.500	299.379
Deposito's	163.000	112.000
Stand per 31 december	**522.773**	**412.232**

De liquide middelen bestaan uit: rekening-courant saldi bij het Ministerie van Financiën (waarvan 48,1 miljoen euro Garantiefonds Rijksmusea, 2024: 68,7 miljoen euro) en rekening-courant saldi bij banken. De liquide middelen van het Garantiefonds Rijksmusea zijn niet vrij beschikbaar.

De opgenomen deposito's onder de liquide middelen zijn afgesloten bij het Ministerie van Financiën (schatkistbankieren). Deposito's bij het Ministerie van Financiën kunnen uitsluitend voor het einde van de looptijd worden opgenomen, wanneer dit voortvloeit uit de bedrijfsvoering, tegen marktwaarde op basis van dagelijkse rentefixings.

Eigen Vermogen

Verloopoverzicht Eigen Vermogen 2025

Verloopoverzicht Eigen Vermogen 2025

(x EUR 1.000)	Stand per 31-12-2024	Kapitaal storting*	Kapitaal onttrekking	Stand per 31-12-2025
09. Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheken				
Bestemmingsfonds	148.336	0	30.000	118.336
Algemene reserve	114.440	198	967	113.671
Totaal	**262.776**	**198**	**30.967**	**232.007**
10. Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheken				
Bestemmingsfonds	187.950	30.000	0	217.950
Algemene reserve	15.757	2.238	0	17.995
Totaal	**203.707**	**32.238**	**0**	**235.945**
11. Revolving Fund Duurzame Monumenten-Leningen				
Bestemmingsfonds	37.500	0	0	37.500
Algemene reserve	934	434	0	1.368
Totaal	**38.434**	**434**	**0**	**38.868**
12. Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen				
Bestemmingsfonds	91.800	15.000	0	106.800
Algemene reserve	1.903	1.384	0	3.287
Totaal	**93.703**	**16.384**	**0**	**110.087**
13. Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen Maatschappelijk				
Bestemmingsfonds	0	25.000	0	25.000
Algemene reserve	0	0	0	0
Totaal	**0**	**25.000**	**0**	**25.000**

(x EUR 1.000)	Stand per 31-12-2024	Kapitaal storting*	Kapitaal onttrekking	Stand per 31-12-2025
14. Revolving Fund Duurzaamheidsleningen Rijksmusea				
Bestemmingsfonds	13.431	25.585	0	39.016
Algemene reserve	0	0	0	0
Totaal	**13.431**	**25.585**	**0**	**39.016**
15. Revolving Fund Opengestelde Monumenten-Leningen				
Bestemmingsfonds	40.498	0	0	40.498
Algemene reserve	1.121	397	0	1.518
Totaal	**41.619**	**397**	**0**	**42.016**
Totaal Revolving Fund bestemmingsfonds	**519.515**	**95.585**	**30.000**	**585.100**
Totaal Revolving Fund algemene reserve	**134.155**	**4.651**	**967**	**137.839**
16. Bestemmingsreserve pilot BES-eilanden	1.000	0	0	1.000
17. Bestemmingsreserve vervanging financieringsplatform	4.100	0	992	3.108
18. Bestemmingsreserve verbouwing kantoor	0	1.500	0	1.500
19. Bestemmingsreserve koersverlies Caribisch deel van het Koninkrijk	0	1.500	915	585
Totaal	**658.770**	**103.236**	**32.874**	**729.132**

* Inclusief resultaatverdeling in de algemene reserve

Eigen Vermogen

Verloopoverzicht Eigen Vermogen 2024

Verloopoverzicht Eigen Vermogen 2024

(x EUR 1.000)	Stand per 31-12-2023	Kapitaal storting*	Kapitaal onttrekking	Stand per 31-12-2024
09. Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheken				
Bestemmingsfonds	153.361	6.975	12.000	148.336
Algemene reserve	109.018	5.422	0	114.440
Totaal	**262.379**	**12.397**	**12.000**	**262.776**
10. Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheken				
Bestemmingsfonds	187.950	0	0	187.950
Algemene reserve	15.757	0	0	15.757
Totaal	**203.707**	**0**	**0**	**203.707**
11. Revolving Fund Duurzame Monumenten-Leningen				
Bestemmingsfonds	37.500	0	0	37.500
Algemene reserve	934	0	0	934
Totaal	**38.434**	**0**	**0**	**38.434**
12. Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen				
Bestemmingsfonds	82.900	8.900	0	91.800
Algemene reserve	1.903	0	0	1.903
Totaal	**84.803**	**8.900**	**0**	**93.703**

(x EUR 1.000)	Stand per 31-12-2023	Kapitaal storting*	Kapitaal onttrekking	Stand per 31-12-2024
13. Revolving Fund Duurzaamheidsleningen Rijksmusea				
Bestemmingsfonds	0	13.431	0	13.431
Algemene reserve	0	0	0	0
Totaal	**0**	**13.431**	**0**	**13.431**
14. Revolving Fund Opengestelde Monumenten-Leningen				
Bestemmingsfonds	66.062	0	25.564	40.498
Algemene reserve	1.121	0	0	1.121
Totaal	**67.183**	**0**	**25.564**	**41.619**
Totaal Revolving Fund bestemmingsfonds	**527.773**	**29.306**	**37.564**	**519.515**
Totaal Revolving Fund algemene reserve	**128.733**	**5.422**	**0**	**134.155**
16. Bestemmingsreserve pilot BES-eilanden	1.000	0	0	1.000
17. Bestemmingsreserve vervanging financieringsplatform	0	4.100	0	4.100
Totaal	**657.506**	**38.828**	**37.564**	**658.770**

* Inclusief resultaatverdeling in de algemene reserve

Het Revolving Fund wordt gebruikt om laagrentende leningen te verstrekken aan monumenteigenaren. De bestemming hiervoor verschilt per portefeuille. Het Revolving Fund bestaat uit een bestemmingsfonds, ontstaan door stortingen van het ministerie van OCW, en een algemene reserve, ontstaan door toevoegingen van het resultaat vanaf het vormen van het bestemmingsfonds.

In 2025 zijn er 2 nieuwe bestemmingsreserves gevormd met goedkeuring vanuit het ministerie van OCW. Er is een bestemmingsreserve gevormd van 1,5 miljoen euro ten behoeve van het koersverlies Caribisch deel van het Koninkrijk. Daarnaast is er een bestemmingsreserve van 1,5 miljoen euro ten behoeve van de verbouwing van het nieuwe kantoorpand, welke in 2027 in gebruik wordt genomen. Het saldo baten en lasten na mutatie bestemmingsfonds en -reserve van 3,7 miljoen euro, is verdeeld over de revolving funds.

09. Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheken

Het Revolving Fund bestaat uit het revolving fund Restauratiefonds-hypotheken en een aantal sub-revolving funds, te weten: Kerken Nevenfunctie-Lening, Caribisch deel van het Koninkrijk en het aandeel van het Restauratiefonds in fondsen van derden, te weten: Cultuurfondsen voor Monumenten en Varend Erfgoed.

In 2025 is er een kapitaal onttrekking geweest van 30,0 miljoen euro ten behoeve van:

- Een overheveling van 20,0 miljoen euro vanuit het revolving fund Restauratiefonds-hypotheken naar het Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheken.
- Een overheveling van 10,0 miljoen euro vanuit het revolving fund Restauratiefonds-hypotheken naar het Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen.

De algemene reserve is ontstaan door toevoegingen van de resultaatverdeling. In 2025 is 0,8 miljoen euro aan de algemene reserve onttrokken (2024: 5,4 miljoen euro toegevoegd).

10. Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheken

In 2025 is er een kapitaalstoring van 30,0 miljoen euro als gevolg van:

- Overheveling van middelen vanuit het Revolving Funds Restauratiefonds-hypotheek van 20,0 miljoen euro.
- Kapitaalstorting van het ministerie van OCW van 10,0 miljoen euro.

De algemene reserve is ontstaan door toevoegingen van de resultaatverdeling. In 2025 is 2,2 miljoen euro aan de algemene reserve toegevoegd (2024: 0 euro).

11. Revolving Fund Duurzame Monumenten-Leningen

De algemene reserve is ontstaan door toevoegingen van de resultaatverdeling. In 2025 is 0,4 miljoen euro aan de algemene reserve toegevoegd (2024: 0 euro).

12. Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen

In 2025 is er een kapitaalstorting geweest van 15,0 miljoen ten behoeve van:

- Overheveling van middelen vanuit het Revolving Funds Restauratiefonds-hypotheek van 10,0 miljoen euro.
- Kapitaalstorting van het ministerie van OCW van 5,0 miljoen euro.

De algemene reserve is ontstaan door toevoegingen van de resultaatverdeling. In 2025 is 1,4 miljoen euro aan de algemene reserve toegevoegd (2024: 0 euro).

13. Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen Maatschappelijk

In 2025 is er een kapitaalstorting geweest van 25,0 miljoen euro ten behoeve van:

- Kapitaalstorting van het ministerie van VRO vanuit het Klimaatfonds voor het verduurzamen van rijksmonumentale maatschappelijke gebouwen van 25,0 miljoen euro voor het Duurzame Monumentenplus-Lening (maatschappelijk).

14. Revolving Fund Duurzaamheidsleningen Rijksmusea

Dit Revolving Fund is ontstaan in 2024 en wordt gebruikt om laagrentende leningen te verstrekken aan een specifieke doelgroep, namelijk rijksmusea, ten behoeve van verduurzaming van de gebouwen waar de rijksmusea in zijn gehuisvest.

In 2025 is er een kapitaalstorting geweest van 25,6 miljoen euro ten behoeve van:

- In mei 2025 is er een storting gedaan vanuit het Garantiefonds Rijksmusea (22,5 miljoen euro) naar het nieuwe fonds Duurzaamheidsleningen Rijksmusea.
- Kapitaalstorting van het ministerie van OCW van 3,1 miljoen euro voor het Revolving Fund Duurzaamheids-leningen Rijksmusea.

De eerste lening is begin 2026 verstrekt.

15. Revolving Fund Opengestelde Monumenten-Leningen

De algemene reserve is ontstaan door toevoegingen van de resultaatverdeling. In 2025 is 0,4 miljoen euro aan de algemene reserve toegevoegd (2024: 0 euro).

16. Bestemmingsreserve pilot BES-eilanden

In 2023 is een kapitaalstorting geweest van 1,0 miljoen euro. Dit betreft een pilot ter grootte voor het financieel ondersteunen van particuliere eigenaren van monumentale/cultuurhistorisch waardevolle woningen op de BES-eilanden. Doel van de pilot is ten eerste het stimuleren van behoud en herstel van historische woningen op de BES-eilanden.

De verwachting is dat succesvolle projecten leiden tot meer vraag. Hiermee kan een proces van stads- en dorps-vernieuwing op gang gebracht worden.

Het tweede doel is te experimenteren met een financieel instrument, specifiek voor particuliere woonhuiseigenaren. Deze doelgroep heeft moeilijk toegang tot financiering, met als huidige resultaat verloedering van woningen en daarmee het historische dorps- of stadsgezicht. Ten derde willen we hiermee bereiken dat dit deel van de woningvoorraad bereikbaar blijft voor de oorspronkelijke eilandbewoners die anders steeds meer in de verdrukking dreigen te komen.

17. Bestemmingsreserve vervanging financieringsplatform

Na goedkeuring van het ministerie van OCW is er in 2024 een bedrag van 4,1 miljoen euro gedoteerd aan de bestemmings-reserve vervanging financieringsplatform. In 2025 is er een onttrekking van 1,0 miljoen euro geweest vanuit deze bestemmingsreserve.
Het nieuwe financieringsplatform wordt geleverd als een SaaS-applicatie.

Dit betekent dat alleen de initiële kosten van de leverancier mogen worden geactiveerd. Alle overige kosten die samenhangen met de implementatie, inrichting of interne werkzaamheden kwalificeren niet als vooruitbetaalde kosten en mogen dus niet op de balans worden opgenomen als vooruitbetaalde kosten. Deze kosten worden direct verwerkt in de exploitatie en vervolgens in mindering gebracht op de bestemmingsreserve.

18. Bestemmingsreserve verbouwing kantoor

Na goedkeuring van het ministerie van OCW is er in 2025 een bestemmingsreserve voor de verbouwing van het nieuwe kantoorpand gevormd voor 1,5 miljoen euro.

19. Bestemmingsreserve koersresultaat Caribisch deel van het Koninkrijk

Na goedkeuring van het ministerie van OCW is er in 2025 een bestemmingsreserve voor het koersverlies Caribisch deel van het Koninkrijk gevormd voor 1,5 miljoen euro. Dit bedrag is uitsluitend bedoelt om eventuele toekomstige koersverliezen op te vangen. In 2025 is er een onttrekking van 0,9 miljoen euro geweest.

Langlopende schuld

20. Onderhandse leningen o/g

(x EUR 1.000)	Bedrag 2025	Rente	Bedrag 2024	Rente
Stand per 1 januari	**352.000**	**1,51%**	**311.750**	**0,89%**
Bij: opgenomen	59.000	2,68%	97.000	3,02%
Af: aflossingsverplichting < 1 jaar	-66.250	0,71%	-56.750	0,69%
Stand per 31 december	**344.750**	**1,86%**	**352.000**	**1,51%**

Voor de aangetrokken gelden is de Achterborgovereenkomst van de Nederlandse staat van toepassing. De aan de Achterborg-overeenkomst te ontlenen zekerheid is voor de financiers gelijk aan het bedrag van de schuldrest per balansdatum. De maximum dekking onder de Achterborgovereenkomst is 500,0 miljoen euro (120,0 miljoen euro toename vanaf begin 2024).

De looptijden van de onderhandse leningen zijn als volgt:
a. schuldrest met een looptijd >1 jaar en ≤5 jaar: 230,5 miljoen euro (gemiddelde rentevoet: 1,75%);
b. schuldrest met een looptijd >5 jaar: 114,3 miljoen euro (gemiddelde rentevoet: 2,08%).

21. Regionale Restauratiefondsen

(x EUR 1.000)	Bedrag 2025	Bedrag 2024
Stand per 1 januari	**103.225**	**95.507**
Bij: gestort door samenwerkingspartners	33.996	6.000
rente	1.193	996
creditrente rekening-courant	854	1.196
Af: opgenomen	-248	-92
beheervergoeding	-443	-382
Stand per 31 december	**138.577**	**103.225**

Onder deze post vallen verschillende rekeningen-couranten met partners (met name provincies en gemeenten). Ultimo 2025 is er 88,4 miljoen euro (2024: 71,2 miljoen euro) aan Regionale Restauratiefonds-hypotheken verstrekt.

In 2025 is er door de volgende samenwerkingspartners 34,0 miljoen euro gestort:
» Gelders Monumentenfonds 2023 (20,0 miljoen euro)
» Brabants Erfgoedfonds (10,0 miljoen euro)
» Kamper Erfgoedfonds (1,5 miljoen euro)
» Leeuwarder Restauratiefonds (1,0 miljoen euro)
» Hilversums Restauratiefonds (0,8 miljoen euro)
» Maassteden Monumentenfonds (0,6 miljoen euro)
» Utrechts Restauratiefonds (0,1 miljoen euro)

Het Brabants Erfgoedfonds is een nieuw fonds dat in 2025 is ontstaan in een samenwerking tussen de provincie Noord-Brabant en het Nationaal Restauratiefonds. De grondslag voor het nieuwe fonds vormt een overeenkomst op basis waarvan het Nationaal Restauratiefonds in totaal 50,0 miljoen euro kan lenen van de provincie ten behoeve van het fonds. In 2025 is hiervan 10,0 miljoen euro gestort door de provincie. Met het nieuwe fonds kan niet alleen restauratie, verduurzaming en herbestemming worden gefinancierd, maar ook klimaatadaptieve maatregelen.

In 2025 is er door de volgende samenwerkingspartners 0,2 miljoen euro opgenomen:
» Standaard Regionaal Restauratiefonds Breda (0,1 miljoen euro)
» Elisabeth Strouven Monumentenfonds-hypotheek (0,1 miljoen euro)

22. Provinciale Cultuurfondsen voor Monumenten

(x EUR 1.000)	Bedrag 2025	Bedrag 2024
Stand per 1 januari	**38.589**	**35.325**
Bij: gestort door het Cultuurfonds	1.000	2.760
rente	516	485
creditrente rekening-courant	119	185
Af: beheervergoeding	-179	-166
opgenomen	-100	0
Stand per 31 december	**39.945**	**38.589**

De Cultuurfonds leningen worden gefinancierd door het Cultuurfonds en door het Nationaal Restauratiefonds. Naast het aandeel van het Cultuurfonds van 39,9 miljoen heeft het Nationaal Restauratiefonds een aandeel in het Cultuurfonds van 8,3 miljoen euro. Gezamenlijk is het vermogen van Het Cultuurfonds 48,2 miljoen euro.

Ultimo 2025 is er 43,4 miljoen euro (2024: 40,0 miljoen euro) aan Cultuurfonds-hypotheken verstrekt waarvan het aandeel van het Cultuurfonds is 35,7 miljoen euro (2024: 33,2 miljoen euro) en het aandeel aan de Cultuurfonds-hypotheken vanuit het Nationaal Restauratiefonds is 7,7 miljoen euro (2024: 6,8 miljoen euro).

Per 1 januari is er 1,0 miljoen euro gestort door Cultuurfonds Fryslân. Het opgenomen bedrag van 0,1 miljoen euro is een terugstorting. Dit bedrag was in 2024 dubbel overgemaakt.

23. Subsidie-op-termijn

(x EUR 1.000)	Bedrag 2025	Rente	Bedrag 2024	Rente
Stand per 1 januari	**2.565**	**4,64%**	**3.741**	**4,39%**
Bij: rente	98		138	
Af: uitgekeerd	-676		-1.314	
Stand per 31 december	**1.987**	**4,54%**	**2.565**	**4,64%**

Onder de post Subsidie-op-termijn vallen subsidies die door het Restauratiefonds worden uitbetaald na het verstrijken van een vastgestelde termijn van meerdere jaren. In 2019 zijn voor deze subsidieregeling de laatste voorlopige beschikkingen afgegeven waardoor deze post afloopt.

Kortlopende schulden

24. Onderhandse leningen o/g

(x EUR 1.000)	Bedrag 2025	Bedrag 2024
Stand per 1 januari	**56.750**	**61.950**
Af: afgelost	-56.750	-61.950
Bij: onderhandse leningen < 1 jaar	66.250	56.750
Stand per 31 december	**66.250**	**56.750**

Onderhandse leningen die komend jaar volledig worden afgelost.

25. Sim-subsidies

(x EUR 1.000)	Bedrag 2025	Bedrag 2024
Stand per 1 januari	**119.752**	**105.253**
Af: uitbetalingen	-72.278	-68.531
Bij: stortingen	105.405	83.030
Stand per 31 december	**152.879**	**119.752**

De Sim-subsidie betreft de Subsidie instandhouding rijksmonumenten. Deze instandhoudingssubsidie is bedoeld om het rijksmonument in goede staat te houden. De regeling bevordert sober en doelmatig onderhoud, waarbij de werkzaamheden worden uitgevoerd op basis van een zesjarig instandhoudingsplan. Het moet gaan om een rijksmonument, dat voor deze regeling niet wordt beschouwd als woonhuis.

26. Overige kortlopende schulden

(x EUR 1.000)	Bedrag 2025	Bedrag 2024
a. Nog uit te betalen subsidies	131.242	131.682
b. Rekening-courant gemeenten en provincies	4.854	7.168
c. Garantiefonds Rijksmusea	48.059	68.741
d. Garantiefondsen gemeenten	4.130	4.080
e. Terugontvangen subsidies	7.839	3.603
f. Vooruit ontvangen instellings- en overige subsidies	390	137
g. Overige schulden	478	1.379
h. Overlopende passiva	4.900	3.119
i. Vennootschapsbelasting	0	1.928
Stand per 31 december	**201.892**	**221.837**

26a. Nog uit te betalen subsidies

Subsidies worden uitbetaald aan de begunstigde op basis van declaraties of volgens een vooraf vastgesteld betaalritme (Uniform Subsidie Kader).

(x EUR 1.000)		Bedrag 2025	Bedrag 2024
1.	Subsidieregeling restauratie rijksmonumenten	11.239	12.211
2.	Herbestemming	4.262	2.461
3.	Rijksmonumenten Groningen	12.052	9.838
4.	Rijksmonumenten Friesland	0	90
5.	Woonhuisregeling	63.313	69.373
6.	Iconische monumenten	26.096	29.378
7.	Regeling Klinkend Erfgoed	287	586
8.	Ontzorgingsprogramma verduurzamingsopgave	3.604	2.343
9.	Boerderijenfonds	2.764	3.261
10.	Provinciale subsidie Fryslân agrarisch- en niet agrarisch gebruik	5.728	2.141
11.	Innovatieregeling archeologie	1.117	0
12.	Algemeen OCW	780	0
Stand per 31 december		**131.242**	**131.682**

26b. Rekening-courant gemeenten en provincies

Rekening-courant faciliteiten met gemeenten en provincies, die per balansdatum een creditstand tonen.

26c. Garantiefonds Rijksmusea

Garantiefonds dat het ministerie van OCW heeft gevormd ter dekking van de risico's van financieringen van rijksmusea. Verschillende rijksmusea zijn inmiddels leningen aangegaan bij de schatkist ten behoeve van investeringen in hun gebouwen. De daling van het Garantiefonds Rijksmusea wordt veroorzaakt door de storting in het nieuwe Revolving Fund Duurzaamheidsleningen Rijksmusea.

26d. Garantiefondsen gemeenten

Door gemeenten bij het Restauratiefonds aangehouden garantiefondsen ter dekking van eventuele verliezen op financieringen verstrekt onder gemeentegarantie.

26e. Terugontvangen subsidies

(x EUR 1.000)	Bedrag 2025	Bedrag 2024
Stand per 1 januari	**3.603**	**2.449**
Bij: lager vastgestelde subsidies	7.968	7.781
Af: terugontvangen subsidies	-3.725	-6.615
oninbare vorderingen	-7	-12
Stand per 31 december	**7.839**	**3.603**

De terugontvangen subsidies bestaat uit terugontvangen Rijks- en overige subsidies.

26f. Vooruit ontvangen instellings- en overige subsidies

Betreft het saldo van de vooruit ontvangen subsidies minus de uitnutting subsidies.

26g. Overige schulden

De overige schulden betreffen voornamelijk personeelsreserveringen.

26h. Overlopende passiva

Dit betreft voornamelijk nog te betalen rente aan lening verstrekkers en crediteuren.

26i. Vennootschapsbelasting

Betreft de schuld in het kader van de vennootschapsbelasting.

6.6 Niet uit de balans blijkende verplichtingen

ACTIVA	Bedrag	Bedrag
Leningen u/g (x EUR 1.000)	2025	2024
Geoffreerde leningen		
a. Restauratiefonds-hypotheken	1.136	867
b. Restauratiefondsplus-hypotheken	5.239	1.055
c. Duurzame Monumenten-Leningen	2.049	467
d. Duurzame Monumentenplus-Leningen	702	4.139
e. Duurzame Monumentenplus-Leningen Maatschappelijk	3.239	0
f. Regionale Restauratiefonds-hypotheken	5.150	2.334
g. Cultuurfonds-hypotheken	910	204
h. Aanvullende leningen	1.225	2.917
Totaal	**19.650**	**11.983**

PASSIVA	Bedrag	Bedrag
Onderhandse leningen o/g (x EUR 1.000)	2025	2024
Reeds gecontracteerd maar nog niet ingegaan		
Leningen o/g	15.000	18.000
Verdeling leningen o/g (x EUR 1.000)		
Bank Nederlandse Gemeenten	12.500	18.000
Nederlandse Waterschapsbank	2.500	0
Totaal	**15.000**	**18.000**

Offertes
Bij offertes heeft het Restauratiefonds zich gecommitteerd tot het verstrekken van een lening, maar de lening is per jaareinde nog niet gepasseerd. Per 31 december 2025 zijn er geen leningen waarvan de akte wel is gepasseerd bij de notaris maar nog niet zijn ingegaan.

Reeds gecontracteerd, maar nog niet ingegane leningen o/g
Conform het Restauratiefonds Treasury Statuut mogen eigen liquiditeiten voor een periode van maximaal een jaar worden gebruikt voor het funden van aanvullende leningen, de zogenaamde Delayed Start Funding (DSF). In dit geval worden met externe financiële instellingen op maandelijkse basis leningen contracten afgesloten, maar de daadwerkelijke opname vindt dan pas over maximaal een jaar plaats. Per balansdatum zijn DSF verplichtingen aangegaan voor 15 miljoen euro.

Bankgarantie
Het Restauratiefonds huurt vanaf 1 januari 2020 het pand aan de Utrechtseweg 12 in Amersfoort. Hiertoe is er een bankgarantie gesteld ten behoeve van de verhuurder. Deze bankgarantie betreft een bedrag van 44 duizend euro, te weten drie maanden huurpenningen.
Dit staat op een geblokkeerde rekening.

Huurverplichtingen
De huurverplichting loopt tot en met 31 maart 2027, oorspronkelijk was de einddatum 31 december 2026 maar in verband met geplande verhuizing en verbouwing van het nieuwe kantoor is de huurovereenkomst met drie maanden verlengd. De huurtermijn is 235 duizend euro per jaar. Het totaal van de restende looptijd is 294 duizend euro.

De nieuwe huurovereenkomst is geldig per 1 maart 2027 en heeft een looptijd van 10 jaar tot 28 februari 2037.
De huurtermijn is 420 duizend euro per jaar (35 duizend euro per maand).

Leaseverplichtingen
Het Restauratiefonds is langlopende verplichtingen aangegaan voor operationele leasecontracten voor auto's.
De totale leaseverplichting bedraagt 406 duizend euro, waarvan 134 duizend euro binnen één jaar.

6.7 Toelichting staat van baten en lasten

Over geheel 2025 is het saldo van baten en lasten, na mutatie bestemmingsfonds en -reserve, uitgekomen op 3,7 miljoen euro (2024: 5,4 miljoen euro).

De belangrijkste verklaringen voor de toename van het resultaat ten opzichte van 2024 zijn:

- Het renteresultaat is 0,3 miljoen euro lager.
- De ontvangen behandelkosten zijn 0,1 miljoen euro lager.
- De overige baten zijn 3,0 miljoen euro lager.
- De personeelslasten zijn met 0,1 miljoen euro afgenomen.
- De mutatie voorziening insolventie is 1,0 miljoen euro hoger.
- De overige lasten zijn 0,9 miljoen euro hoger.
- Lagere vennootschapsbelasting van 1,3 miljoen euro.
- lagere mutatie van het bestemmingsfonds en -reserve van 2,1 miljoen euro.

27. Renteresultaat

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2025	Begroting 2025	Gerealiseerd 2024
Laagrentende leningen Restauratiefonds-hypotheek	2.640	2.532	2.812
Laagrentende leningen Restauratiefondsplus-hypotheek	2.514	2.563	2.503
Laagrentende leningen Duurzame Monumenten-Lening	435	413	365
Laagrentende leningen Duurzame Monumentenplus-Lening	1.385	1.434	1.099
Laagrentende leningen Opengestelde Monumenten-Lening	397	391	425
Aanvullende leningen	6.416	6.138	6.887
Overige leningen	2	33	3
Totaal renteresultaat	**13.789**	**13.504**	**14.094**

Het renteresultaat van het Restauratiefonds (verstrekte leningen aan monumenteigenaren) is in 2025 met 0,3 miljoen euro afgenomen ten opzichte van 2024. De rentebaten zijn gestegen met 2,0 miljoen euro. De rentelasten zijn toegenomen met 2,3 miljoen euro. De stijging van de rentebaten wordt verklaard door de groeiende portefeuille. De stijging van de rentelasten wordt voornamelijk verklaard doordat de interest op de aangetrokken leningen de afgelopen jaren sterk is toegenomen. In 2020 zijn er nog leningen aangetrokken met een negatieve rente, in 2025 varieerde de interest van de aangetrokken leningen tussen de 2,4% en 3,7%. Door deze stijging van de rentelasten is het renteresultaat voor de aanvullende leningen afgenomen met 0,5 miljoen euro ten opzichte van vorig jaar.
Ook zie je een daling van 0,2 miljoen euro voor de Restauratiefonds-hypotheek, deze daling wordt veroorzaakt door een afnemende omvang van de portefeuille.

28. Ontvangen behandelingskosten

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2025	Begroting 2025	Gerealiseerd 2024
Behandelingskosten financieringen	1.081	950	1.155
Totaal ontvangen behandelingskosten	**1.081**	**950**	**1.155**

De ontvangen behandelingskosten zijn kosten die aan klanten in rekening worden gebracht door het opstellen van offertes. Er zijn verschillende tarieven voor de verschillende diensten (eigenaar-bewoner en eigenaar verhuurder). Voor zakelijke financieringen wordt er 1,0% berekend voor leningen tot 1 miljoen euro, voor leningen groter dan 1 miljoen euro geldt er over het meerdere een tarief van 0,5%. Voor de Monumenten-hypotheek wordt over alle leningen een tarief van 1,0% berekend.

29. Overige baten en lasten

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2025	Begroting 2025	Gerealiseerd 2024
Koersresultaat	-915	0	354
Rentebaten en lasten op banktegoeden	11.169	7.288	13.797
Creditrente rekening-courant	-1.591	-2.400	-2.327
Debetrente rekening-courant	20	0	93
Instellings- en overige subsidies	146	0	47
Beheervergoeding	624	420	551
Overige baten	218	237	164
Totaal overige baten	**9.671**	**5.545**	**12.679**

De overige baten zijn 2,6 miljoen euro lager dan in 2024.

De overige rentebaten heeft betrekking op rente op deposito's (6,0 miljoen euro 2024: 7,8 miljoen euro) en rente over liquide middelen bij MINFIN en Rabobank (5,2 miljoen euro 2024: 6,0 miljoen euro).

Er is over de uitstaande rekening-courant saldi 1,6 miljoen euro creditrente vergoed (2024: 2,3 miljoen euro). Over de rekening-courant posities met een negatief saldo is er 20 duizend euro aan debetrente gerealiseerd (2024: 93 duizend euro). Over de rekeningen-courant met het ministerie van OCW is geen rente verschuldigd of te vorderen.

De beheervergoeding wordt berekend over de Regionale Restauratiefonds-hypotheken en de overige laagrentende leningen over de uitstaande restschuld per balansdatum (0,5% over uitstaande restschuld). In 2025 is er een beheervergoeding van 0,6 miljoen euro gerealiseerd.

30. Personeelslasten

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2025	Begroting 2025	Gerealiseerd 2024
a. Salarissen	6.179	6.388	5.850
b. Pensioenpremie	646	623	587
c. Sociale lasten	951	1.096	943
d. Inleenkrachten	1.675	2.154	2.102
e. Overige personeelslasten	563	408	607
Totaal personeelslasten	**10.014**	**10.669**	**10.089**

Gemiddeld zijn er in 2025 84,1 fte (intern: 67,1 fte en extern: 17,0 fte) werkzaam voor het Restauratiefonds (2024: gemiddeld 82,7 intern: 68,4 fte en extern: 14,3 fte).

De totale personeelslasten zijn in 2025 met 0,1 miljoen euro afgenomen ten opzichte van 2024 ondanks dat er een lichte stijging van het aantal FTE is. De salarissen (a.) zijn met 0,3 miljoen euro toegenomen. De salarissen zijn toegenomen door de indexatie (5,3% per 1 januari 2025) en verhogingen RSP (relatieve salaris positie) (0,4 miljoen euro), ook zijn er transitievergoedingen uitgekeerd in 2025 (0,1 miljoen euro).

Anderzijds wordt er een deel van de salariskosten (0,2 miljoen euro) opgenomen onder de projectkosten voor het project vervanging financieringsplatform. De kosten voor inleenkrachten zijn met 0,4 miljoen euro gedaald, dit komt onder meer doordat een deel van de inleenkrachten aan het project vervanging financieringssysteem heeft gewerkt, deze kosten zijn opgenomen onder de projectkosten.

Het pensioen van de medewerkers van het Restauratiefonds is bij verzekeringsmaatschappij Zwitserleven ondergebracht. Het Restauratiefonds heeft een beschikbare premieregeling op basis van een leeftijdsafhankelijke staffel, het beleggingsrisico ligt bij de deelnemers. Nieuwe medewerkers die vanaf 1 januari 2026 in dienst komen vallen onder het nieuwe pensioenstelsel waar een vaste staffel wordt gehanteerd in plaats van een leeftijdsafhankelijke staffel.

Het pensioengevend salaris bedraagt 12 maal het maandsalaris plus 8% vakantiegeld. De werknemersbijdrage is 4,8% van de pensioengrondslag.

31. Mutatie voorziening insolventie

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2025	Begroting 2025	Gerealiseerd 2024
Mutatie voorziening insolventie	-1.004	-1.000	35
Totaal mutatie voorziening	**-1.004**	**-1.000**	**35**

De mutatie voorziening insolventie zoals hierboven weergegeven is niet hetzelfde bedrag als de mutatie in de voorziening in de lening portefeuille doordat er ook een oninbare vordering (115 duizend euro) is afgeboekt in 2025. Voor de mutaties in de voorziening: zie het overzicht portefeuille leningen.

32. Overige bedrijfslasten

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2025	Begroting 2025	Gerealiseerd 2024
Bestuurskosten	97	100	92
Communicatiekosten	257	302	247
E-business	121	160	146
Marketingkosten	12	55	10
Advieskosten	717	1.000	654
IT lasten	2.194	2.458	1.831
Algemene kosten	871	965	540
Onderzoekskosten	24	88	13
Huisvestingskosten	457	480	459
Afschrijvingskosten IT-investeringen	0	0	963
Afschrijvingskosten Materiële vaste activa	117	109	97
Projectkosten	2.229	150	1.171
Totaal overige lasten	**7.096**	**5.867**	**6.223**

In 2025 zijn de overige bedrijfslasten met 0,9 miljoen euro toegenomen. De toename is voornamelijk veroorzaakt door hogere IT lasten (0,4 miljoen euro) vanwege een nieuw contract met betrekking tot het huidige financieringsplatform dat naar verwachting gedurende 2026 vervangen gaat worden. Daarnaast zijn de algemene kosten met 0,3 miljoen euro toegenomen. Een groot deel van deze kosten heeft betrekking op de viering van het 40-jarig bestaan van het Restauratiefonds. De projectkosten zijn met 1,1 miljoen euro toegenomen, deze stijging heeft voornamelijk betrekking op het project vervanging financieringsplatform. Voor dit project is in 2024 een bestemmingsreserve gevormd en 1,0 miljoen euro van deze projectkosten zijn in 2025 onttrokken aan de bestemmingsreserve vervanging financieringsplatform.

33. Vennootschapsbelasting

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2025	Begroting 2025	Gerealiseerd 2024
Resultaat voor belastingen	6.427	2.463	11.650
Totaal fiscaal resultaat	**6.427**	**2.463**	**11.650**
Vennootschapsbelasting	1.650	616	2.992
Effectieve belastingdruk	25,7%	25,0%	25,7%

In 2025 bedraagt het VPB tarief 19% tot 200.000 euro en 25,8% over het meerdere, dit is hetzelfde tarief als in 2024.

34. Bestemmingsfonds en -reserve onttrekking

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2025	Begroting 2025	Gerealiseerd 2024
Bestemmingsreserve koersverlies Caribisch deel van het Koninkrijk	915	0	0
Bestemmingsreserve vervanging financieringsplatform	992	0	0
Bestemmingsreserve IT-investeringen	0	0	870
Totaal bestemmingsfonds en -reserve onttrekking	**1.907**	**0**	**870**

35. Bestemmingsfonds en -reserve dotatie

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2025	Begroting 2025	Gerealiseerd 2024
Bestemmingsreserve koersverlies Caribisch deel van het Koninkrijk	-1.500	0	0
Bestemmingsreserve verbouwing kantoor	-1.500	0	0
Bestemmingsreserve vervanging financieringsplatform	0	0	-4.100
Bestemmingsreserve liquidatie-uitkering Fondsenbeheer Nederland	0	0	-6
Totaal dotatie bestemmingsfonds en -reserve	**-3.000**	**0**	**-4.106**

6.8 Rapportage Wet Normering Topinkomens

De WNT is van toepassing op Stichting Nationaal Restauratiefonds. Het toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2025 246.000 euro (2024: 233.000 euro).

	U. Özcan	U. Özcan
Functiegegevens	Directeur / Bestuurder	Directeur / Bestuurder
Aanvang en einde functievervulling	01-01-2025 31-12-2025	01-01-2024 31-12-2024
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
(Fictieve) Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	226.959	216.511
Beloningen betaalbaar op termijn (pensioen)	16.068	16.115
Totaal bezoldiging	**243.027**	**232.626**
Toepasselijke WNT-maximum	246.000	233.000
Motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.

Er is een correctie gemaakt voor de vergelijkende cijfers 2024 van 600 euro.
De correctie heeft betrekking op de leasekosten.

De WNT-norm van toezichthoudende organen is gehanteerd. De vergoeding aan de leden van de raad van toezicht inclusief vergoeding voor gemaakte kosten (exclusief btw) bedraagt over 2025:

	F.A. Felten	B.N.W. de Bont	R. Niesten	T. Chebti	C. Portegies
Functiegegevens	Voorzitter	Vice voorzitter	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling	01-01-2025 31-12-2025	01-01-2025 31-12-2025	01-01-2025 31-12-2025	01-01-2025 31-12-2025	01-01-2025 31-12-2025
Bezoldiging					
Bezoldiging	26.256	16.114	20.886	20.886	13.128
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal bezoldiging	**26.256**	**16.114**	**20.886**	**20.886**	**13.128**
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	**36.900**	**24.600**	24.600	24.600	24.600
Motivering indien overschrijding	**n.v.t.**	**n.v.t.**	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Conclusie

In het kader van de WNT wordt vermeld dat het Restauratiefonds in 2025 geen functionarissen in dienst heeft gehad, waarvan het belastbaar jaarloon uitsteeg boven de vastgestelde normbedragen die van toepassing zijn voor een desbetreffende stichting.

De vergoeding aan de leden van de raad van toezicht inclusief vergoeding voor gemaakte kosten (exclusief btw) bedraagt over 2024:

	F.A. Felten	**B.N.W. de Bont**	**M.J.P.G. Nouwen**	**T. Chebti**	**C. Portegies**
Functiegegevens	Voorzitter	Vice voorzitter	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling	01-01-2024 31-12-2024	01-01-2024 31-12-2024	01-01-2024 31-12-2024	01-01-2024 31-12-2024	01-01-2024 31-12-2024
Bezoldiging					
Bezoldiging	24.934	15.303	19.835	19.835	12.467
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal bezoldiging	**24.934**	**15.303**	**19.835**	**19.835**	**12.467**
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	**34.950**	**23.300**	23.300	23.300	23.300
Motivering indien overschrijding	**n.v.t.**	**n.v.t.**	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2024 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Ondertekening van de jaarrekening

De jaarrekening van het Nationaal Restauratiefonds is opgesteld door het bestuur op 26 maart 2026.

Origineel getekend door:

Uğur Özcan
directeur-bestuurder

Raad van toezicht
De jaarrekening is vastgesteld door de raad van toezicht op 21 april 2026.

Origineel ondertekend door:

Floor Felten

Christel Portegies

Boudewijn de Bont

Rico Niesten

Tamim Chebti

6.9 Overige gegevens

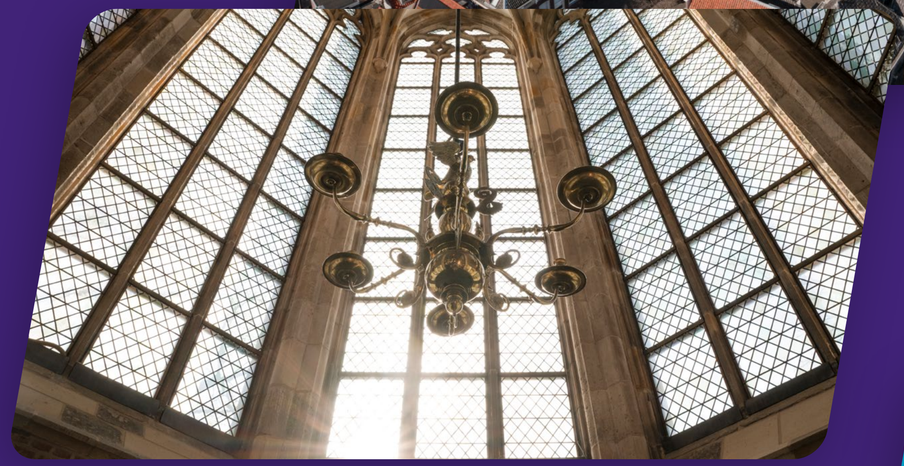
Bestemming Saldo baten en lasten na mutatie bestemmingsfonds en -reserve van boekjaar 2025
De jaarrekening, zoals opgemaakt door het bestuur op 26 maart 2026, en de door het bestuur voorgestelde winstbestemming verwerkt in de jaarrekening, zijn besproken in en ongewijzigd vastgesteld door de raad van toezicht in haar vergadering van 21 april 2026. Het saldo baten en lasten na mutatie bestemmingsfonds en -reserve van boekjaar 2025 ten bedrage van 3,7 miljoen euro is toegedeeld aan de revolving funds zoals hieronder weergegeven:

Onttrekking Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheken	-770
Dotatie Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheken	2.238
Dotatie Revolving Fund Duurzame Monumenten-Leningen	435
Dotatie Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen	1.385
Dotatie Revolving Fund Opengestelde Monumenten-Leningen	397
Totaal	**3.685**

Gebeurtenissen na balansdatum
Er hebben geen gebeurtenissen na balansdatum plaatsgevonden, die vermeld moeten worden in de jaarstukken.

Controle verklaring

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de raad van toezicht van Stichting Nationaal Restauratiefonds

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2025

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2025 van Stichting Nationaal Restauratiefonds te Amersfoort gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Nationaal Restauratiefonds per 31 december 2025 en van het resultaat over 2025 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' en de bepalingen krachtens de WNT.

De jaarrekening bestaat uit:
1. de balans per 31 december 2025;
2. de staat van baten en lasten over 2025; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'. Wij hebben onze controle uitgevoerd in overeenstemming met het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2025.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Nationaal Restauratiefonds zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd
In overeenstemming met het Controleprotocol WNT hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie
Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.
De andere informatie bestaat uit:
1. Voorwoord;
2. Kerncijfers;
3. Ons verhaal;
4. Maatschappelijke impact;
5. Mens & Organisatie;
6. Raad van toezicht;
7. Wetgeving en gedragscodes
8. Risicomanagement; en
9. Financiële gegevens

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:
- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' en de bepalingen krachtens de WNT is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720.
Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag van het bestuur in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' en de bepalingen krachtens de WNT.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening
Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' en de bepalingen van en krachtens de WNT. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing

die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;

- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en

- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van toezicht dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad van toezicht over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Apeldoorn, 22 april 2026

Forvis Mazars N.V.

S. van der Worp MSc RA

Al 40 jaar
samen hart voor monumenten

Terugblik jubileumjaar

We hebben ons in vier decennia ontwikkeld van subsidie-uitbetaler tot financier en kennispartner, en leerde we inspelen op actuele opgaven. Van restauratie-achterstand en herbestemming tot verduurzaming, en nu ook thema's als funderingsherstel en klimaat-adaptatie, steeds samen met partners en monumenteigenaren.

Listen on Spotify Listen on Podcasts

Podcast

Hoe staat het erfgoed ervoor, en welke uitdagingen komen eraan? In een zesdelige podcastserie gaat directeur-bestuurder Ugur Özcan in gesprek over onder andere de toekomstbestendigheid van (grote) rijksmonumenten, de financiering van erfgoed, de waarde van lokaal beschermde monumenten, erfgoed in het Caribisch deel van ons Koninkrijk en de rol van erfgoed bij ruimtelijke transities.

Terug in de tijd met Pieter van Vollenhoven, Ab Welgraven en Pieter Siebinga

Ze praten vol passie en liefde over de monumentenwereld en dragen het Nationaal Restauratiefonds nog steeds een heel warm hart toe. We zijn vereerd om terug te mogen blikken met de eerste bestuursvoorzitter professor mr. Pieter van Vollenhoven, en de eerste twee directeuren: de heren Ab Welgraven en Pieter Siebinga. De passie, bevlogenheid en de chemie is er nog steeds. De heer Van Vollenhoven: "Ik hoor het al, we gaan terug."

Bekijk hier volledige interview →

Duik op onze website in de verhalen van bevlogen eigenaren en partners. Zij nemen je mee langs bijzondere mo(nu)menten uit 40 jaar Restauratiefonds, van beslissende mijlpalen tot monumenten die een dorp, stad of regio kleur geven.

Je leest er bijvoorbeeld hoe een klein, vervallen transformatorhuisje veranderde in een karakteristiek eenkamerhotel. Alle verhalen vind je op onze website.

Lees de verhalen →

